

Economische en Sociale Raad

Distr.: Algemeen
2 november 2022

Oorspronkelijk: Engels
Alleen Engels, Frans en Spaans

Comité voor economische, sociale en culturele rechten

Zevende periodieke rapportage ingediend door de Nederland op grond van de artikelen 16 en 17 van de

Convenant, vervallen in 2022*, **

[Datum ontvangen: 1 juli 2022]

---

* Het huidige document wordt uitgegeven zonder formele redactie.

** De bijlage bij dit rapport is toegankelijk via de webpagina van het Comité.

I. Algemene inleiding

1. Het Koninkrijk der Nederlanden heeft op 11 december 1978 het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten geratificeerd. Het Verdrag is op 11 maart 1979 in alle delen van het Koninkrijk in werking getreden.
2. Het Comité voor Economische, Sociale en Culturele Rechten heeft het gecombineerde vierde en vijfde periodieke rapport van het Koninkrijk der Nederlanden behandeld tijdens zijn 43e, 44e en 45e vergadering, gehouden op 10 en 11 november 2010. De slotopmerkingen van het Comité zijn opgenomen in document E/C.12/NLD/CO/4-5.
3. Dit zesde rapport van het Koninkrijk der Nederlanden is ingediend overeenkomstig de artikelen 16 en 17 van het Convenant. Op 1 en 2 juni 2017 vond de dialoog plaats over de actualisering van eerdere rapporten en genomen beleidsmaatregelen op basis van aanbevelingen in de slotopmerkingen van 2010 tot en met 2017. De dialoog werd ook gevolgd door schriftelijke informatie van Nederland over de te nemen stappen ondernomen ter uitvoering van de aanbevelingen in de paragrafen 8, 12 en 40(a) van de slotopmerkingen van het Comité voor economische, sociale en culturele rechten over het zesde periodieke rapport van Nederland, zoals gevraagd in paragraaf 60 van die opmerkingen, tot t/m 2018. Alle informatie over het standpunt en optreden van de overheid ter uitvoering van het Convenant en de wetgeving is op de website te vinden in het Nederlands en in het Engels.¹ Op de Engelstalige website staan Engelse vertalingen van alle documenten op de Nederlandse website.

Staatkundige structuur van het Koninkrijk der Nederlanden

4. Het Koninkrijk der Nederlanden bestaat uit vier landen van gelijke status: Nederland, Aruba, Curaçao en Sint Maarten. Internationale verdragsverplichtingen binden het Koninkrijk als geheel en het Koninkrijk kan internationaal publiekrechtelijk worden aangesproken. De landen hebben elk een grote mate van interne autonomie. Ieder is autonoom als het gaat om de uitvoering van het Convenant. Dit rapport bevat een algemene inleiding, gevolgd door vier delen, die elk de situatie in een van de vier landen van het Koninkrijk beschrijven.
5. De drie eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba (gezamenlijk aangeduid als 'Nederland in de Caraïben' of 'Caribisch Nederland') zijn openbare lichamen, ongeveer gelijk aan gemeenten in Nederland. Beleid en wetgeving houden rekening met de geografische ligging, omvang en het unieke eilandkarakter.
6. Het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten is van kracht in alle delen van het Koninkrijk. Elk land in het Koninkrijk heeft een individuele verantwoordelijkheid om de mensenrechten in het land te beschermen en heeft zijn eigen instellingen om de situatie te monitoren.
7. De wijze waarop uitvoering wordt gegeven aan verdragsverplichtingen is een zaak van de vier gelijkwaardige deelstaten van het Koninkrijk. Zij zijn volledig autonoom ten aanzien van hun interne aangelegenheden, inclusief de wijze waarop zij uitvoering geven aan internationale verplichtingen die door het Koninkrijk zijn aangegaan.
8. In de meest recente mededeling over het zesde verslag werd ingegaan op de aanbeveling in paragraaf 60 van de slotopmerkingen om binnen 18 maanden informatie te verstrekken over de tenuitvoerlegging van de aanbevelingen van het Comité in de paragrafen 8, 12 en 40(a). Nederland reageerde op dat verzoek met het document uit 2018, maar volgens de vervolgbrief van de commissie (2019-20/CESCR/FU). De commissie was van oordeel dat hiermee onvoldoende voortgang was gemaakt

¹ Link naar Nederlandse website: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/mensenrechten/mensenrechten-nederland>

Link naar Engelstalige website: <https://www.government.nl/topics/human-rights/human-rights-in-the-netherlands>

² Rapport: schriftelijke informatie van Nederland over de stappen die zijn ondernomen om te reageren op het verzoek van het Comité voor economische, sociale en culturele rechten in paragraaf 60 van de 'Slotopmerkingen over het zesde periodieke rapport van Nederland'.

respect voor Curaçao³ en toegang tot voedsel, water en huisvesting (de 'bed-bad-brood'-⁴ En kwestie) dat er onvoldoende informatie was om een oordeel te kunnen vellen over twee kwesties (monitoringmechanismen voor het nationale actieplan bedrijfsleven en mensenrechten⁵ en wettelijke vereisten voor bedrijven om te zorgen voor naleving van mensenrechtenverplichtingen⁶).

II. Nederland

2.1 Inleiding

Aanbeveling 6 over de binnenlandse toepassing van het Convenant

9. Het ministerie van BZK heeft de Handreiking economische, sociale en culturele grondrechten uitgebracht .

⁷ om de naleving van sociale en economische rechten in beleid en wetgeving te waarborgen. In februari 2022 verschijnt de Handreiking constitutionele *toetsing*

⁸ werd ook gepubliceerd. Deze gids verwijst specifiek naar het Verdrag en naar economische, sociale en culturele rechten in het algemeen. Het ministerie van BZK bevordert actief het gebruik van deze handreiking, die aan het parlement is aangeboden, bij de totstandkoming van wetgeving en beleid.⁹

Aanbeveling 15 over het waarborgen van het volledige genot van economische, sociale en culturele rechten door alle personen die onder haar jurisdictie vallen

10. Het volkenrecht heeft rechtstreekse werking in Nederland en ingevolge artikel 94 van de Grondwet, dat luidt: 'Binnen het Koninkrijk geldende wettelijke regelingen zijn niet van toepassing indien die toepassing in strijd is met bepalingen van voor iedereen bindende verdragen (...)', is de rechter bevoegd een wetsbepaling buiten toepassing te laten en in plaats daarvan een volkenrechtelijke bepaling toe te passen.

11. Deze bevoegdheid is echter beperkt: de rechter moet eerst vaststellen dat een volkenrechtelijke bepaling 'een ieder bindt' en dat de toepassing van een wettelijke bepaling in strijd wordt geacht met die volkenrechtelijke bepaling. In dat geval kan de rechter de wetgeving aanvechten.

12. Economische, sociale en culturele rechten hebben over het algemeen een programmatisch karakter, wat betekent dat ze wetgevende en andere uitvoeringsmaatregelen van de wetgevende of

³ Zie paragraaf over Curaçao.

⁴ Met de invoering van een ministeriële regeling van september 2019 zullen een landelijk netwerk van vreemdelingenvoorzieningen (LVV), toezicht en een bestuursakkoord gemeenten ontlasten op het gebied van voedselvoorziening, sanitaire voorzieningen en huisvesting. (link: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2019-50232.html>)

⁵ Het Nationaal Actieplan Bedrijven en Mensenrechten, herzien in 2020, voorziet in monitoring van de actiepunten (<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/internationaal-maatschappelijk-verantwoord-ondernemen-imvo/nationaal-actieplan-bedrijfsleven-en-mensenrechten>) (in het Engels: <https://www.rijksoverheid.nl/topics/responsible-business-conduct-rbc/national-action-plan-on-business-and-human-rights>) en een nulmeting (<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/internationaal-maatschappelijk-verantwoord-ondernemen-imvo/documenten/rapporten/2020/08/31/nationale-baseline-assessment-bedrijfsleven-en-mensenrechten>).

⁶ Het kabinet wil werken aan een wettelijke eis voor verantwoord ondernemen op EU-niveau.

De maatregelen staan hier: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/internationaal-maatschappelijk-verantwoord-ondernemen-imvo/bevorderen-internationaal-maatschappelijk-verantwoord-ondernemen>. (in EN: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/verantwoord-ondernemerschap-rbc/overheid-bevordering-van-verantwoord-ondernemerschap-rbc>)

⁷ Kenniscentrum voor Beleid en Wetgeving (KCBR), zie link (in het Nederlands): deze leidraad is bedoeld voor beleidsmakers en wetsontwerpers.

⁸ 6.2.1 Aansluiting op grondwet en hoger recht | Kenniscentrum voor beleid en regelgeving (kcbr.nl) (6.2.1 Naleving Grondwet en hoger recht | Kenniscentrum voor Beleid en Wetgeving (kcbr.nl)).

⁹ Zie [Detail 2022D09810 | Tweede Kamer der Staten-Generaal](#) (in het Nederlands).

uitvoerende tak. Daarom worden ze niet beschouwd als 'bindend voor eenieder' in die zin dat het afdwingbare rechten zijn die als zodanig door de rechtbanken in een bepaald geval kunnen worden toegepast. Over het algemeen vereist de implementatie van deze rechten een politieke beslissing over de middelen die beschikbaar, betaalbaar en effectief zijn binnen de grenzen van budgettaire en andere concurrerende nationale belangen.

Aanbeveling 17 over het waarborgen van realisatie van de convenantrechten op lokaal niveau

13. De taken die gemeenten in het sociaal domein uitvoeren, zijn hen bij wet opgedragen. De Nederlandse Grondwet geeft hiervoor een grondslag in artikel 124. Dit houdt ook in dat gemeenten verplicht zijn de taken uit te voeren die de wet aan hen heeft opgedragen. Op grond van de Gemeentewet *is* het rijk verplicht de kosten die voortvloeien uit deze verplichtingen aan gemeenten te vergoeden. Op grond van de Wet financiële *verhoudingen* moeten daarom vooraf de kosten van nieuw beleid voor decentrale overheden in kaart worden gebracht.

14. Gemeenten genieten een hoge mate van autonomie. Op grond van de wet is er geen aanvullende ondersteuning van de rijksoverheid met betrekking tot taken die aan hen zijn gedelegeerd. In de praktijk worden ze bij de uitvoering van die taken wel ondersteund, vaak in samenwerking met koepelorganisaties op lokaal of regionaal niveau, zoals de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG).

15. Om een goed beeld te krijgen van de gevolgen van nieuw beleid en nieuwe taken voor gemeenten voordat deze in wetgeving worden opgenomen, wordt een haalbaarheidstoets uitgevoerd. Dit is een proces waarin de minister van BZK, andere ministers en gemeenten samenwerken om de bedoelde en onbedoelde gevolgen van nieuw beleid tijdig in kaart te brengen en passende regelingen te treffen. De toets gaat onder meer over de financiering, maar ook over de haalbaarheid en bestuurlijke consequenties van voorstellen.

Aanbeveling 8 over de uitvoering van het nationaal actieplan mensenrechten en de vaststelling van nationale actieplannen voor alle deelstaten van het Koninkrijk en bevordering van de algemene bekendheid

16. Zoals vermeld in het vorige rapport heeft Nederland het Nederlands Instituut voor de Rechten van de Mens (NIHR) opgericht, dat op 1 oktober 2012 in werking is getreden. Het NIHR is in 2014 door GANHRI geaccrediteerd met de A-status. eind 2020.

Het NIHR heeft verschillende acties ontwikkeld rond economische, sociale en culturele rechten met betrekking tot bijvoorbeeld huisvestingsrechten voor Roma en reizigers, dakloosheid en het recht op onderwijs voor kinderen met een handicap. Het NIHR doet niet-bindende uitspraken over individuele discriminatieklachten, geeft advies over wetgeving en beleid op nationaal en lokaal niveau, informeert parlement en publiek en werkt samen met maatschappelijke organisaties.

Het mandaat van het NIHR strekt zich ook uit tot het Caribisch deel van Nederland, behalve voor wat betreft het onderzoeken van individuele klachten omdat de antidiscriminatiwetgeving niet van toepassing is in het Caribisch deel van Nederland. In 2019 is het ministerie van BZK gestart met het verkennen van de mogelijkheid om de reikwijdte van deze wetgeving uit te breiden naar Bonaire, Saba en Sint Eustatius. Dit onderzoek werd onderbroken vanwege de COVID-19-pandemie, maar zal in 2022 weer van start gaan.

17. Algemene informatie over grond- en mensenrechten is te vinden op www.rijksoverheid.nl, www.nederlandrechtsstaat.nl op https://www.government.nl/topics/human-rights. En

18. De Academie voor Wetgeving en de Academie voor Overheidsjuristen bieden algemene modules mensenrechten aan voor ambtenaren. Dit is een investering in de kwaliteit van primair juridisch advies en zorgt ervoor dat elke beleidsdirectie in staat is fundamentele mensenrechtenkwesties te identificeren. Het ministerie van BZK heeft de Handreiking economische, sociale en

culturele grondrechten)¹⁰ om de naleving van sociale en economische rechten in het beleid te waarborgen en wetgeving. Recent verscheen ook de Handreiking constitutionele *toetsing*. De Gids verwijst specifiek naar het Convenant en naar economische, sociale en culturele rechten in het algemeen. Het ministerie van BZK stimuleert actief het gebruik van deze handreiking bij de ontwikkeling van wetgeving en beleid.

19. Het Nationaal Actieplan Mensenrechten 2020 is gelanceerd op 10 december 2019. Het thema van het actieplan - toegang tot voorzieningen - is gekozen in overleg met een aantal maatschappelijke partners, gemeenten en het College voor de Rechten van de Mens. Het actieplan zet concrete acties uiteen om de kwaliteit van de dienstverlening voor iedereen te verbeteren. Daarnaast geeft het een duidelijk overzicht van de infrastructuur van regelgeving, voorzieningen en instituties in Nederland voor het incorporeren van mensenrechten in wetgeving en beleid. Het bevat ook een overzicht van de betrokken actoren: nationale en lokale overheden en verschillende maatschappelijke partners. In juli 2021 is de Tweede Kamer geïnformeerd over de voortgang van het actieplan.

20. In het tweede Nationaal Actieplan Mensenrechten¹¹ werd de aandacht voor mensenrechtenbeleid op lokaal niveau geaccentueerd, onder andere met de aankondiging van het mensenrechtenplatform voor gemeenten. Dit platform is in het najaar van 2021 gelanceerd door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), het College voor de Rechten van de Mens en de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Het platform moet een forum worden waar gemeenten kennis delen en nieuwe initiatieven ontplooiën, en zo op veel verschillende manieren het belang van mensenrechten uitdragen.

Gemeenten en andere lokale autoriteiten stellen mensenrechteninformatie beschikbaar voor hun werknemers en het publiek.

Aanbeveling 56 over het ratificatieproces van het Facultatief Protocol

21. De regering heeft de Raad van State, een onafhankelijk adviesorgaan van de regering, een aantal vragen gesteld over de implicaties van een eventuele ratificatie van het individuele klachtrecht op grond van artikel 11 van het Facultatief Protocol. Ook zal het kabinet de evaluatie van het functioneren van de VN-verdragscommissies betrekken bij de besluitvorming over eventuele ratificatie van het facultatieve protocol.

Aanbeveling 57 over de ratificatie van het Internationaal Verdrag inzake de bescherming van de rechten van alle migrerende werknemers en hun gezinsleden

22. Het Koninkrijk der Nederlanden heeft het Internationaal Verdrag inzake de rechten van migrerende werknemers niet ondertekend omdat het in beginsel gekant is tegen rechten die buitenlanders zonder wettig verblijfsrecht daaraan zouden kunnen ontleen. Het Koninkrijk der Nederlanden kan dit verdrag dan ook niet steunen.

Aanbeveling 58 (over het waarborgen van het volledige genot van de rechten die zijn vastgelegd in de Convenant bij de uitvoering van de Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling op nationaal niveau) en 59 (over het ontwikkelen en toepassen van indicatoren voor de uitvoering van economische, sociale en culturele rechten)

23. Nederland heeft de SDG2030-agenda als belangrijk oriëntatie- en actiepunt genomen. Een toegewijde netwerk-NGO greep in (<https://www.sdg-nederland.nl>) en maakte van SDG-verwezenlijking een 'beweging'. Gecombineerd met een uitgebreid landschap van data en onderzoek, en een mondige bevolking, werd een brede basis voor de realisatie van de SDG's in gang gezet. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) levert betrouwbare statistische informatie en data voor beleidsinzichten. Het produceert jaarlijks een overzicht 'Statusrapport SDG's in Nederland (Laatst: 2020). Dit werk¹ omvat alle door de VN gespecificeerde variabelen, een deel van dat werk wordt gebruikt in de statistische bijlage. Daarnaast is er een

¹⁰ link: <https://www.kcbr.nl/beleid-en-regelgeving-ontwikkelen/integraal-afwegingskader-voor-beleid-en-regelgeving/6-wat-het-beste-instrument/62-rechtmatigheid/621-aansluiting-op-grondwet-en-hoger-recht>

¹¹ link: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2019/12/12/nationaal-actieplan-mensenrechten-2020> met link naar Engelse tekst. Link naar eerste actieplan: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/dossier/blg-271922.pdf>

regelmatige monitoring en onderzoek van verschillende ESC-gerelateerde groepen¹ : soms zowel in het Nederlands als in het Engels. In de bijlage bij deze publicatie worden enkele cijfers over de behandelde kwesties gepresenteerd.

24. De kwantitatieve onderzoeken worden veelal aangevuld met onderzoek van het 'Nederlands Instituut voor Maatschappelijk Onderzoek' (SCP, de overheidsdienst voor onderzoek naar de maatschappelijke aspecten van alle terreinen van het overheidsbeleid). De overkoepelende publicatie is 'De Sociale Staat 12 van Nederland' die elke twee jaar een tienjaarlijkse analyse geeft van de ontwikkelingen in het sociale domein. Het SCP maakt ook studies gericht op opvattingen en vraagstukken in het sociale domein, waaronder de aspecten onder economische, sociale en culturele rechten.¹³

25. Naast het SCP zijn er nog vele andere organisaties die de overheid voorzien van beleidsinformatie om nieuwe en betere wetgeving mogelijk te maken.

2.2 Nationaal mensenrechtenbeleid

Aanbeveling 12 over het nationale actieplan voor bedrijven en mensenrechten

Aanbeveling 13 over staatsverplichtingen onder het Internationaal Verdrag inzake Economische, sociale en culturele rechten in het kader van zakelijke activiteiten

26. Op basis van aanbevelingen 12 en 13 zijn diverse acties ondernomen. Op verzoek van het ministerie van Buitenlandse Zaken heeft het College voor de Rechten van de Mens de voortgang van Nederland bij de implementatie van de UN Guiding Principles on Business and Human Rights beoordeeld. Welke invloed heeft het Nationaal Actieplan Mensenrechten op wetgeving en beleid en wat is er in de praktijk bereikt? De publieke en private sector hebben tal van initiatieven ontplooid, maar uit het onderzoek van het NIHR blijkt dat er ruimte is voor verdere verbetering. In hetzelfde jaar publiceerde de regering haar reactie op het onderzoek.

14

27. Onder verwijzing naar aanbeveling 10 (teruggave officiële ontwikkelingshulp (ODA) naar 0,7% van het BNP) is in 2021 0,52% van het BNP besteed aan ontwikkelingshulp. Het nieuwe kabinet wil de uitgaven voor ontwikkelingssamenwerking structureel met € 500 miljoen verhogen. Met deze verhoging zal het ODA-percentage in 2025 naar verwachting uitkomen op 0,65%.

28. Het Koninkrijk der Nederlanden is van mening dat het internationale gesprek over officiële ontwikkelingshulp (ODA) dient plaats te vinden binnen de OESO Development Assistance Committee (DAC). Het ODA-percentage van 0,7% van het BNP is een doel dat in 1970 is overeengekomen door de OESO DAC, en dat sindsdien meerdere malen door landen in de DAC is onderschreven. Nederland heeft dit doel altijd gesteund in de DAC.

29. Het Koninkrijk der Nederlanden rapporteert jaarlijks zijn ODA-uitgaven aan de OESO DAC en aan het Nederlandse parlement. De Nederlandse financiële steun aan ODA-mensenrechtenprojecten is de afgelopen jaren fors toegenomen.

¹² In het Engels: <https://english.scp.nl/publications/publications/2019/09/10/summary-social-state-of-the-netherlands> In het Nederlands: <https://digitaal.scp.nl/ssn2020/assets/pdf/ssn2020.pdf>

¹³ fi * 'Armoede' (2019) over armoede (<https://digitaal.scp.nl/armoedeinkaart2019/>), * 'Burgerperspectieven' (28/12/2020); een hoofdstuk met perspectieven van autochtonen en allochtonen (www.scp.nl/binaries/scp/documenten/publicaties/2020/12/28/burgerperspectieven-2020-4/Burgerperspectieven%2B2020-4%2B-%2BWEB.pdf); * Ervaren discriminatie op ervaring discriminatie (<https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2020/04/02/ervaren-discriminatie-in-nederland-ii>) * 'Kansrijk' (2020) over integratiebeleid voor de arbeidsmarkt (<https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2020/10/15/kansrijk-integratiebeleid-op-de-arbeidsmarkt>).

¹⁴ link: <https://open.overheid.nl/repository/ronl-69038096-bd61-45e0-99c6-22e96d4ee180/1/pdf/kamerbrief-inzake-kabinetsreactie-op-het-national-baseline-assessment-nba-bedrijfsleven-mensenrechten.pdf>

2.3 Non-discriminatie en gelijke behandeling

30. In Nederland vormen gelijke behandeling en het non-discriminatiebeginsel de grondslagen van de democratie en de rechtsstaat. Iedereen heeft het recht om als individu te worden behandeld op basis van zijn eigen keuzes, talenten en verantwoordelijkheden.

Aanbeveling 19 over discriminatie van minderheidsgroepen

31. Op grond van artikel 1 van de Nederlandse Grondwet is discriminatie op grond van godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook niet toegestaan. Verder is discriminatie op het gebied van arbeid, levering van goederen en diensten, huisvesting, onderwijs en gezondheidszorg verboden op grond van geslacht, ras, godsdienst of levensovertuiging, politieke gezindheid, seksuele geaardheid, nationaliteit, burgerlijke staat, leeftijd en handicap. Rassendiscriminatie met betrekking tot sociale voorzieningen en uitkeringen is verboden. Discriminatie bij de verlening van sociale voorzieningen op andere gronden is eveneens verboden op grond van artikel 1 van de Grondwet: het in deze bepaling neergelegde algemene beginsel van non-discriminatie regelt al het overheidsoptreden op nationaal en lokaal niveau. Volgens de grondwet en de antidiscriminatiewetgeving is discriminatie in alle geledingen van de samenleving verboden.

32. Maatregelen om discriminatie tegen te gaan staan hoog op de Nederlandse politieke agenda. Het kabinet hanteert een brede aanpak van discriminatie en racisme die meerdere discriminatiegronden en domeinen omvat. Het biedt een alomvattend kader dat een reeks antidiscriminatiemaatregelen verbindt die door de verschillende ministeries zijn genomen in samenwerking met de lokale overheid en andere belanghebbenden. Het kabinet doet jaarlijks verslag van deze rijksbrede aanpak in een brief aan de Tweede Kamer.¹⁵

33. Nederland heeft een uitgebreide infrastructuur waardoor slachtoffers van discriminatie bij meerdere instanties terecht kunnen voor effectieve rechtsbescherming. Gemeenten zijn sinds 2010 verplicht om hun inwoners toegankelijke antidiscriminatievoorzieningen te bieden waar ze klachten kunnen melden en (juridisch) advies en hulp kunnen krijgen. Ook kan een slachtoffer van discriminatie het College voor de Rechten van de Mens kosteloos verzoeken om een uitspraak te doen over een aangelegenheid waarbij sprake is van discriminatie. Discriminatie delicten kunnen bovendien worden aangegeven bij de politie, of er kan verhaal worden gezocht bij de civiele of administratieve rechtbanken. Ook burgers die menen onheus bejegend te zijn door de overheid kunnen zich wenden tot de Nationale ombudsman.

34. Sinds het vorige rapport heeft de aanpak van discriminatie en racisme een nieuwe impuls gekregen. Ook het nieuwe regeerakkoord benadrukt het belang van de bestrijding van discriminatie en racisme, waaronder institutioneel racisme. Onlangs is een Nationale Coördinator Antidiscriminatie en Antiracisme aangesteld om toezicht te houden op een nationaal actieprogramma ter bestrijding van discriminatie en racisme. Via interdepartementale samenwerking wordt gewerkt aan een brede en systemische aanpak die meerdere discriminatiegronden en domeinen bestrijkt om discriminatie en racisme tegen te gaan. Deze aanpak wordt meegenomen in het nieuwe nationale actieprogramma. Daarnaast komt er een landelijke commissie die discriminatie en etnisch profileren onderzoekt en onderzoekt.

Aanbeveling 23 over het bereiken van gendergelijkheid

35. Het is een feit dat in Nederland meer vrouwen dan mannen in deeltijd werken. Wel is het gemiddeld aantal gewerkte uren van vrouwen iets gestegen. In 2014 werkten vrouwen gemiddeld net geen 27 uur per week en in 2019 was dit opgelopen tot 28,5 uur. Het percentage werkende vrouwen is relatief hoog in Nederland. In 2019 stond Nederland op de zevende plaats in de EU. De hoge arbeidsparticipatie van vrouwen kan worden gezien als het voordeel van het hoge percentage deeltijdwerk.

36. Het is moeilijk precies aan te tonen hoeveel invloed het overheidsbeleid heeft op de participatie van vrouwen op de arbeidsmarkt. Het kabinet spande zich in om de positie van vrouwen op de arbeidsmarkt te verbeteren door bevallingsverlof en ouderschapsverlof voor partners uit te breiden

¹⁵ 24/6/2021 [Voorgang aanpak discriminatie en racisme - Tweede Kamer](#)

en extra investeren in kinderopvangtoeslag. Het kabinet gaat op dezelfde voet door met plannen om de kinderopvangtoeslag te verhogen.

37. In de vorige kabinetsperiode is het stelsel van ouderschapsverlof uitgebreid met bevallingsverlof voor partners en betaald ouderschapsverlof (zie aanbeveling 36). Er is een cultuuromslag nodig in de manier waarop we denken over de verdeling van werk en zorgtaken tussen mannen en vrouwen. De invoering van de nieuwe regelingen gaat daarom gepaard met een brede bewustwordingscampagne waarin aanstaande ouders worden opgeroepen vooraf te bespreken hoe zij werk en zorgtaken gaan verdelen. Het is belangrijk dat ouders keuzes maken die niet alleen kortetermijnoplossingen zijn, maar ook rekening houden met behoeften op lange termijn en ruimte bieden aan vrouwen om te werken en economisch onafhankelijk te zijn en aan mannen om consequent deel te nemen aan zorg- en huishoudelijke taken.

38. Verder wil het kabinet zwangerschapsdiscriminatie tegengaan en de controle op loonverschillen verbeteren. Tot slot stimuleert het kabinet een evenredige vertegenwoordiging van vrouwen in leidinggevende functies.

39. Op 1 januari 2022 is een nieuwe wet in werking getreden die een wettelijke diversiteitsquota invoert van minimaal 33% vrouwen en minimaal 33% mannen in raden van commissarissen van beursgenoteerde ondernemingen. Beursgenoteerde bedrijven die dit quotum van 33% nog niet hebben bereikt, mogen bij een vacature alleen een persoon van het ondervertegenwoordigde geslacht aanstellen. Een nieuwe benoeming die niet bijdraagt aan een meer evenwichtige verhouding tussen vrouwen en mannen is nietig. Daarnaast is er een verplichting ingevoerd die grote ondernemingen verplicht om 'ambitieuze' doelen te stellen om een meer evenwichtige verhouding tussen vrouwen en mannen in hun raden van bestuur en raden van commissarissen en in het senior management te bereiken. Grote bedrijven zijn verplicht om een plan op te stellen om deze doelstellingen te halen. Deze bedrijven moeten jaarlijks rapporteren over de stand van zaken en de voortgang op een 'pas toe of leg uit'-basis. Ook steunt Nederland de EU-richtlijn 'Women on Boards'.

40. Op 11 januari 2021 heeft de adviescommissie Vinkenburg haar advies uitgebracht over het beleid gericht op het vergroten van het aandeel vrouwen in topfuncties in de semipublieke en publieke sector (waaronder burgemeesters). Het kabinet heeft in 2022 een reactie op het advies uitgebracht. 16,17 Op dit moment is de helft van de kabinetsleden vrouw.

41. Uit de door het CBS gepubliceerde monitor loonverschillen mannen en vrouwen 2018 (*Monitor loonverschillen mannen en vrouwen, 2018*) blijkt dat de ongecorrigeerde loonkloof tussen mannen en vrouwen 19% bedroeg in de private sector en 8% in de publieke sector. De gecorrigeerde loonkloof is 7% in de private sector en 4% in de publieke sector. De loonkloof tussen mannen en vrouwen in Nederland wordt kleiner, maar dit gaat langzaam. Om de loonkloof verder te verkleinen is het van belang de positie van vrouwen op de arbeidsmarkt te versterken. In de vorige kabinetsperiode zijn diverse maatregelen genomen om vrouwen meer uren te laten werken, zoals uitbreiding van bevallingsverlof voor partners, investeringen in kinderopvang, verlaging van de lasten op arbeid, Wet flexibel werken, bewustwordingscampagnes en voorbereidingen voor de invoering van betaald ouderschap op 2 augustus 2022.

Verder maakt de aanpak van ongelijk loon voor gelijk werk deel uit van het Actieplan Arbeidsmarktdiscriminatie. De Stichting van de Arbeid (het landelijk overlegorgaan van de centrale organisaties van werkgevers en werknemers) heeft in 2020 een digitale wegwijzer gelijke beloning mannen en vrouwen uitgebracht, waarin zij achtergrondinformatie en begeleiding geeft gericht op verschillende groepen binnen het bedrijfsleven. Tot eind 2019 financierde de Nederlandse overheid een initiatief van WOMEN Inc. om het bewustzijn over de loonkloof tussen vrouwen en werkgevers te vergroten. In 2021 werd een nieuwe subsidie toegekend aan WOMEN Inc. om hun werk op het gebied van gelijke beloning te financieren. WOMEN Inc. zal de komende jaren verschillende activiteiten op het gebied van gelijke beloning uitvoeren om werkgevers bewust te maken en nuttige begeleiding te bieden bij de implementatie van gelijke beloning. Verder heeft de regering besloten het minimumloon extra te verhogen. Het verhogen van de

¹⁶ [https://www.cbs.nl/nl-nl/corporate/2020/50/emancipatiemonitor-economische-positie-van-vrouwen-verbeterd: Kamerbrief bij het advies over genderdiversiteit in junior en senior managementfuncties in de semipublieke en publieke sector](https://www.cbs.nl/nl-nl/corporate/2020/50/emancipatiemonitor-economische-positie-van-vrouwen-verbeterd:Kamerbriefbijhetadviesovergenderdiversiteitinjuniorenseiormanagementfunctiesin de semipublieke en publieke sector) <https://www.europarl.europa.eu/news/nl/press-room/20220603IPR32195/women-on-boards-deal-to-boost-gender-balance-in-companies>

¹⁷ [news/nl/press-room/20220603IPR32195/women-on-boards-deal-to-boost-gender-balance-in-companies](https://www.europarl.europa.eu/news/nl/press-room/20220603IPR32195/women-on-boards-deal-to-boost-gender-balance-in-companies)

het minimumloon komt vrouwen relatief meer ten goede omdat zij meer in lager betaalde en flexibele banen werken.¹⁸

42. Met betrekking tot het voorstel voor een EU-richtlijn over loontransparantie heeft Nederland zich positief opgesteld in de onderhandelingen en was het voorstander van de algemene oriëntatie die de Raad op 6 december 2021 bereikte. Gelijkheid komt als onderwerp ook aan bod in de VN CEDAW-rapport en er is kwantitatieve informatie in de bijlage.

Aanbeveling 24 over het gelijke recht van mannen en vrouwen op het genot van alle economische, sociale en culturele rechten

43. Onder verwijzing naar aanbeveling 36 over ouderschapsverlof hebben partners vanaf juli 2020 recht op zes weken geboorteverlof. De werkgever betaalt de werknemer de eerste week het volledige salaris. Gedurende de vijf volgende weken ontvangt de werknemer een uitkering gelijk aan 70% van zijn loon. Ouders hebben vanaf 2 augustus 2022 recht op negen weken betaald ouderschapsverlof (tegen 70% van hun loon). Dit nieuwe instrument zal mannen en vrouwen verder stimuleren om verlof op te nemen en te kiezen voor een meer gelijke verdeling van werk en zorg.

2.4 Werkgelegenheid, arbeidsomstandigheden, arbeidsverhoudingen en sociale zekerheid

Aanbeveling 26 over het aanpakken van werkloosheid onder etnische minderheden

44. Nederland erkent dat etnische minderheden, met name vrouwen met een Turkse of Marokkaanse achtergrond, een achterstand hebben op de arbeidsmarkt. Er is een nieuw instrument ontwikkeld om de voortgang te monitoren van de inspanningen om te zorgen voor gelijke kansen en posities op de arbeidsmarkt voor iedereen, ongeacht migratieachtergrond.¹⁹

45. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid werkte de afgelopen jaren samen met werkgevers, overheden, brancheorganisaties, onderwijsinstellingen en maatschappelijke partners binnen het programma Verdere Integratie op de Arbeidsmarkt (VIA) . te bepalen wat werkt als het gaat om het verbeteren van kansen voor en positie van allochtonen op de arbeidsmarkt en heeft hieruit lessen getrokken om achterstanden effectief te verminderen. In 2016 is de Taskforce Werk en Integratie opgericht

46. De taskforce is opgericht om te werken aan de publieke taak om gelijke kansen op de arbeidsmarkt te verbeteren. In december 2021 lanceerde de taskforce de VIA Werkagenda.²¹ In de VIA Werkagenda staan afspraken over acties die de komende vier jaar worden ondernomen om het perspectief en de positie van allochtonen op de arbeidsmarkt te verbeteren.

De VIA Werkagenda richt zich op mensen met een migratieachtergrond die tegen achterstanden en uitdagingen aanlopen, waaronder vrouwen met een Turkse of Marokkaanse achtergrond.

47. Er zijn ook specifieke acties binnen en buiten de VIA Werkagenda gericht op de aanpak van de positie van vrouwen met een migratieachtergrond. Zo biedt het Kennisplatform Inclusief Samenleven een e-learning aan

¹⁸ StatLine - Werkgelegenheid en minimumloon; kenmerken werknemer, SBI2008 (cbs.nl) nl <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/06/17/minimumloon-voor-het-eerst-extra-verhoogd>

¹⁹ 17/11/2021 [Monitor van gelijke kansen en evenredige posities op de arbeidsmarkt](#)

²⁰ Leden: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Federatie van Uitzendondernemingen (ABU), Nederlandse Werkgeversfederatie (AWN), Jeugdafdeling van de Landelijke Federatie van Christelijke Vakbonden CNV, Divosa (vereniging voor managers in de maatschappelijke dienstverlening), Vakbond FNV, Stedelijk Netwerk G4, Stedelijk Netwerk G40, MBO Raad, Nederlandse Vereniging van Arbeidsbemiddelings- en Uitzendondernemingen (NBBU), Randstad Nederland, SAM professionals in de maatschappelijke dienstverlening), Alliantie Onderwijs-Bedrijf (SBB), Sociaal Economische Raad, Stichting voor Vluchteling-Studenten UAF, UWV, Vereniging Hogescholen (VH), Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), Verbond van Nederlandse Industrie en Werkgevers (VNO-NCW), Koninklijke Vereniging MKB Nederland, VluchtelingenWerk Nederland.

²¹ VIA Werkagenda: <https://open.overheid.nl/repository/ronl-048a05ef-a142-4c0a-92f8-eeb8bcf2a02a/1/pdf/Werkagenda%20Verdere%20Integratie%20op%20de%20Arbeidsmarkt.pdf>

module²² om klantmanagers te helpen bij het effectiever begeleiden van vrouwen met een migratieachtergrond. Ook gemeenten bestuderen programma's en activiteiten in het kader van het Vakkundig *aan het Werk* en de Nationale Wetenschapsagenda. De eerder genoemde gelijkheidsmonitor zal waardevolle informatie opleveren over de ontwikkeling van kansen en posities, zodat beleid en activiteiten daar waar nodig kunnen worden bijgesteld. Verder heeft de overheid het Closer Than You Think-programma ingevoerd om werkgevers te stimuleren mensen aan boord te nemen die nu aan de zijlijn staan om (deeltijd)werk of een leerbaan te vinden.

23

Aanbeveling 28 over personen met een handicap

48. Het kabinet zet in op een inclusievere arbeidsmarkt. Het doel van de Wet banenafspraken²⁴ is ervoor te zorgen dat er meer banen beschikbaar komen voor mensen met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt. Deze wet is van toepassing op mensen die een arbeidsbeperking hebben en daarmee vallen onder de Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten (*Wajong*) en de *Wet sociale werkvoorziening*, evenals personen die onder de Participatiewet vallen (*Participatiewet*), die het wettelijk minimumloon niet kunnen verdienen. Uit de meest recente meting (2020) blijkt dat er ten opzichte van de nulmeting in 2013 66.097 extra banen zijn gecreëerd voor de doelgroep van de Wet banen en banenquota. Het afgesproken aantal voor 2020 van 67.500 extra banen werd daarmee niet gehaald. Het is voor het eerst sinds de invoering van het banenquotum dat de doelstelling niet is gehaald. De cijfers van de Wet Banen en Quota zijn te vinden op het daarvoor bestemde dashboard van UWV.²⁵ De cijfers over 2021 worden in juli 2022 gepubliceerd.²⁶ In 2020 zal het Sociaal en Cultureel Planbureau Cultureel Planbureau, (SCP) toonde aan dat het helpen van mensen met een arbeidsbeperking bij het vinden van een baan grote voordelen heeft voor de samenleving.²⁷

49. Het prioriteren van een specifieke groep vereist een zeer zorgvuldige afweging. De aanpak voor de doelgroep van de Wet Banen en Arbeidsquota is tot stand gekomen in samenspraak met social partners. De wet biedt geen extra kansen voor mensen met een arbeidsbeperking die niet tot de doelgroep behoren. Er zijn echter andere instrumenten beschikbaar om hen daarbij te helpen. Zo kunnen gemeenten hen doorverwijzen naar de reguliere ondersteuning en dienstverlening. Voor mensen die vallen onder de Werkhervattingsuitkering gedeeltelijk arbeidsgeschikten (*WGA*) en de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (*WIA*) wordt begeleiding en dienstverlening verzorgd door het UWV. Er zijn sociale werkplaatsen voor mensen die alleen kunnen werken in een beschermde omgeving waar ze een hoge mate van ondersteuning krijgen. Ontwikkelingen in de arbeidsparticipatie van mensen die niet behoren tot de doelgroep van de Wet Banen en Banen en van mensen met een arbeidshandicap worden gemonitord met verschillende instrumenten: de Participatiewetevaluatie, de UWV Monitor Arbeidsparticipatie voor mensen met een arbeidsbeperking²⁸ en het voortgangsrapport van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. Uit de cijfers van het programma *Onbeperkt meedoen* blijkt dat in 2020 42,6% van de mensen met een arbeidsbeperking een betaalde baan had en 71,3% van de mensen met een

²² Waaronder [Nieuwe e-learning: vrouwelijke nieuwkomers begeleiden op weg naar werk](#) (Nieuwe e-learningmodule: vrouwelijke nieuwkomers aan werk

²³ helpen) <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/04/13/kamerbrief-actieplan-dichterbij-dan-je-denkt-korte-termijn-aanpak-krapte>

²⁴ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0036551/2015-05-01>

²⁵ [Dashboard Banenafspraken \(werk.nl\)](#) (Banen en Jobs Quota Act-dashboard)

²⁶ Cijfers 2020 in brief aan de Tweede Kamer 08-07-2021: <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/07/08/aantal-banen-banenafspraken-net-niet-gehaald-tijdens-coronajaar>

²⁷ <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2020/03/20/de-brede-waarde-van-werk>

²⁸ <https://www.uwv.nl/overuwv/kennis-cijfers-en-onderzoek/kennis-onderzoeken/uwv-monitor-arbeidsparticipatie-arbeidsbeperkingen-2020.aspx>

arbeidsbeperking die kon werken had een betaalde baan.²⁹ Deze cijfers zijn gebaseerd op statistieken van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).³⁰

50. Een ruime meerderheid (ca. 60%) van de mensen die zowel onder de Participatiewet als onder de Wet Banen en Werkgelegenheidsquota vallen, heeft een tijdelijk dienstverband.³¹ Velen krijgen uiteindelijk echter een vast contract. Uit de cijfers blijkt dat tussen de 23% en 33% van de werkenden met een tijdelijk contract twee jaar later een vast contract heeft.

De doorstroom van tijdelijke naar vaste contracten is de afgelopen jaren toegenomen. Deze statistieken zijn niet uitgesplitst naar geslacht, leeftijd en opleidingsniveau, maar de UWV Monitor Arbeidsparticipatie geeft een algemeen overzicht van de werkgelegenheid van zowel de Participatiewet als de Wet Banen en Quota. Mede naar aanleiding van deze cijfers heeft het vorige kabinet beleid ingevoerd om de kloof tussen vaste en flexibele/tijdelijke contracten (en zzp'ers) te verkleinen (nov.

2020).³² Het huidige kabinet gaat op dezelfde voet verder.

Aanbeveling 30 over de bescherming van alle werknemers op de arbeidsmarkt, met inbegrip van huishoudelijk personeel en migrerende werknemers

51. Ten eerste is het belangrijk op te merken dat arbeidsinspecteurs verantwoordelijk zijn voor het uitvoeren van controles in het kader van de wetgeving inzake illegale tewerkstelling (Vreemdelingen (Werkgelegenheid) wet), minimumloon (Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag) en arbeidsduur (Arbeidstijdenwet). De Arbeidsautoriteit is ook verantwoordelijk voor het opsporen van fraude, uitbuiting en georganiseerde misdaad binnen het werk- en inkomensstelsel (arbeidsuitbuiting, mensenhandel en grootschalige sociale zekerheidsfraude). Zij zijn echter niet verantwoordelijk voor de handhaving van de wet met betrekking tot onrechtmatig verblijf in Nederland.

52. Het beleid en de werkzaamheden van de Arbeidsautoriteit zijn gericht op het stimuleren van het herkennen en melden van (potentiële) arbeidsuitbuiting. Werknemers kunnen anoniem aangifte doen bij de Arbeidsautoriteit. Nederland zet zich ook in voor betere hulpverlening en zorg aan mensen die ernstig letsel hebben opgelopen om hen te stimuleren aangifte te doen bij de Arbeidsautoriteit en mee te werken aan onderzoeken. Nederland streeft naar herziening van artikel 273f van het Wetboek van Strafrecht om daders van mensenhandel beter aan te pakken en slachtoffers van arbeidsuitbuiting beter te beschermen. Andere vormen van hulp en zorg zijn het zorgen voor voldoende plaatsen in de noodopvang om direct hulp te kunnen bieden. Sterker nog, de overheid heeft verschillende middelen en maatregelen genomen om arbeidsuitbuiting tegen te gaan, zoals het invoeren van certificeringen voor de intermediaire organisaties die arbeidsmigranten naar het land halen.³³

53. De Regeling Dienstverlening *aan Huis*³⁴ bevat uitzonderingen op standaardbepalingen van het arbeidsrecht en de werknemersverzekeringen voor huishoudelijk personeel dat minder dan vier dagen per week voor een particuliere werkgever in het huishouden werkt. Deze werknemers zijn niet verplicht verzekerd voor de volksverzekeringen en hebben dus geen recht op een uitkering op grond van de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA) of de Werkloosheidswet (WW). Ze kunnen echter vrijwillig deelnemen aan deze regelingen. Als het Reglement Hulpverlening Thuis zodanig zou worden aangepast dat huishoudelijk personeel onder de werknemersverzekeringen, loonbelasting en andere arbeidsrechtelijke bepalingen valt die gelden voor reguliere werknemers, zouden de administratieve en financiële verplichtingen voor particuliere huishoudens te zwaar worden. Als gevolg hiervan zou huishoudelijk werk waarschijnlijk verschuiven naar de

²⁹ <https://www.rivm.nl/documenten/cijferoverzicht-onbeperkt-meedoen>

³⁰ <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2021/39/arbeidsparticipatie-en-afstand-tot-de-arbeidsmarkt-2020>

Ter vergelijking: 75,1% van de mannen en 67,2% van de vrouwen heeft een baan (Q4 2021, beide 2,7% hoger dan in Q4 2020).

³¹ Zie: Monitor Arbeidsparticipatie UWV 2020 voor mensen met een arbeidsbeperking, hoofdstuk 7

³² Beleidsreactie op rapporten van de Adviescommissie Arbeidsregulering en de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/11/11/kabinetsreactie-op-commissie-regulering-van-werk-en-wrr-rapport-het-beter-werk>

³³ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/buitenlandse-werknemers/verbeteren-positie-arbeidsmigranten> (o.a. certificering)

³⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/regelingen/2015/09/30/regeling-dienstverlening-aan-huis>

informele economie, die de rechtspositie van huishoudelijk personeel zou ondermijnen. Ook nieuwe financiële en administratieve verplichtingen voor werkgevers zouden kostenverhogend werken, waardoor huidige werkgevers dit soort werk niet meer zouden uitbesteden. Dit substitutie-effect zou de vraag naar dit soort werk en dus ook naar huishoudelijk personeel verminderen. In het regeerakkoord dat in december 2021 is gepresenteerd, is dan ook geen standpunt ingenomen om het Reglement Hulpverlening aan de Thuiszorg te herzien.

Aanbeveling 32 over de herziening van de voorwaarden voor het recht op sociale zekerheid.

54. Het kabinet heeft in het regeerakkoord voor de periode 2021-2025 afgesproken om de regels voor het delen van de kosten van levensonderhoud³⁵ aan te passen, zodat leden van een huishouden die jonger zijn dan 27 jaar niet meer meetellen als 'kostendelers' voor de berekening van een bijstandsuitkering en het versoepelen van de bijverdiensten in de Participatiewet. Gemeenten hebben ruimte voor maatwerk voor bijvoorbeeld de regels rond woonlasten, de hoogte van de bijstandsnorm voor jongvolwassenen van 18-20 jaar en de eis dat jongvolwassenen vier weken moeten zoeken naar werk of een opleiding hebben gevolgd voordat zij in aanmerking komen voor een bijstandsuitkering. Daarnaast hebben gemeenten de bevoegdheid en verantwoordelijkheid om bijzondere bijstand (crisisuitkeringen) beschikbaar te stellen aan mensen met een bijstandsuitkering.

2.5 Bescherming en bijstand voor gezinnen

55. Naar aanleiding van aanbeveling 34 (huiselijk geweld en kindermishandeling) heeft het kabinet in aanvulling op de monitor huiselijk en seksueel geweld de campagne 'Het houdt niet op, totdat je iets doet' gelanceerd.) in 2020. De campagne roept mensen op om in actie te komen als ze vermoedens hebben van of het slachtoffer zijn van huiselijk geweld of kindermishandeling. Tijdens de COVID-19-pandemie werd de campagne aangepast om te focussen op het hogere risico als gevolg van de coronamaatregelen. Daarnaast is er een handreiking verschenen om mensen te helpen omgaan met oplopende spanningen in de huiselijke sfeer als gevolg van de coronamaatregelen.³⁶

56. Van juli tot september 2021 voerde de overheid een campagne op sociale media (*Zorgen 'Zorgen over over huiselijk geweld en kindermishandeling;* ³⁷ huiselijk geweld en kindermishandeling'). misbruik') om de aandacht te vestigen op de beschikbare diensten en hulp.

57. Het Landelijk Netwerk Veilig Thuis, de Kindertelefoon en het programma *Geweld hoort nergens thuis* ontwikkelden samen een online preventiecampagne waarin over het 'time-out'-concept, dat liep van 18 oktober tot 14 november 2021).³⁸ De opvanghuizen voor slachtoffers van huiselijk geweld hadden voorbereidingen getroffen om aan de toegenomen vraag te voldoen, maar de situatie leidde niet tot een toename van de plaatsingsaanvragen. Voor slachtoffers voor wie de bestaande hulpverleningskanalen niet geschikt waren, werden aanvullende maatregelen getroffen.³⁹ De overheid stelde extra middelen ter beschikking om deze acties te financieren. Ook heeft de regering per 5 april 2022 een regeringscommissaris seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld aangesteld.

40

³⁵ [Wat is de kostendelersnorm in de bijstand? | Rijksoverheid.nl](#) Volgens de *regels voor gedeelde kosten van levensonderhoud* de hoogte van de bijstandsuitkering waarvoor u in aanmerking komt, is afhankelijk van het aantal personen dat in uw huishouden woont. Hoe meer *volwassenen* in uw huis wonen, hoe lager uw uitkering.

³⁶ [Start landelijke campagne tegen huiselijk geweld in coronacrisis | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl](#) (Nieuwsbericht op website Rijksoverheid: Nationale campagne tegen huiselijk geweld tijdens de coronacrisis)

³⁷ [Social media campagne Huiselijk geweld en kindermishandeling van start | Nieuwsbericht | Huiselijk Geweld](#) (Nieuwsbericht op informatiewebsite huiselijk geweld: Overheid lanceert social media-campagne huiselijk geweld en kindermishandeling)

³⁸ [Preventiecampagne 'Time-out' gaat vandaag van start | VNG](#) (Nederlands waarin de lancering van de preventiecampagne 'Time-out' wordt aangekondigd)

³⁹ Zie de bijlage voor een overzicht van de aanvullende maatregelen.

⁴⁰ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/04/05/mariette-hamer-start-vandaag-als-regeringscommissaris-seksueel-grensoverschrijdend-gedrag-en-seksueel-geweld>

Aanbeveling 40 over het waarborgen van de minimale essentiële niveaus van elk van de rechten in het Verdrag, met inbegrip van het recht op voedsel, huisvesting, gezondheid, water en sanitaire voorzieningen

58. Allereerst is het belangrijk op te merken dat als een migrant bereid is terug te keren naar zijn land van herkomst, dit bijna altijd mogelijk is. In de weinige gevallen dat terugkeer ondanks de inzet en bereidheid van de migrant niet mogelijk is, komt hij in aanmerking voor een verblijfsvergunning in Nederland op basis van het speciale buitenschuldbeleid. Uitgangspunt van het Nederlandse immigratiebeleid is dat migranten zonder legaal verblijf in Nederland geen recht hebben op voorzieningen zoals onderdak. De redenering hierachter is dat het kabinet irregulier verblijvende migranten niet wil helpen bij het voortzetten van hun irregulier verblijf in Nederland zonder te werken aan een oplossing. Bovendien voorkomt het weigeren van diensten dat de schijn wordt gewekt dat irregulier verblijvende migranten legaal verblijf hebben verkregen.

59. Er zijn enkele uitzonderingen op deze regel. Zo krijgen gezinnen met kinderen onder de 18 jaar opvang in een gezinsvoorziening waar ze kunnen verblijven tot ze terug kunnen naar hun land van herkomst of tot de kinderen 18 jaar zijn. Op deze locaties hebben ze toegang tot voedsel, water en sanitaire voorzieningen. Alleenstaande minderjarige vreemdelingen zonder wettig verblijf worden opgevangen in kleinschalige opvangvoorzieningen van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) waar ze toegang hebben tot voedsel, water en sanitaire voorzieningen en begeleiding. Zowel niet-begeleide minderjarigen als kinderen in gezinnen hebben toegang tot onderwijs, ongeacht hun verblijfsstatus.

60. Migrant zonder wettig verblijf die concreet zicht hebben op terugkeer binnen 12 weken naar hun land van herkomst kunnen in aanmerking komen voor opvang in een vrijheidsbeperkende *locatie*. Daarnaast loopt momenteel een pilot met de Landelijke Vreemdelingenvoorziening (LVV). Op deze locaties kunnen migranten zonder recht op verblijf of recht op opvang onderdak en begeleiding krijgen als zij meewerken aan een duurzame oplossing voor hun situatie, zoals terugkeer naar het land van herkomst, migratie naar een ander land of zo mogelijk legaal residentie.

Deze pilots worden uitgevoerd door de Rijksoverheid, gemeenten en lokale maatschappelijke organisaties.

61. Het kabinet streeft ernaar om van de pilots Landelijke Vreemdelingenzaken een landelijk dekkend netwerk te maken, zodat er geen behoefte meer is aan zelfstandige opvangcentra. De precieze uitvoering van deze ambitie bevindt zich nog in de planningsfase. momenteel zijn er nog zelfstandige opvangcentra van gemeenten waar basisvoorzieningen worden verleend.

Aanbeveling 41 over non-discriminatie op het gebied van economische, sociale en culturele rechten

62. Zoals vermeld met betrekking tot aanbeveling 40, is het een basisprincipe van het Nederlandse immigratiebeleid dat migranten zonder legaal verblijf in Nederland geen recht hebben op diensten zoals onderdak. Dit is gecodificeerd in artikel 10 van de Vreemdelingenwet.⁴¹ De redenering hierachter is dat het kabinet irregulier verblijvende migranten niet wil helpen om hun irregulier verblijf in Nederland voort te zetten zonder aan een oplossing te werken. Bovendien voorkomt het weigeren van diensten dat de schijn wordt gewekt dat irregulier verblijvende migranten legaal verblijf hebben verkregen. Opgemerkt moet worden dat wanneer een migrant asiel aanvraagt, zijn aanvraag zorgvuldig en op individuele basis zal worden behandeld. Als de aanvraag wordt afgewezen en deze beslissing in de rechtbank wordt bevestigd, wordt de migrant onderworpen aan een terugkeerbevel.

Migrant tegen wie een terugkeerbevel is uitgevaardigd, hebben recht op onderdak gedurende een periode van 28 dagen nadat het bevel is opgelegd.

Aanbeveling 38 over armoedebestrijding

63. De landen Aruba, Curaçao en Sint Maarten hebben elk een eigen verantwoordelijkheid om armoede te bestrijden en beleid op dit gebied te ontwikkelen. Dit houdt onder meer in dat beleid wordt ontwikkeld op basis van adequate gegevens. Zie hieronder de rapporten van Aruba, Curaçao en Sint Maarten.

64. Sinds 2021 Nederland en de autonome landen Aruba, Curaçao en St Maarten hebben samengewerkt in het kader van individuele hervormingspakketten

⁴¹ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0011823/2022-01-01>

(Landspakketten). Een van de thema's van deze samenwerkingsverbanden is het verbeteren van de activeringsfunctie binnen de sociale zekerheid, om werklozen aan te moedigen actief naar werk te zoeken en tegelijkertijd te zorgen voor een adequaat sociaal vangnet. Dit valt onder Thema E - Economische hervormingen. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid adviseert de landen over de uitwerking van dit thema. Voor de voortgang op dit thema zijn de landen zelf en het ministerie van BZK verantwoordelijk.

65. Wat betreft de zorgen over de toename van het aantal mensen dat vier jaar of langer in armoede leeft: dit cijfer is in 2020 gedaald na jarenlang te zijn gestegen. De relevante cijfers zijn online beschikbaar.⁴²

2.6 Gezondheidszorg

Aanbeveling 43 over dakloosheid en het recht op passende huisvesting

66. Naar aanleiding van de laatste cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) over het aantal daklozen in Nederland (39.000 in 2018)⁴³ heeft het kabinet aanvullende maatregelen genomen om dit aantal te verminderen. De Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (RVS) deed onderzoek naar de grondoorzaken van dakloosheid in Nederland.⁴⁴ 2020, dit resulteerde in het landelijke plan *Een (t)huis, een toekomst*,⁴⁵ ('Een huis, een huis, een toekomst') gelanceerd door de centrale overheid. De regering vulde het bestaande budget voor opvanghuizen in de gemeenschap aan met € 200 miljoen extra, bedoeld om dakloosheid te voorkomen, opvanghuizen te renoveren en de capaciteit voor begeleid wonen te vergroten. De resultaten van deze inspanningen worden bijgehouden in een monitor⁴⁶, waarbij gemeenten cijfers aanleveren over het aantal daklozen, de opvangcapaciteit en diverse kwalitatieve indicatoren, zoals het ombouwen van slaapzalen in opvanghuizen tot kamers voor één of twee personen. Het ministerie van BZK heeft ook geld beschikbaar gesteld voor de huisvesting van kwetsbare groepen, waaronder daklozen.

67. Tijdens de COVID-19-pandemie werden extra maatregelen genomen om daklozen een veilige opvang te bieden. Institutionele opvanghuizen werden aangepast om te kunnen voldoen aan de 1.5-anderhalve meter afstand en zo toegankelijk mogelijk gemaakt. Hierdoor konden gemeenten tijdens de lockdowns honderden extra mensen huisvesten.⁴⁸ Nadat de laatste lockdown was opgeheven, besloten veel gemeenten om op kleinere schaal door te gaan met het organiseren van opvang.

68. Volgens het CBS is het aantal daklozen gedaald van 39.300 in 2018 naar 32.000 in 2021,⁴⁹ wat aangeeft dat de strategie van de Nederlandse overheid werkt. De urgentie om dakloosheid aan te pakken is ook opgenomen in het regeerakkoord van het nieuwe kabinet. Naast lokale maatregelen om dakloosheid te voorkomen en daklozen op te vangen en te huisvesten (€ 385 miljoen per jaar), komt er jaarlijks € 65 miljoen beschikbaar voor landelijke inspanningen om dakloosheid op een duurzame manier op te lossen.

⁴² <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/83841NED/table?dl=63425>

⁴³ <https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/84990NED?dl=4FC10>.

⁴⁴ Nov. 2021 [Aandeel jonge daklozen in 5 jaar tijd gehalveerd](#) (Aantal zwerfjongeren in vijf jaar tijd gehalveerd)

⁴⁵ Juni 2020: [Kamerbrief over Een \(t\)huis, een toekomst. De aanpak van dak-en thuisloosheid](#) (Kamerbrief Aanpak dakloosheid terugdringen)

⁴⁶ [Rapportage – Monitor dak-en thuisloosheid - Tweede Kamer](#)

⁴⁷ nov. 2021 [Aandeel jonge daklozen in 5 jaar tijd gehalveerd](#)

⁴⁸ Bijvoorbeeld de gemeente Den

Haag: https://denhaag.raadsinformatie.nl/modules/4/schriftelijke_vragen/582604?parent_event=724873

⁴⁹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/44/aandeel-jongere-daklozen-in-5-jaar-tijd-gehalveerd>.

Aanbeveling 47 betreffende de financiering van tolkdiensten in zorginstellingen en ervoor zorgen dat alle personen op het grondgebied zonder discriminatie toegang hebben tot gezondheidsdiensten

69. Eind 2021 heeft de Tweede Kamer een motie aangenomen waarin het kabinet wordt opgeroepen om de mogelijkheden voor financiering van tolkdiensten in de zorg te onderzoeken.⁵⁰ Dit onderzoek moet ook de voor-, nadelen en bruikbaarheid van verschillende scenario's evalueren. Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) start een verkennend onderzoek om de huidige knelpunten in de tolkdienstverlening in de zorg in kaart te brengen. Daarna zullen de verschillende scenario's voor structurele financiering worden bekeken, zodat politieke beslissingen over financiering op dit gebied kunnen worden genomen. Daarnaast wordt gewerkt aan de ontwikkeling van een publiek gefinancierde kwaliteitsnorm met betrekking tot taalbarrières in de zorg en het sociaal domein.

Aanbeveling 49 over het herzien van de praktijk van vroegtijdige chirurgie en medische interventies bij intersekse kinderen

70. Nederland heeft in juli 2019 financiering verstrekt voor de totstandkoming van een multidisciplinaire kwaliteitsnorm om de zorg voor personen met een Disorder/Disorders of Sex Development (DSD) te faciliteren.⁵¹ De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft geen medische verantwoordelijkheid voor individuele zorg en behandelingen. Beroepsbeoefenaren in de gezondheidszorg zijn verantwoordelijk voor het bepalen of ingrijpen noodzakelijk is. In bredere zin hebben relevante medische beroepsgroepen (wetenschappelijke verenigingen) samen met patiëntenverenigingen richtlijnen opgesteld voor de inhoud van de zorgverlening. Hun beoordelingen zijn gemaakt op basis van praktijkervaring en expertise.

71. Nederland vindt het essentieel dat het patiëntenperspectief wordt meegenomen en meegewogen bij het opstellen van richtlijnen voor de kwaliteit van zorg. Het doel moet altijd zijn dat patiënten en ouders van kinderen met DSD zo goed mogelijk worden ondersteund in de beslissingen die over de zorg worden genomen.

72. Er zijn in Nederland meerdere DSD-expertisecentra waar mensen terecht kunnen voor diagnostiek, medisch specialistische zorg en begeleiding. Patiënten kunnen met klachten over de kwaliteit van zorg altijd terecht bij de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ).

III. Curacao

3.1 Inleiding

73. Net als de rest van de wereld werd Curaçao zwaar getroffen door de COVID-19-pandemie, zowel economisch als sociaal. Dit deel van het rapport is tot stand gekomen in interdepartementaal overleg, gecoördineerd door de Directie Buitenlandse Betrekkingen op Curaçao.

De volgende organisaties hebben belangrijke input geleverd voor dit rapport: het ministerie van Volksgezondheid, Milieu en Natuur, het ministerie van Justitie, het ministerie van Algemene Zaken, het ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn en het Openbaar Ministerie.

Antwoord als vervolg op aanbeveling 8 over een nationaal actieplan voor mensenrechten

74. Op dit moment beschikt Curaçao niet over een Nationaal Actieplan Mensenrechten, maar wordt momenteel gewerkt aan het formaliseren van Curaçao's eigen Mensenrechteninstituut. Verder wordt de laatste hand gelegd aan een geactualiseerde versie van het Actieplan Mensenhandel voor 2022.

⁵⁰ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/03/09/beantwoording-kamervragen-over-het-antwoord-op-eerdere-schriftelijke-vragen-en-de-uitzending-van-argos-spraakverwarring-in-de-spreekkamer>

⁵¹ <https://www.erasmusmc.nl/nl-nl/sophia/patientenzorg/centra/dsd-centrum>

75. De regering van Curaçao is een bewustwordingscampagne gestart over mensenhandel via internet, televisie en radio (<https://www.humantraffickingpreventioncuracao.com/>). En

76. Mensenhandel is een strafbaar feit volgens het Wetboek van Strafrecht van Curaçao. De immigratiedienst besteedt bijzondere aandacht aan kinderen die onder begeleiding van volwassenen de luchthaven passeren. In het Voogdijprotocol, dat geldt voor het Koninkrijk, staat dat er aan strikte voorwaarden moet worden voldaan als een kind het land verlaat. De afgelopen jaren zijn er geen incidenten van mensenhandel met kinderen geregistreerd.

77. Sinds 2013 houden de politie, grenscontrole-instanties en ngo's zich bezig met human mensenhandel zijn getraind in het herkennen van signalen van mensenhandel.

78. Slachtoffers van mensenhandel die willen meewerken aan een strafrechtelijk onderzoek kunnen in aanmerking komen voor tijdelijk verblijf. Slachtoffers die niet wensen mee te werken aan het strafrechtelijk onderzoek hebben de mogelijkheid om een verzoek in te dienen op grond van artikel 3 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM). Om een verblijfsvergunning voor bepaalde tijd te krijgen, moet de persoon een ziektekostenverzekering hebben. Dit wordt betaald door het ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn.

79. De komende jaren zal er behoefte zijn aan verdere training van het detentiecentrumpersoneel en om die reden zal een verzoek om bijstand worden ingediend bij de VS. In de door de Rijksministerraad in 2021 goedgekeurde Standaard Werkwijze is een bedenktijd opgenomen.

80. In juli 2021 is een interdepartementale en interdisciplinaire app-groep opgericht waarin alle belanghebbenden (Ministerie van Algemene Zaken, Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn, Ministerie van Justitie, Ministerie van Economische Ontwikkeling, Kustwacht, Openbaar Ministerie, Politie, Assistance Foundation, Immigration en Interpol) die zich bezighouden met slachtoffers van mensenhandel en iedereen die betrokken is bij activiteiten tegen mensenhandel, kunnen informatie delen om beter beleid te voeren dat is gebaseerd op wat er in het veld gebeurt.

81. Het ministerie van Justitie is sinds januari 2021 actief begonnen met het betrekken van de LAC-diplomatieke gemeenschap door haar standpunten te uiten, de problemen te benoemen, te vragen om best practices en informatie te delen, en aan te dringen op (verdere) training over mensenhandel en de problemen die het met zich meebrengt. oorzaken. Deze inspanningen zullen in heel 2022 worden voortgezet.

82. Er wordt onderzoek gedaan naar alleenstaande minderjarigen en deze kinderen worden geplaatst bij familieleden met een geverifieerd adres. Ook de Voogdijraad wordt hierbij betrokken. Er is een meldingsplicht en de nodige waarborgen. Curaçao kent geen algemene asielpcedure. Daarvoor in de plaats komt een algemeen beschermingsbeleid op basis van artikel 3 EVRM. Niet-begeleide minderjarigen vallen onder het gezag van de overheid.

83. Buitenlandse gevangenen hebben dezelfde rechten als lokale gevangenen. Binnen het Curaçaos Centrum voor Correctie en Detentie (SDKK) is er een klachtenprocedure waar zij ook gebruik van kunnen maken. De Commissie van Toezicht is toegankelijk voor alle gedetineerden. Binnen SDKK wordt geen onderscheid gemaakt naar land van herkomst. Alle gedetineerden krijgen dezelfde mogelijkheden en dag aangeboden programma's.

Aanbevelingen 33 en 34 (a), (b), (c) over huiselijk geweld en kindermishandeling

84. De regering van Curaçao erkent de ernst van de problemen van huiselijk geweld en kindermishandeling en is haar inspanningen blijven opvoeren om haar aanpak van huiselijk geweld, gendergerelateerd geweld en kindermishandeling te versterken.

85. In 2018 heeft de regering een Interdepartementale Werkgroep geformaliseerd om de uitvoering van het Nationaal Plan tegen Geweld op regeringsniveau te coördineren en een Permanente Commissie opgericht om toezicht te houden op de uitvoering van het Nationaal Plan tegen Huiselijk Geweld en Kindermishandeling.

86. Dit Nationaal Plan tegen Geweld heeft tot doel ervoor te zorgen dat de bevolking voldoende wordt geïnformeerd en passende bescherming krijgt, terwijl wordt gezorgd voor volledige naleving van

relevante verdragen en wetgeving mede door het verhogen of verbeteren van preventie, het signaleren en voorkomen van geweld, het verbeteren van de hulpverlening en het bieden van adequate nazorg.

87. In juli 2021 is een onderzoeksproject afgerond om te bepalen wat nodig is om een gestructureerd intereilandelijk systeem van opvanghuizen voor slachtoffers van geweld op te zetten en te exploiteren. Onderwerpen die aan bod kwamen waren onder meer wetgeving, sociale zekerheid en de kosten die gemoeid zijn met de bescherming van slachtoffers. In het onderzoek is ook gekeken naar uniforme stappenplannen (protocollen), inclusief een risicotaxatie-instrument, om slachtoffers naar een ander (Nederlands) eiland of naar Nederland te sturen.

88. In 2020 is de Aanwijzing Relatieve Geweld van de Procureur-Generaal, met daarin handreikingen voor politie en justitie voor het omgaan met interpersoonlijk (huiselijk) geweld, geactualiseerd.

89. De ratificatie van het Verdrag van Istanbul is een prioriteitsgebied voor de regering.

De Universiteit van Curaçao kreeg de opdracht om te onderzoeken wat er nodig is om het verdrag te kunnen ratificeren en te kunnen implementeren. Dit rapport wordt verwacht in het eerste kwartaal van 2022.

90. In oktober 2020 heeft het Ministerie van Justitie in samenwerking met het Openbaar Ministerie en de cel zedenzaken een project uitgevoerd om de cel zedendelicten te upgraden met betrekking tot de aangifte van zedendelicten tegen minderjarigen (maar ook volwassen vrouwelijke slachtoffers). Het project omvatte de verhuizing van de eenheid naar een meer privé en geschikt gebouw en het uitrusten van het personeel met up-to-date instrumenten. Er is een kindvriendelijke verhoorkamer met moderne apparatuur ten behoeve van nader onderzoek in het belang van het slachtoffer en een medische onderzoekskamer en een arts van wacht. Dit is nodig om een goed onderzoek te kunnen doen.

Ook is er een ruimte waar slachtoffers een verklaring kunnen afleggen in besloten cellen en is de verhoorruimte voor vermoedelijke daders elders gevestigd.

91. Het doel van het project was om de rechercheurs uit te rusten met de nodige instrumenten om de eenheid te upgraden om slachtoffers beter te kunnen behandelen en onderzoeksmethoden te verbeteren om de belangen van volwassen en minderjarige slachtoffers van seksueel misbruik te dienen.

92. Rechercheurs van de Curaçaose politie zijn getraind om klachten op een kindvriendelijke manier te ontvangen, te monitoren en te onderzoeken. Waar financieel mogelijk wisselen rechercheurs van de unit zedenzaken kennis uit met rechercheurs op Bonaire.

93. De kinderrechten in het jeugdstrafrecht worden beschermd conform de Aanwijzing Zedendelicten van de procureur-generaal. Deze instructie geeft een kader en regels voor de strafrechtelijke aanpak van zedenzaken als bedoeld in Boek 2, Titel XIII van het Wetboek van Strafrecht van Curaçao.

94. Het kabinet werkt aan verplichte registratie van beide ouders van een kind, waardoor kinderen een gezondere leefomgeving krijgen en het recht krijgen om beide ouders te kennen. Registratie van beide ouders zal verplicht zijn wanneer deze wet wordt geïmplementeerd. Voorlopig is het nog in ontwikkeling.

95. Het kabinet heeft besloten om drie organisaties samen te voegen: Justitiële Jeugdzorg Curaçao, Gezinsvoogdijinstelling Curaçao, Slachtofferhulp Curaçao en Voogdijraad, die een meldpunt kindermishandeling exploiteert, om betere, snellere en effectievere dienstverlening te kunnen bieden.

96. Het parlement overweegt momenteel het initiatief uit 2016 tot vaststelling van een landsverordening tijdelijke huisverboden, maar het vinden van de benodigde financiering is daarbij cruciaal.

97. Op zedendelicten is artikel 2:193 van het Wetboek van Strafrecht van toepassing.

98. Toename van gevallen van huiselijk geweld, misbruik en verwaarlozing in verband met COVID-19 maatregelen

Stichting Slachtofferhulp:

<u>Jaar</u>	<u>Huiselijk geweld</u>	<u>Zedendelicten</u>
2018	1	6
2019	5	7
2020	3	2
2021	5	9

99. Het Openbaar Ministerie zal de Aanwijzing Relationeel Geweld blijven uitvoeren. Zaken kunnen voor de rechter worden gebracht, maar het is ook mogelijk om een voorwaardelijke straf op te leggen. Herstelmediation is ook een schikkingsmogelijkheid als beide partijen hiermee instemmen.

Een passende interventie, die zowel de dader als het slachtoffer ten goede komt, is essentieel voor het gevoel van veiligheid van het slachtoffer.

100. Het Openbaar Ministerie, de Reclassering, de politie en de Stichting Slachtofferhulp overleggen wekelijks om gevallen van huiselijk geweld te beoordelen en tot de best mogelijke oplossing voor de betrokken partijen te komen.

101. Voor de vervolging van kindermisbruikzaken is een gespecialiseerde aanklager aangesteld. Deze officier van justitie werkt samen met de eenheid kindermishandeling van de politie. Gevallen van kindermishandeling krijgen voorrang. Sommige gevallen worden ook doorverwezen naar het Meldpunt Kindermishandeling, dat zorgt voor verdere gespecialiseerde begeleiding van het kind/gezin. In 2020 heeft het Parket een evaluatie van de Aanwijzing Seksueel Misbruik uitgevoerd waarbij de samenwerking met de betreffende partners is beoordeeld.

102. Tijdens de COVID-19-pandemie hebben de IOM, UNHCR, UNFPA en UNICEF de regering van Curaçao en lokale ngo's ondersteund en - blijven ondersteunen - bij hun inspanningen om Venezolaanse vluchtelingen en slachtoffers van kindermishandeling en huiselijk geweld die voedsel en onderdak nodig hebben te helpen .

103. In 2021 verleende UNHCR operationele steun aan een lokaal opvangcentrum dat migranten en slachtoffers van gendergerelateerd geweld en kindermisbruik huisvest.

104. UNFPA voerde een 60 dagen durend project uit met noodfinanciering ter ondersteuning van de inspanningen van de regering om Venezolaanse vluchtelingen te helpen die het slachtoffer zijn van gendergerelateerd geweld.

105. De regering van Curaçao is dankbaar voor de steun en medewerking die zij ontvangt van de internationale gemeenschap voor capaciteitstraining en de ontwikkeling en implementatie van haar nationale beleid inzake de rechten van het kind en de rechten van vrouwen.

106. De regering van Curaçao heeft, in samenwerking met UNICEF, via de EU fondsen verkregen voor de ontwikkeling van een trainings- en bewustmakingstoolkit over kindbescherming als onderdeel van haar focus op kindbescherming. UNICEF heeft ook fondsen van de 'Postcode Loterij' verkregen voor technische ondersteuning bij de ontwikkeling en implementatie van een kindbeschermingscode.

107. Bovendien hebben lokale overheids- en niet-gouvernementele organisaties organisatorische en personele capaciteit opgebouwd met betrekking tot slachtoffers van misbruik en hun rechten, en hebben zij werknemers opgeleid om met daders van geweld om te gaan door middel van trainingen voor hulp aan daders.

108. De programma's van de *Stichting Ambulante Justitiële Jeugdzorg Curaçao (AJJC)* zijn Agressieregulatietraining, Sociale Vaardigheidstraining, Weerbaarheidstrainingen, Zelfzorgtraining en een Positive Parenting Program dat ouders van kinderen van 0 tot 16 jaar met de steun die ze nodig hebben.

109. De politie zet wijkagenten/coördinatoren in centrale delen van Curaçao in. Deze functionarissen/coördinatoren fungeren als aanspreekpunt voor sociale en educatieve aangelegenheden.

110. Sinds enkele jaren heeft de aanpak van mensenhandel hoge prioriteit bij het Openbaar Ministerie van Curaçao. Aanklagers krijgen steeds meer signalen dat seksueel misbruik vaak gepaard gaat met financieel gewin om derden te faciliteren.

In de meeste gevallen komen deze signalen van zorg- en ondersteuningsdiensten, maar die hebben ook waargenomen

dit fenomeen in hun werk aan strafzaken waarbij daders van seksueel misbruik van kinderen worden vervolgd en veroordeeld.

111. Het lijkt erop dat minderjarige meisjes het slachtoffer zijn van commerciële seksuele uitbuiting op Curaçao. Dit is een vorm van kinderhandel, die strafbaar is gesteld in artikel 2:240 van het Wetboek van Strafrecht.

112. In 2018 heeft het Openbaar Ministerie van Curaçao, in samenwerking met de betrokken instanties en ministeries, een initiatief gelanceerd om een integrale aanpak te ontwikkelen voor de bestrijding van seksuele uitbuiting van minderjarigen.

113. Op basis van onderzoeksresultaten wordt een geïntegreerd, multidisciplinair plan van aanpak opgesteld. In de aanpak komen zaken aan bod als signalering en herkenning, aangifte, registratie, toezicht, beleid, wetgeving, opvang, zorg en ondersteuning, opsporing en vervolging.

Aanbeveling 37 over armoede

114. Om de multidimensionaliteit van armoede in beeld te brengen, gebruikt het Centraal Bureau voor de Statistiek Curaçao (CBS) een methodiek die wordt aangeduid als de Multidimensionale Poverty Index (MPI). Het CBS houdt bij de MPI-berekeningen rekening met verschillende dimensies: gezondheid, onderwijs, sociale zekerheid en levensstandaard. Het CBS heeft informatie over twee typen armoedegrenzen: de subjectieve armoedegrenzen en de objectieve armoedegrenzen. De subjectieve armoedegrenzen is gebaseerd op de resultaten van het Budgetonderzoek uitgevoerd door het CBS in 2016 (Bijlage: Armoedegrenzen en maandinkomen op Curaçao).

115. Arbeidsovereenkomsten en verdere bescherming van werknemersrechten: in een tijd waarin de informele economie groeit en efficiënte programma's voor adequate armoedebestrijding ontbreken, leiden de verschillende vormen van arbeidsovereenkomsten die gericht zijn op flexibilisering van de arbeidsmarkt vaak op negatieve gevolgen voor werknemers. Nadat een werknemer drie opeenvolgende contracten voor bepaalde tijd heeft gekregen, wordt het contract automatisch beschouwd als een contract van onbepaalde duur met alle wettelijke voordelen van dien.

116. De regering heeft met Nederlandse financiële steun een aantal buitengewone financiële steunmaatregelen ingevoerd om in de basisbehoeften van kwetsbare groepen te voorzien. Een werknemer die door de pandemie zijn baan is kwijtgeraakt, kan volgens de betreffende landsverordening digitaal bijstand en een voedselbon aanvragen.

117. De speciale maatregelen die de regering in 2020 heeft genomen om te voorzien in de meest dringende behoeften van werknemers die hun baan en inkomen verloren, werden officieel beëindigd op 31 december 2021. Tot op heden hebben de verwoestende gevolgen van de pandemie een volledige economische herstart en de de overheid doet er alles aan om nieuwe werkgelegenheid voor werkzoekenden te creëren, vooral in de dienstensector en de hotelsector. Er worden belangrijke nieuwe initiatieven genomen, zoals de bouw van een nieuw hotel met 500 kamers in Santa Martha en de aanstaande opening van het nieuwe resort ontwikkeld door hotelketen Sandals.

3.2 Updates van het Zesde Periodieke Rapport

VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (CRPD)

118. Tijdens een vergadering van de Raad van Ministers van het Koninkrijk heeft de Minister van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn aangekondigd dat Curaçao het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap wil ratificeren nadat de noodzakelijke implementatiewetten zijn aangenomen. Sinds 2021 wordt, in samenwerking met het lokale hervormingspakketteam, voorzichtig gewerkt aan het onderzoeken van de mogelijkheden om beleid te implementeren dat voldoet aan het CRPD.

Werkgelegenheid en sociale zekerheid

119. In 2020 was het minimumloon op Curaçao voor werknemers van 21 jaar en ouder NAf 9,62 bruto per uur. Dit was een stijging van 25 cent bruto per uur ten opzichte van 2019. ANG 9,62 per uur komt overeen met ANG 384,80 per week of ANG 1.666,18 per maand. Dit minimumloon geldt voor alle werknemers, ongeacht ras, geloof, geslacht of nationaliteit.

Gratis rechtsbijstand

120. Elke werknemer kan, indien nodig, krachtens artikel 1633aa van het Burgerlijk Wetboek een procedure aanhangig maken bij het Hof van Justitie in geval van discriminatie. Ook de toegang tot kosteloze rechtsbijstand is bij landsverordening gewaarborgd.

Overige mensenrechteninstrumenten en jurisprudentie op Curaçao

121. Zoals hierboven vermeld, worden de rechten van werknemers in de eerste plaats gewaarborgd door het nationale recht. Rechters van het Hof van Justitie aarzelen echter niet om het volledige arsenaal aan internationale mensenrechtenbepalingen toe te passen, zoals artikel 26 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten van 1966⁵² en artikel 14 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.⁵³

Arbeidsbemiddeling en sociale bemiddeling

122. Het Bureau voor Arbeidsbemiddeling behandelt collectieve geschillen, verzoening en arbitrage met betrekking tot vakbondsvertegenwoordiging van werknemers binnen ondernemingen (werkgevers). Het Klachtenbureau behandelt individuele arbeidsklachten en maakt gebruik van bemiddelings- en verzoeningsmethoden om conflicten tussen individuele werknemers en werkgevers op te lossen.

123. In 2020 en 2021 dienden 553 werknemers een klacht in bij het Bureau Klachten. Naast de collectieve geschillenbeslechting van het Bureau voor Arbeidsbemiddeling en de hulp bij individuele arbeidsklachten van het Bureau voor Klachten, biedt het Bureau Sociale Bemiddeling van het Ministerie van Sociale Ontwikkeling bemiddeling aan bij echtscheidingen, alimentatiegeschillen en burenruzies. In 2020 en 2021 maakten circa 251 cliënten gebruik van deze sociale bemiddelingsdienst.

Commissie voor de herziening van de arbeidswetgeving

124. Dit comité werd gevraagd om een aantal arbeidswetten te actualiseren om arbeiders toe te kennen meer rechtsbescherming op evenwichtige en algemeen aanvaarde wijze, maar niet tegen elke prijs en niet volledig ten koste van werkgevers of de overheid. Het tripartiete Platform *Kòrsou ta Avansá* had een adviserende rol, gebaseerd op de principes van sociale dialoog zoals vastgelegd in het geratificeerde ILO-verdrag nr. 144.

125. De commissie heeft tot nu toe enkele belangrijke voorstellen gedaan aan de regering met betrekking tot wijziging van diverse wetten, waaronder de Arbeidsregeling 2000 (*Arbeidsregeling 2000*, PB 2000 nos 67 & 68), de Landsverordening uitzendkrachten en de Landsverordening arbeid vreemdelingen (*Landsverordening arbeid vreemdelingen*, PB 2001 no 82). Het tripartiete platform is gevraagd te adviseren over de Landsverordening arbeid vreemdelingen van 5 februari 2021 en over de Landsverordening uitzendarbeid van 8 februari 2021.

IV Bovendien:**Mental Health and Psychosocial Support (MHPSS) COVID-19-responsplan**

126. In overeenstemming met de lokale wetgeving inzake rampenparaatheid is het ministerie van Volksgezondheid, Milieu en Natuur (GMN) verantwoordelijk voor het deelplan Geestelijke gezondheid en psychosociale ondersteuning van het COVID-19-responsplan. Het MHPSS-plan is tot stand gekomen met inbreng van de Pan American Health Organization (PAHO), lokale stakeholders in het MHPSS-veld en de interdepartementale werkgroep tegen relationeel geweld.

---

⁵² In dit opzicht verbiedt de wet elke discriminatie en garandeert iedereen gelijk en effectieve bescherming tegen discriminatie op welke grond dan ook, zoals ras, huidskleur, geslacht, taal, religie, politieke of andere mening, nationale of maatschappelijke afkomst, eigendom, geboorte of andere status.

⁵³ Het genot van de rechten en vrijheden die in het Verdrag zijn uiteengezet, wordt verzekerd zonder discriminatie op welke grond dan ook, zoals geslacht, ras, huidskleur, taal, politieke of andere mening, nationale of sociale afkomst, het behoren tot een nationale minderheid, vermogen, geboorte of andere status.

127. Het doel van deelplan 24 van ESF-6 is het bieden van MHPSS aan slachtoffers en hulpverleners tijdens en na een ramp. Het MHPSS-deel van het COVID-19-bestrijdingsplan is op 9 april 2020 door het crisisteam en het kabinet overeengekomen.

128. Het deelplan is gebaseerd op een overheidsbrede en gemeenschapsbrede aanpak, gericht op specifieke groepen, waaronder kinderen en jongeren en ouderen. Het omvat extra diensten, zoals een hulplijn tijdens lockdowns bemand door de ambulante GGZ-polikliniek, eerste hulp GGZ voor publieke werkgevers en tele-GGZ.

@ COVID-19 Vaccinatie van ongedocumenteerde migranten op Curaçao

129. Migranten zonder papieren werden opgenomen in het vaccinatieprogramma. Net als burgers en gedocumenteerde inwoners van Curaçao in risicogroepen, kregen ook ongedocumenteerde migranten in risicogroepen als eersten de COVID-19-vaccinatie.

130. 'Fundashon Salú pa Tur' (Gezondheid voor Allen), een kliniek die gratis eerstelijnszorg biedt aan migranten zonder papieren, was nauw betrokken bij het vaccinatieproces voor migranten zonder papieren. Fundashon Salú pa Tur werkte samen met de overheid om videoboodschappen in verschillende talen te ontwikkelen, informatie te verstrekken over het vaccinatieprogramma en migranten zonder papieren aan te moedigen zich bij Salú pa Tur te registreren.

Aantal gevaccineerde migranten zonder papieren dat wordt bijgestaan door de kliniek van Salú pa Tur

- Eerste dosis: 4.975
- Tweede dosis: 4.106
- Aanjager: 745

131. Sinds de opening begin juli 2019 heeft de Salú pa Tur-kliniek een aanzienlijk aantal mensen met een irreguliere migratiestatus geholpen. Fundashon Salú pa Tur heeft financiële steun gekregen van Stichting Vluchteling en de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor Vluchtelingen (UNHCR).

132. Fundashon Salú pa Tur wordt ook bijgestaan door vrijwilligers en medisch specialisten die beschikbaar zijn voor consultatie en gratis consulten geven in urgente gevallen. De kliniek helpt ook migranten met chronische ziekten zoals hiv/aids en diabetes. Indien nodig worden patiënten in contact gebracht met een psycholoog of doorverwezen naar het ziekenhuis.

133. Veel irreguliere migranten aarzelen om verdere behandeling in het ziekenhuis te zoeken uit angst door de politie of de immigratieautoriteiten te worden geïdentificeerd. Om dezelfde reden zijn migrantenvrouwen die het slachtoffer zijn van misbruik terughoudend om misbruik aan de autoriteiten te melden. Bovendien hebben Venezolanen met een irreguliere migratiestatus weinig geld te besteden, wat het behandelingsproces soms belemmert.

134. Volgens schattingen zijn er meer dan 26.000 Venezolaanse migranten op Curaçao, dat is meer dan 20% van de eilandbevolking. Het is niet bekend hoeveel Venezolanen met een irreguliere migratiestatus de afgelopen jaren naar Curaçao zijn gekomen. Velen komen illegaal per boot en anderen kwamen legaal aan als toerist, maar bleven nadat ze het land hadden moeten verlaten. Venezolanen die op het eiland wonen. Denk hierbij aan *onder meer* DTap-IPV, mazelen-, rubella- en bofvaccinaties en aanvullende grenscontroles.

Crisisinterventies door de overheid tijdens de COVID-19 pandemie voor inwoners en migranten 2020 – 2021

135. Tijdens de COVID-19-pandemie kwamen verschillende gouvernementele en niet-gouvernementele organisaties in actie om hulp te bieden aan getroffen individuen, gezinnen, bewoners en migranten.

136. Met hulp van deze lokale en internationale organisaties heeft het kabinet in 2020 steunmaatregelen voor kwetsbare groepen geïmplementeerd. Deze inspanningen zijn in 2021 voortgezet, mede met hulp van de Nederlandse overheid.

137. Aan gezinnen en individuen (ingezetenen inclusief migranten) werden de volgende voorzieningen aangeboden: pinnen voor voedsel, voedselpakketten, warme maaltijden en extra financiële ondersteuning van de bijstand

ontvangers, werknemers die hun inkomen zijn kwijtgeraakt en (kleine) ondernemers die door de pandemie zijn getroffen.

138. De Nederlandse overheid heeft ook steun verleend in de vorm van financiering van pinpassen voor voedsel aan irreguliere migrantengezinnen (van mei 2021 tot september 2021), met hulp van het Rode Kruis, de voedselbank en IOM. IOM coördineerde deze inspanning tot oktober 2021.

Basis gezondheidskaart

139. Aangezien het ILO-verdrag inzake gelijke behandeling (sociale zekerheid) sinds 3 juli 1946 met recente wijzigingen van toepassing is op Curaçao, hebben alle werknemers (inclusief migrerende werknemers) recht op alle regelingen in het kader van de basisziektekostenverzekering, ziektekostenverzekering en ongevallenverzekering. . Onder de Basisverzekering vallen huisartsenzorg, eerstelijns psychologische zorg, geneeskundige zorg, ziekenhuiszorg (inclusief ziekenvervoer), specialistische zorg, paramedische zorg, tandheelkundige zorg, farmaceutische zorg, hulpmiddelen, verloskunde, kraamzorg en geneeskundige zorg in het buitenland.

Vaccinatie programma

140. De vaccinatiecampagne wordt gefinancierd met Nederlandse middelen. Iedere bewoner had recht op gratis de benodigde doses van het Pfizer- of Moderna-vaccin en kon na vaccinatie de QR-code genereren. Tot op heden zijn er op een totale bevolking van 150.000 inwoners 100.000 gevaccineerd tegen COVID-19.

Economic and Social Council

Distr.: General
2 November 2022

Original: English
English, French and Spanish only

Committee on Economic, Social and Cultural Rights

Seventh periodic report submitted by the Netherlands under articles 16 and 17 of the Covenant, due in 2022***

[Date received: 1 July 2022]

---

* The present document is being issued without formal editing.
** The annex to the present report may be accessed from the web page of the Committee.

I. General introduction

1. The Kingdom of the Netherlands ratified the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights on 11 December 1978. The Covenant entered into force in all parts of the Kingdom on 11 March 1979.
2. The Committee on Economic, Social and Cultural Rights considered the combined fourth and fifth periodic reports of the Kingdom of the Netherlands at its 43rd, 44th and 45th meetings, held on 10 and 11 November 2010. The concluding observations of the Committee are contained in document E/C.12/NDL/CO/4-5.
3. This sixth report by the Kingdom of the Netherlands was submitted in accordance with Articles 16 and 17 of the Covenant. The dialogue on the updates of previous reports and policy measures taken on the basis of recommendations given in the concluding observations of 2010 up to 2017 was held on 1 and 2 June 2017. The dialogue was also followed by written information by the Netherlands on the steps undertaken to implement the recommendations contained in paragraphs 8, 12 and 40(a) of the concluding observations by the Committee on Economic, Social and Cultural Rights on the sixth periodic report of the Netherlands, as requested in paragraph 60 of those observations, up to and including 2018. All information on the position and actions of the government to implement the Covenant and legislation can be found on the website in Dutch and in English.¹ There are English translations on the English website of all the documents on the Dutch website.

Constitutional structure of the Kingdom of the Netherlands

4. The Kingdom of the Netherlands consists of four countries of equal status: the Netherlands, Aruba, Curaçao and St Maarten. International treaty obligations are binding on the Kingdom as a whole and the Kingdom can be held accountable under public international law. The countries each have a large degree of internal autonomy. Each is autonomous when it comes to the implementation of the Covenant. This report contains a general introduction, followed by four parts, each describing the situation in one of the four countries of the Kingdom.
5. The three islands of Bonaire, St Eustatius and Saba (jointly referred to as ‘the Netherlands in the Caribbean’ or ‘the Caribbean Netherlands’) are public bodies, roughly equivalent to municipalities in the Netherlands. Policy and legislation take their geographical location, size and unique island character into account.
6. The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights is in force in all parts of the Kingdom. Each country in the Kingdom has an individual responsibility to protect human rights in the country, and has its own institutions to monitor the situation.
7. The manner in which treaty obligations are implemented is a matter for the four equal constituent countries of the Kingdom. They are fully autonomous with respect to their internal affairs, including the manner in which they implement international commitments that are entered into by the Kingdom.
8. The latest communication on the sixth report addressed the recommendation in paragraph 60 of the concluding observations to provide, within 18 months, information on the implementation of the recommendations of the Committee in paragraphs 8, 12 and 40(a). The Netherlands responded to that request with the 2018 document,² but not all answers were considered sufficient at that time, according to the Committee’s follow-up letter (2019-20/CESCR/FU). The Committee considered that insufficient progress had been made with

---

¹ Link to Dutch website: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/mensenrechten/mensenrechten-nederland>

Link to English website: <https://www.government.nl/topics/human-rights/human-rights-in-the-netherlands>

² Report: Written information by the Netherlands on the steps undertaken to respond to the request of the Committee on Economic, Social and Cultural Rights contained in paragraph 60 of the ‘Concluding observations on the sixth periodic report of the Netherlands’.

respect to Curaçao³ and access to food, water and housing (the ‘bed-bath-bread’ issue)⁴ and that there was insufficient information to make an assessment on two issues (monitoring mechanisms for the national action plan on business and human rights⁵ and statutory requirements for companies to ensure compliance with human rights obligations⁶).

II. The Netherlands

2.1 Introduction

Recommendation 6 on the domestic application of the Covenant

9. The Ministry of the Interior and Kingdom Relations has published a Guide on Economic, Social and Cultural Rights (*Handreiking economische, sociale en culturele grondrechten*)⁷ to ensure compliance with social and economic rights in policy and legislation. In February 2022, the Guide on Constitutional Review (*Handreiking constitutionele toetsing*)⁸ was also published. This guide refers to the Covenant specifically and to economic, social and cultural rights in general. The Ministry of the Interior and Kingdom Relations actively promotes the use of this guide, which has been submitted to parliament, in the development of legislation and policy.⁹

Recommendation 15 on ensuring the full enjoyment of economic, social and cultural rights by all persons under its jurisdiction

10. International law has direct effect in the Netherlands and pursuant to Article 94 of the Constitution, which reads: ‘Statutory regulations in force within the Kingdom shall not be applicable if such application is in conflict with provisions of treaties that are binding on all persons (...)’, the courts are empowered to set aside a provision of an Act of Parliament and to apply a provision of international law instead.

11. This power, however, is limited: the courts must first determine that a provision of international law is ‘binding on all persons’ and that the application of a statutory provision is considered to be in conflict with that provision of international law. In that case, the courts may challenge the legislation.

12. Economic, social and cultural rights generally have a programmatic character, which means that they require legislative and other implementing measures by the legislature or

³ See section on Curaçao.

⁴ With the introduction of a ministerial order of September 2019, a national network of immigration facilities (LVV), monitoring and an administrative agreement will ease the burden on municipalities with respect to the provision of food, sanitation and housing. (link: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2019-50232.html>)

⁵ The National Action Plan on Business and Human Rights, revised in 2020, provides for monitoring of the action points (<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/internationaal-maatschappelijk-verantwoord-ondernemen-imvo/nationaal-actieplan-bedrijfsleven-en-mensenrechten>) (in English: <https://www.government.nl/topics/responsible-business-conduct-rbc/national-action-plan-on-business-and-human-rights>) and a baseline assessment (<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/internationaal-maatschappelijk-verantwoord-ondernemen-imvo/documenten/rapporten/2020/08/31/nationale-baseline-assessment-bedrijfsleven-en-mensenrechten>).

⁶ The government wants to work on a legal requirement for responsible business conduct at EU level. The measures are set out here: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/internationaal-maatschappelijk-verantwoord-ondernemen-imvo/bevorderen-internationaal-maatschappelijk-verantwoord-ondernemen>. (in EN: <https://www.government.nl/topics/responsible-business-conduct-rbc/government-promotion-of-responsible-business-conduct-rbc>)

⁷ Knowledge Centre for Policy and Legislation (Kenniscentrum voor Beleid en Regelgeving, KCBR), see [link](#) (in Dutch): this guidance is intended for policymakers and legislative drafters.

⁸ [6.2.1 Aansluiting op Grondwet en hoger recht | Kenniscentrum voor beleid en regelgeving \(kcbr.nl\)](#) (6.2.1 Compliance with Constitution and higher law | Knowledge Centre for Policy and Legislation (kcbr.nl)).

⁹ See [Detail 2022D09810 | House of Representatives of the States General](#) (in Dutch).

executive branch. Therefore they are not considered to be ‘binding on every person’ in the sense that they are enforceable rights that can be applied as such by the courts in a particular case. Generally speaking, the implementation of these rights requires a political decision as to the means that are available, affordable and effective within the limits of budgetary and other competing national interests.

Recommendation 17 on ensuring realisation of the Covenant rights at the local level

13. The tasks that municipalities perform in the social domain are assigned to them in legislation. The Dutch Constitution provides a basis for this in Article 124. This also entails that municipalities are obliged to execute the tasks delegated to them by law. Under the Municipalities Act (*Gemeentewet*) the state is required to reimburse municipalities for the costs arising from these obligations. Under the Grants to Local Government Act (*Financiële-verhoudingswet*), the costs of new policies affecting local and regional authorities must therefore be identified in advance.

14. Municipalities enjoy a high degree of autonomy. By law there is no additional support from central government with regard to tasks delegated to them. In practice, however, they do receive support with the implementation of those tasks, often in collaboration with umbrella organisations at local or regional level, such as the Association of Netherlands Municipalities (*Vereniging van Nederlandse Gemeenten*, VNG).

15. In order to gain a clear picture of the consequences of new policies and new tasks for local authorities before they are incorporated into legislation, a feasibility test is carried out. This is a process by which the Minister of the Interior and Kingdom Relations, other ministers and local authorities work together to identify the intended and unintended consequences of a new policy in a timely manner and adopt appropriate arrangements. The test covers, among other things, the financing as well as the feasibility and administrative consequences of proposals.

Recommendation 8 on implementing the national action plan on human rights and adopting national action plans for all constituent parts of the Kingdom and promoting general awareness

16. As mentioned in its previous report, the Netherlands set up the Netherlands Institute for Human Rights (NIHR), which came into operation on 1 October 2012. The NIHR was accredited with A-status by GANHRI in 2014. This status was renewed at the end of 2020. The NIHR has developed several actions on economic, social and cultural rights with regard to, for example, housing rights for Roma and travellers, homelessness and the right to education for children with a disability. The NIHR issues non-binding findings on individual discrimination complaints, gives advice on legislation and policy at national and local level, informs parliament and the general public and cooperates with civil society organisations. The mandate of the NIHR also extends to the Caribbean part of the Netherlands, except with regard to the examination of individual complaints because antidiscrimination legislation is not applicable in the Caribbean part of the Netherlands. In 2019 the Ministry of the Interior and Kingdom Relations began exploring the possibility of extending the scope of this legislation to Bonaire, Saba and St Eustatius. This investigation was paused due to the COVID-19 pandemic, but will start again in 2022.

17. General information about fundamental and human rights (in Dutch) can be found at www.rijksoverheid.nl, at www.nederlandrechtsstaat.nl and at <https://www.government.nl/topics/human-rights>.

18. The Academy for Legislation and the Academy for Government Lawyers offer general modules on human rights for public servants. This represents an investment in the quality of primary legal advice and ensures that every policy directorate is able to identify basic human rights issues. The Ministry of the Interior and Kingdom Relations has published a Guide on Economic, Social and Cultural Rights (*Handreiking economische, sociale en*

culturele grondrechten)¹⁰ to ensure compliance with social and economic rights in policy and legislation. Recently a Guide on Constitutional Review (*Handreiking constitutionele toetsing*) was also published. The Guide specifically refers to the Covenant, and to economic, social and cultural rights in general. The Ministry of the Interior and Kingdom Relations actively promotes the use of this guide in the development of legislation and policy.

19. The 2020 National Action Plan on Human Rights was launched on 10 December 2019. The theme of the action plan – access to services – was chosen in consultation with a number of civil society partners, municipalities and the Netherlands Institute for Human Rights. The action plan sets out concrete actions for improving the quality of services for everyone. In addition, it provides a clear overview of the infrastructure of regulations, provisions and institutions in the Netherlands for incorporating human rights into law making and policymaking. It also contains an overview of the actors involved: national and local authorities and various civil society partners. In July 2021, parliament was informed about the progress that had been made on the action plan.

20. The interest attached to human rights policy at local level was accentuated in the second National Action Plan on Human Rights,¹¹ for instance with the announcement of the human rights platform for municipalities. This platform was launched in the autumn of 2021 by the Association of Netherlands Municipalities (VNG), the Netherlands Institute for Human Rights and the Minister of the Interior and Kingdom Relations. The platform is expected to become a forum where municipalities share knowledge and develop new initiatives, and thus promulgate the importance of human rights in many different ways. Municipalities and other local authorities make human rights information available for their employees and the public.

Recommendation 56 on the process of ratifying the Optional Protocol

21. The government has asked the Council of State, an independent advisory body to the government, a number of questions about the implications of possible ratification of the individual right of complaint pursuant to Article 11 of the Optional Protocol. The government will also include the evaluation of the functioning of the UN treaty committees in the decision-making process on possible ratification of the optional protocol.

Recommendation 57 on ratifying the International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families

22. The Kingdom of the Netherlands has not signed the International Convention on the Rights of Migrant Workers because it is opposed, in principle, to rights that could be derived from it by non-nationals without legal residence rights. The Kingdom of the Netherlands therefore cannot support this Convention.

Recommendation 58 (on ensuring the full enjoyment of the rights enshrined in the Covenant in the implementation of the 2030 Sustainable Development Agenda at the national level) and 59 (on developing and applying indicators on the implementation of economic, social and cultural rights)

23. The Netherlands has taken the SDG2030 agenda as a major point for orientation and action. A dedicated network NGO stepped in (<https://www.sdg-nederland.nl>) and made SDG accomplishment a ‘movement’. Combined with an extensive landscape of data and research, and an empowered population, a broad basis towards realization of the SDGs was set into motion. The national statistical office, Statistics Netherlands (CBS) provides reliable statistical information and data for policy insights. It produces yearly an overview ‘Status Report SDGs in the Netherlands (Latest: 2020)’. This work¹ includes all variables specified by the UN, part of that work is used in the Statistical Annex. In addition to that there is a

¹⁰ link: <https://www.kcbr.nl/beleid-en-regelgeving-ontwikkelen/integraal-afwegingskader-voor-beleid-en-regelgeving/6-wat-het-beste-instrument/62-rechtmaticheid/621-aansluiting-op-grondwet-en-hoger-recht>

¹¹ link: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2019/12/12/nationaal-actieplan-mensenrechten-2020> with link to English text. Link to first action plan: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/dossier/blg-271922.pdf>

regular monitoring and research on several of the ESC-related groups¹²: sometimes both in Dutch and in English. In the Annex to this publication, some figures on the issues at hand are presented.

24. The quantitative studies are often supplemented by research by the 'Netherlands Institute for Social Research'(SCP, the government agency for research into the social aspects of all areas of government policy). The overarching publication is 'The Social State of the Netherlands'¹² which every two years gives a ten year analysis on developments in the social domain. The SCP also produces studies focusing on views and issues in the social domains, including the aspects under economic, social and cultural rights.¹³

25. In addition to the SCP, there are many other organisations that provide the government with policy information to facilitate new and better legislation.

2.2 National human rights policy

Recommendation 12 on the national action plan on business and human rights

Recommendation 13 on state obligations under the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights in the context of business activities

26. Several actions were undertaken pursuant to recommendations 12 and 13. At the request of the Ministry of Foreign Affairs, the Netherlands Institute for Human Rights assessed the Netherlands' progress in implementing the UN Guiding Principles on Business and Human Rights. How has the National Action Plan on Human Rights influenced legislation and policy and what has been achieved in practical terms? The public and private sectors have developed numerous initiatives but the NIHR's research shows that there is room for further improvement. In the same year, the government published its response to the study.¹⁴

27. With reference to recommendation 10 (return of official development assistance (ODA) to 0.7% of GNP), in 2021 0.52% of GNP was spent for development assistance. The new government wishes to increase structural spending on development cooperation by €500 million. With this increase the ODA-percentage is expected to reach 0,65% in 2025.

28. The Kingdom of the Netherlands is of the opinion that the international conversation on official development assistance (ODA) should take place within the OECD Development Assistance Committee (DAC). The ODA percentage of 0.7% of GNP is a goal that was agreed on in 1970 by the OECD DAC, and that has been re-endorsed by countries in the DAC several since. The Netherlands has always supported this goal in the DAC.

29. The Kingdom of the Netherlands reports its ODA expenditures annually to the OECD DAC and to the Dutch parliament. The Dutch financial support for ODA human rights projects over the last several years has increased substantially.

¹² In English: <https://english.scp.nl/publications/publications/2019/09/10/summary-social-state-of-the-netherlands> In Dutch: <https://digitaal.scp.nl/ssn2020/assets/pdf/ssn2020.pdf>

¹³ f.i. * 'Armoede' (2019) on poverty (<https://digitaal.scp.nl/armoedeinkaart2019/>), * 'Burgerperspectieven' (2020/12/28); a chapter of perspectives of native and non-native citizens (www.scp.nl/binaries/scp/documenten/publicaties/2020/12/28/burgerperspectieven-2020-4/Burgerperspectieven%2B2020-4%2B-%2BWEB.pdf); * 'Ervaren discriminatie' on experience discrimination (<https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2020/04/02/ervaren-discriminatie-in-nederland-ii>) * 'Kansrijk' (2020) on integration policies for the labour market (<https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2020/10/15/kansrijk-integratiebeleid-op-de-arbeidsmarkt>).

¹⁴ link: <https://open.overheid.nl/repository/ronl-69038096-bd61-45e0-99c6-22e96d4ee180/1/pdf/kamerbrief-inzake-kabinetsreactie-op-het-national-baseline-assessment-nba-bedrijfsleven-mensenrechten.pdf>

2.3 Non-discrimination and equal treatment

30. In the Netherlands, equal treatment and the principle of non-discrimination are the foundations of democracy and the rule of law. Everyone has the right to be treated as an individual on the basis of their own choices, talents and responsibilities.

Recommendation 19 on discrimination against minority groups

31. Under article 1 of the Dutch Constitution, discrimination on the grounds of religion, belief, political opinion, race, sex or on any other grounds whatsoever is not permitted. Furthermore, discrimination is prohibited in the fields of employment, the provision of goods and services, housing, education and healthcare on the grounds of sex, race, religion or belief, political opinion, sexual orientation, nationality, marital status, age and disability. Racial discrimination in relation to social welfare and benefits is prohibited. Discrimination in the provision of social welfare on other all grounds is also prohibited pursuant to article 1 of the Constitution: the general principle of non-discrimination laid down in this provision governs all government actions at national and local level. Under the Constitution and antidiscrimination legislation, discrimination is prohibited across all areas of society.

32. Measures to curb discrimination are high on the Dutch political agenda. The government takes a broad approach to discrimination and racism that covers multiple discrimination grounds and domains. It provides a comprehensive framework that connects a range of antidiscrimination measures taken by the different ministries in cooperation with local government and other stakeholders. The government reports on this government-wide approach each year in a letter to the House of Representatives.¹⁵

33. The Netherlands has an extensive infrastructure which gives victims of discrimination several bodies to turn to for effective legal protection. Since 2010 municipal authorities are obliged to provide their residents with accessible antidiscrimination services where they can report complaints and seek advice and assistance (legal or otherwise). It is also possible for a victim of discrimination to ask the Netherlands Institute for Human Rights, free of charge, to issue findings on a matter involving discrimination. Discrimination offences may furthermore be reported to the police, or redress can be sought in civil or administrative courts. Any member of the public who believes they have been improperly treated by the authorities can also turn to the National Ombudsman.

34. Since the previous report, the approach to discrimination and racism has been given new impetus. The new coalition agreement also emphasises the importance of combating discrimination and racism, including institutional racism. Recently, a National Antidiscrimination and Antiracism Coordinator was appointed to oversee a national action programme to combat discrimination and racism. Via interministerial cooperation a broad and systemic approach covering multiple discrimination grounds and domains is being developed to combat discrimination and racism. This approach will be incorporated into the new national action programme. In addition, a national commission will be set up to study and investigate discrimination and ethnic profiling.

Recommendation 23 on achieving gender equality

35. It is a fact that in the Netherlands more women than men work part-time. However, the average number of hours worked by women has increased somewhat. In 2014 women worked just under 27 hours a week on average and in 2019 this figure had risen to 28.5 hours. The percentage of women in employment is relatively high in the Netherlands. In 2019 the Netherlands ranked seventh in the EU. The high rate of employment among women can be seen as the upside of the high rate of part-time work.

36. It is difficult to demonstrate precisely how much impact government policy has on women's participation in the labour market. The government worked to improve the position of women in the labour market by expanding childbirth leave and parental leave for partners

¹⁵ 24/6/2021 [Voortgang aanpak discriminatie en racisme - Tweede Kamer](#)

and making extra investments in childcare benefit. The government is continuing in the same vein with plans to increase childcare benefit.

37. In the previous term of government, the family leave system was expanded to include childbirth leave for partners and paid parental leave (see recommendation 36). We need a cultural change in the way we think about how work and care tasks are divided between men and women. To that end, the implementation of the new schemes is being accompanied by a broad awareness campaign urging expectant parents to discuss in advance how they intend to divide up work and care tasks. It is important that parents make choices that are not just short-term solutions but also take account of long-term needs and provide scope for women to work and be economically independent and for men to consistently participate in care and household tasks.

38. Furthermore, the government wants to combat pregnancy discrimination and improve monitoring of pay disparities. Finally, the government is encouraging proportionate representation of women in managerial positions.

39. On 1 January 2022, a new act entered into force introducing a statutory diversity quota of at least 33% women and at least 33% men on supervisory boards of listed companies. Listed companies that have not yet achieved this 33% quota may appoint only a person of the under-represented gender in the event of a vacancy. A new appointment that does not contribute to a more balanced ratio of women to men will be void. In addition, an obligation has been introduced requiring large companies to set ‘ambitious’ targets to achieve a more balanced ratio of women to men on their boards of directors and supervisory boards and in senior management. Large companies are obliged to draw up a plan for achieving these targets. Each year, these companies must report on the state of affairs and progress made on a comply or explain basis. The Netherlands also supports the EU directive ‘Women on Boards’.

40. On 11 January 2021, the Vinkenburg advisory committee published its advisory report on policy aimed at increasing the share of women in senior positions in the semi-public and public sector (including in mayorships). The Government issued a response to the advisory report in 2022.^{16,17} Currently half of the members of the Government are women.

41. The 2018 gender pay gap monitor published by CBS (*Monitor loonverschillen mannen en vrouwen, 2018*) shows that the uncorrected pay gap between men and women was 19% in the private sector and 8% in the public sector. The corrected pay gap is 7% in the private sector and 4% in the public sector. The pay gap between men and women in the Netherlands is decreasing but this is happening slowly. In order to further reduce the pay gap it is important to strengthen the position of women in the labour market. During the previous government’s term, a range of measures were taken to enable women to work more hours, such as the expansion of childbirth leave for partners, investments in childcare, reduction of taxes on labour, the Flexible Working Arrangements Act (*Wet flexibel werken*), awareness campaigns and preparations for the introduction of paid parental on 2 August 2022. Furthermore, tackling unequal pay for equal work is part of the Action Plan on Labour Market Discrimination. In 2020, the Labour Foundation (the national consultative body of the central organisations of employers and employees) published a digital guide to equal pay for men and women, in which it provides background information and guidance targeted at various groups within the business community. Until the end of 2019, the Dutch government helped fund an initiative by WOMEN Inc. to raise awareness about the wage gap among women and employers. In 2021 a new grant was awarded to WOMEN Inc. to fund their work on equal pay. In the coming years, WOMEN Inc. will carry out various equal-pay activities aimed at raising awareness among employers and providing useful guidance on implementing equal pay. Furthermore, the Government decided to raise the minimum wage extra. Raising the

¹⁶ <https://www.cbs.nl/nl-nl/corporate/2020/50/emanipatiemonitor-economische-positie-van-vrouwen-verbeterd>: [Letter to parliament accompanying the advisory report on gender diversity in junior and senior management positions in the semi-public and public sectors](#)

¹⁷ <https://www.europarl.europa.eu/news/nl/press-room/20220603IPR32195/women-on-boards-deal-to-boost-gender-balance-in-companies>

minimum wage benefits women relatively more as they work more in lower paid and flex jobs.¹⁸

42. With regard to the proposal for an EU directive on pay transparency, the Netherlands took a positive position in negotiations and was in favour of the general approach reached by the Council on 6 December 2021. As a topic equality is also covered in the UN CEDAW report and there is quantitative information in the annex.

Recommendation 24 on the equal right of men and women to the enjoyment of all economic, social and cultural rights

43. With reference to recommendation 36 on parental leave, as of July 2020 partners are entitled to six weeks of childbirth leave. The employer pays the employee's full salary for the first week. For the five following weeks, the employee receives a benefit equal to 70% of their pay. As of 2 August 2022, parents will be entitled to nine weeks' paid parental leave (at 70% of their pay). This new instrument will further encourage men and women to take leave and choose a more equal allocation of work and care.

2.4 Employment, working conditions, labour relations and social security

Recommendation 26 on addressing unemployment among ethnic minorities

44. The Netherlands recognises that ethnic minorities, in particular women with a Turkish or Moroccan background, are disadvantaged on the labour market. A new instrument has been developed to monitor progress on efforts to ensure equal opportunities and positions on the labour market for all, regardless of migration background.¹⁹

45. Over the past several years, the Ministry of Social Affairs and Employment has worked with employers, public authorities, trade associations, educational institutions and civil society partners within the programme Further Integration on the Labour Market (*Verdere Integratie op de Arbeidsmarkt*, VIA) to determine what works when it comes to improving opportunities for and the position of ethnic minorities on the labour market and has drawn lessons from this for reducing disadvantages effectively. The Work and Integration Task Force was established in 2016.²⁰

46. The task force was founded to work on the public tasks of improving equal employment opportunities. In December 2021, the task force launched the VIA Work Agenda.²¹ The VIA Work Agenda sets out agreements on actions to be taken over the next four years to improve the prospects and position of ethnic minorities in the labour market. The VIA Work Agenda focuses on people with a migration background who encounter disadvantages and challenges, including women with a Turkish or Moroccan background.

47. There are also specific actions within and outside the VIA Work Agenda aimed at addressing the position of women with a migration background. For example the Platform for Inclusion and Community (Kennisplatform Inclusief Samenleven) offers an e-learning

¹⁸ StatLine - *Werkgelegenheid en minimumloon; kenmerken werknemer, SBI2008* (cbs.nl) en <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/06/17/minimumloon-voor-het-eerst-extra-verhoogd>

¹⁹ 17/11/2021 [Monitor van gelijke kansen en evenredige posities op de arbeidsmarkt](#)

²⁰ Members: Ministry of Social Affairs and Employment, Ministry of Education, Culture and Science, Federation of Private Employment Agencies (ABU), Dutch Federation of Employers (AWN), Youth division of the National Federation of Christian Trade Unions CNV, Divosa (association for managers in the social services sector), Trade Union Confederation FNV, G4 urban network, G40 urban network, Secondary Vocational Education Council (MBO Raad), Dutch Association of Placement and Temporary Employment Agencies (NBBU), Randstad Netherlands, SAM (association for professionals in the social services sector), Education-Business Alliance (SBB), Social and Economic Council, Foundation for Refugee Students UAF, Employee Insurance Agency (UWV), Association of Universities of Applied Sciences (VH), Association of Netherlands Municipalities (VNG), Confederation of Netherlands Industry and Employers (VNO-NCW), the Royal Association MKB-Nederland, Dutch Council for Refugees.

²¹ VIA Work Agenda: <https://open.overheid.nl/repository/ronl-048a05ef-a142-4c0a-92f8-eeb8bcf2a02a/1/pdf/Werkagenda%20Verdere%20Integratie%20op%20de%20Arbeidsmarkt.pdf>

module²² to help client managers provide more effective guidance to women with a migration background. Municipalities, too, are studying programmes and activities within the framework of the professional development programme (*Vakkundig aan het Werk*) and the National Science Agenda. The aforementioned equal opportunities monitor will provide valuable information about the development of opportunities and positions so that policy and activities can be adjusted as needed. Furthermore, the Government introduced the Closer Than You Think Programme in order to encourage employers to take people on board who are currently on the sidelines to find (part-time) work or an apprenticeship.²³

Recommendation 28 on persons with disabilities

48. The government is committed to making the labour market more inclusive. The aim of the Jobs and Jobs Quota (Work-Disabled Persons) Act (*Wet banenafspraken en quotum arbeidsbeperkten*)²⁴ is to ensure that more jobs become available for people who have a vulnerable position in the labour market. This Act applies to people who have a work-limiting disability and therefore fall under the Work and Employment Support (Young Disabled Persons) Act (*Wajong*) and the Sheltered Employment Act (*Wet sociale werkvoorziening*), as well as people covered by the Participation Act (*Participatiewet*), who cannot earn the statutory minimum wage. The most recent measurement (2020) shows that relative to the baseline measurement in 2013, 66,097 additional jobs have been created for the target group of the Jobs and Jobs Quota Act. The agreed number for 2020 of 67,500 additional jobs was therefore not met. This is the first time since the introduction of the jobs quota that the target has not been achieved. The figures for the Jobs and Jobs Quota Act can be found on the dedicated dashboard (in Dutch) managed by the Employee Insurance Agency (UWV).²⁵ The 2021 figures will be published in July 2022.²⁶ In 2020 the Netherlands Institute for Social Research (Sociaal Cultureel Planbureau, SCP) demonstrated that helping people with a work-limiting disability find a job has significant benefits for society.²⁷

49. Prioritising a specific group requires very careful consideration. The approach taken for the Jobs and Jobs Quota Act target group was developed in consultation with social partners. The act does not provide extra opportunities for people with a work-limiting disability who are not part of the target group. However, other instruments are available to assist them. For instance, municipalities can direct them to the standard support and services. For people who fall under the work resumption scheme for persons partially capable of work (*Werkhervattingsuitkering gedeeltelijk arbeidsgeschikten*, WGA) and the Work and Income (Capacity for Work) Act (*Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen*, WIA), support and services are provided by the Employee Insurance Agency (UWV). Sheltered employment places are available for people who can only work in a protected environment where they receive a high level of support. Developments in the labour-market participation of people who are not in the Jobs and Jobs Quota Act target group and of people with disabilities are monitored using various instruments: the Participation Act evaluation, the UWV Employment Participation Monitor for people with a work-limiting disability²⁸ and the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities progress report. The figures for the programme *Onbeperkt meedoen* ('Unlimited participation') show that in 2020 42.6% of people with an occupational limitation had a paid job and 71.3% of people with an

²² Including [Nieuwe e-learning: vrouwelijke nieuwkomers begeleiden op weg naar werk](#) (New e-learning module: helping women newcomers find work)

²³ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/04/13/kamerbrief-actieplan-dichterbij-dan-je-denkt-korte-termijn-aanpak-krapte>

²⁴ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0036551/2015-05-01>

²⁵ [Dashboard Banenafspraken \(werk.nl\)](#) (Jobs and Jobs Quota Act dashboard)

²⁶ 2020 figures in letter to the House of Representatives 7/8/2021: <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/07/08/aantal-banen-banenafspraken-net-niet-gehaald-tijdens-coronajaar>

²⁷ <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2020/03/20/de-brede-waarde-van-werk>

²⁸ <https://www.uwv.nl/overuwv/kennis-cijfers-en-onderzoek/kennis-onderzoeken/uwv-monitor-arbeidsparticipatie-arbeidsbeperkten-2020.aspx>

occupational limitation who could work had a paid job.²⁹ These figures are based on statistics published by Statistics Netherlands (CBS).³⁰

50. A large majority (approx. 60%) of the people who fall under both the Participation Act and the Jobs and Jobs Quota Act have temporary employment contracts.³¹ However, many are eventually given a permanent contract. The figures show that between 23% and 33% of workers with a temporary contract have a permanent contract two years later. Movement from temporary to permanent contracts has increased in recent years. These statistics are not broken down by sex, age and level of education but the UWV Employment Participation Monitor provides a general overview of employment among people covered by both the Participation Act and the Jobs and Jobs Quota Act. Prompted in part by these figures, the previous government introduced policy aimed at reducing the gap between permanent and flexible/temporary contracts (and self-employed people without employees) (Nov. 2020).³² The current government is continuing in the same vein.

Recommendation 30 on the protection of all workers in the labour market, including domestic workers and migrant workers

51. First, it is important to note that labour inspectors are responsible for carrying out checks under legislation concerning illegal employment (Foreign Nationals (Employment) Act), minimum wage (Minimum Wage and Minimum Holiday Allowance Act) and working hours (Working Hours Act). The Netherlands' Labour Authority is also responsible for detecting fraud, exploitation and organised crime within the work and income system (labour exploitation, human trafficking and large-scale social security fraud). However they are not responsible for enforcing the law with regard to unlawful residence in the Netherlands.

52. The policy and activities of the Labour Authority are aimed at encouraging the recognition and reporting of (potential) labour exploitation. Workers can lodge anonymous reports with the Labour Authority. The Netherlands is also working to improve assistance and care for people who have suffered serious harm in order to encourage them to lodge reports with the Labour Authority and cooperate with investigations. The Netherlands is looking to revise article 273f of the Criminal Code in order to better tackle perpetrators of human trafficking and better protect victims of labour exploitation. Other forms of assistance and care include ensuring that there are adequate numbers of places in emergency shelters to provide immediate relief. In fact, the Government organised several means and measures to combat labour exploitation, f.i. introducing certification for the intermediary organisations that bring work migrants into the country.³³

53. The Home Help Services Regulations (*Regeling Dienstverlening aan Huis*)³⁴ lay down exceptions to standard provisions of labour law and employee insurance for domestic workers who work for a private employer in the household less than four days a week. These workers are not required to be insured under the national employee insurance schemes, so they are not entitled to benefits under the Work and Income (Capacity for Work) Act (WIA) or the Unemployment Insurance Act (WW). However, they can voluntarily participate in these schemes. If the Home Help Services Regulations were revised such that domestic workers were subject to employee insurances, salaries tax and other provisions of labour law that apply to regular employees, the administrative and financial obligations for private households would be too demanding. As a result, domestic work would likely shift to the

²⁹ <https://www.rivm.nl/documenten/cijferoverzicht-onbeperkt-meedoen>

³⁰ <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2021/39/arbeidsparticipatie-en-afstand-tot-de-arbeidsmarkt-2020>
By way of comparison: 75.1% of men and 67.2% of women are in employment (Q4 2021, both 2.7% higher than in Q4 2020).

³¹ See: 2020 UWV Employment Participation Monitor for people with a work-limiting disability, Chapter 7

³² Policy response to reports by the Advisory Committee on Employment Regulation and the Scientific Council for Government Policy (WRR)
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/11/11/kabinetsreactie-op-commissie-regulering-van-werk-en-wrr-rapport-het-beter-werk>

³³ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/buitenlandse-werknemers/verbeteren-positie-arbeidsmigranten> (amongst others: certification)

³⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/regelingen/2015/09/30/regeling-dienstverlening-aan-huis>

informal economy, which would undermine the legal position of domestic workers. New financial and administrative obligations for employers would also increase costs, as a result of which current employers would cease to outsource this type of work. This substitution effect would reduce the demand for this type of work and, consequently, for domestic workers. Therefore in the coalition agreement that was presented in December 2021, no position was taken to revise the Home Help Services Regulations.

Recommendation 32 on reviewing the entitlement conditions for social security.

54. In its coalition agreement for the 2021-2025 term, the Dutch government agreed to amend the rules on shared living costs³⁵ so that members of a household who are under the age of 27 no longer count as ‘cost sharers’ for the purpose of calculating social assistance benefit and to relax the limits on additional earnings in the Participation Act. Municipalities have scope for implementing tailored solutions with respect to, for example, the rules on shared living costs, the standard amount of social assistance benefit for young adults aged 18-20 and the requirement for young adults to spend four weeks searching for employment or a course of education before they are eligible for social assistance benefit. In addition, municipalities have the power and responsibility to make special assistance (crisis payments) available to people who receive social assistance benefit.

2.5 Protection and assistance for families

55. With reference to recommendation 34 (domestic violence and child abuse) and supplementing the domestic and sexual violence monitor, the government introduced a campaign called ‘Het houdt niet op, totdat je iets doet’ (It won’t stop until you do something) in 2020. The campaign calls on people to take action if they suspect or are affected by domestic violence or child abuse. During the COVID-19 pandemic, the campaign was modified to focus on the higher risk due to the coronavirus measures. In addition, guidance was published to help people deal with rising tensions in the domestic sphere due to the coronavirus measures.³⁶

56. From July to September 2021, the government ran a social media campaign (*Zorgen over huiselijk geweld en kindermishandeling*,³⁷ ‘Concerns about domestic violence and child abuse’) to draw attention to the services and assistance available.

57. The ‘Safe at Home’ national network (Landelijk Netwerk Veilig Thuis), the Child Helpline (Kindertelefoon) and the programme *Geweld hoort nergens thuis* (‘Violence has no place in the home’) worked together to develop an online prevention campaign centred on the ‘time-out’ concept, which ran from 18 October to 14 November 2021).³⁸ The shelters for victims of domestic violence had made preparations to meet increased demand, but the situation did not result in an increase in requests for placement. Additional measures were taken for victims for whom the existing assistance channels were unsuitable.³⁹ The government provided extra funds to finance these actions. The Government also appointed a government commissioner of sexual transgressive behaviour and sexual violence as of April 5th, 2022.⁴⁰

³⁵ [Wat is de kostendelersnorm in de bijstand? | Rijksoverheid.nl](#) Under the *rules on shared living costs* the amount of social assistance benefit you are eligible for depends on the number of people living in your household. The more *adults* living in your home, the lower your benefit.

³⁶ [Start landelijke campagne tegen huiselijk geweld in coronacrisis | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl](#) (News item in Dutch on government website: National campaign against domestic violence during the coronavirus crisis)

³⁷ [Social media campagne Huiselijk geweld en kindermishandeling van start | Nieuwsbericht | Huiselijk Geweld](#) (News item in Dutch on domestic violence information website: Government launches social media campaign on domestic violence and child abuse)

³⁸ [Preventiecampagne 'Time-out' gaat vandaag van start | VNG](#) (Article in Dutch announcing the launch of the ‘Time-out’ prevention campaign)

³⁹ See the annex for an overview of the additional measures.

⁴⁰ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/04/05/mariette-hamer-start-vandaag-als-regeringscommissaris-seksueel-grensoverschrijdend-gedrag-en-seksueel-geweld>

Recommendation 40 on ensuring the minimum essential levels of each of the rights in the Covenant, including the rights to food, housing, health, water and sanitation

58. First of all, it is important to note that if a migrant is willing to return to their country of origin, this is almost always possible. In the few instances when return is not possible, despite the migrant's efforts and willingness, they are eligible for a residence permit in the Netherlands on the basis of the special 'no-fault policy' (*buitenschuldbeleid*). It is a basic principle of Dutch immigration policy that migrants without legal residency in the Netherlands do not have a right to services such as shelter. The reasoning behind this is that the government does not wish to assist irregularly staying migrants in continuing their irregular stay in the Netherlands without working towards a solution. In addition, denying services avoids creating the appearance that irregularly staying migrants have acquired legal residence.

59. There are some exceptions to this rule. For instance, families with children under the age of 18 receive shelter at a family facility (*gezinslocatie*) where they can reside until they are able to return to their country of origin or until the children reach the age of 18. At these locations they have access to food, water and sanitation. Unaccompanied minors without legal residence receive shelter in small-scale reception facilities run by the Central Agency for the Reception of Asylum Seekers (COA) where they have access to food, water and sanitation as well as guidance. Both unaccompanied minors and children in families have access to education regardless of their residence status.

60. Migrants without legal residence who have a concrete prospect of returning to their country of origin within 12 weeks may be eligible for shelter in a restrictive accommodation (*vrijheidsbeperkende locatie*). Additionally a pilot involving the National Immigration Facilities (*Landelijke Vreemdelingenvoorziening*, LVV) is currently ongoing. At these locations migrants without legal residence or the right to reception can obtain shelter and guidance if they cooperate in efforts to achieve a durable solution to their situation, such as return to their country of origin, migration to another country or, if possible, legal residence. These pilots are being run by central government, municipalities and local NGOs.

61. The government's aim is to turn the National Immigration Facilities pilots into a nationwide network, thus eliminating the need for independent reception centres. The precise execution of this ambition is still in the planning stages and, currently there are still independent reception centers by municipalities in which basic services are provided.

Recommendation 41 on non-discrimination in economic, social and cultural rights

62. As mentioned in regard to recommendation 40, it is a basic principle of Dutch immigration policy that migrants without legal residency in the Netherlands are not entitled to services such as shelter. This is codified in section 10 of the Aliens Act.⁴¹ The reasoning behind this is that the government does not wish to assist irregularly staying migrants in continuing their irregular stay in the Netherlands without working towards a solution. In addition, denying services avoids creating the appearance that irregularly staying migrants have acquired legal residence. It must be noted that whenever a migrant applies for asylum their application will be processed carefully and on an individual basis. If the application is denied and this decision is upheld in court, then the migrant will be subject to a return order. Migrants subject to a return order have a right to shelter for a period of 28 days after the order is imposed.

Recommendation 38 on combating poverty

63. The countries of Aruba, Curaçao and St Maarten each have an independent responsibility to combat poverty and develop policy in this area. This includes ensuring policy is developed on the basis of adequate data. See the reports by Aruba, Curaçao and St Maarten below.

64. Since 2021 the Netherlands and the autonomous countries of Aruba, Curaçao and St Maarten have been working together within the framework of individual reform packages

⁴¹ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0011823/2022-01-01>

(*Landspakketten*). One of the themes of these partnerships is improving the activation function within the social security system, to encourage unemployed people to actively look for work, while also ensuring that there is an adequate social safety net. This falls under Theme E - Economic reforms. The Ministry of Social Affairs and Employment advises the countries on the development of this theme. The countries themselves and the Ministry of the Interior and Kingdom Relations are responsible for progress on this theme.

65. With regard to the concerns about the increase in the number of people living in poverty for a period of four years or longer: this figure fell in 2020 after rising for several years. The relevant figures are available online.⁴²

2.6 Healthcare

Recommendation 43 on homelessness and the right to adequate housing

66. In response to the latest figures published by Statistics Netherlands (CBS) on the number of homeless people in the Netherlands (39,000 in 2018⁴³), the Dutch government introduced additional measures to reduce these numbers. The Council for Public Health and Society (RVS) investigated the root causes of homelessness in the Netherlands.⁴⁴ In 2020, this resulted in the national plan *Een (t)huis, een toekomst*,⁴⁵ ('A House, A Home, A Future') launched by central government. The government topped up the existing budget for shelters in the community by providing an additional €200 million intended for preventing homelessness, renovating shelters and increasing assisted housing capacity. The results of these efforts are tracked in a monitor,^{46,47} with municipalities providing figures on the number of homeless people, shelter capacity and various qualitative indicators, such as the conversion of dormitories in shelters into rooms for one or two people. The Ministry of the Interior and Kingdom Relations has also made funding available to house vulnerable groups, including the homeless.

67. During the COVID-19 pandemic, extra measures were taken to provide safe shelter for homeless people. Institutional shelters were adapted to enable compliance with the 1.5-metre distancing rule and made as accessible as possible. As a result, municipalities were able to accommodate hundreds of additional people during lockdowns.⁴⁸ After the last lockdown was lifted, many municipalities decided to continue organising shelter accommodation on a smaller scale.

68. According to the CBS, the number of homeless people decreased from 39,300 in 2018 to 32,000 in 2021,⁴⁹ indicating that the Dutch government's strategy is working. The urgency of tackling homelessness was also included in the new government's coalition agreement. In addition to local measures to prevent homelessness and shelter and house homeless people (€385 million annually), €65 million will be made available annually for national efforts to solve homelessness in a sustainable way.

⁴² <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/83841NED/table?dl=63425>

⁴³ <https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/84990NED?dl=4FC10>.

⁴⁴ Nov. 2021 [Aandeel jongere daklozen in 5 jaar tijd gehalveerd](#) (Number of homeless young people halved in five years)

⁴⁵ June 2020: [Kamerbrief over Een \(t\)huis, een toekomst, De aanpak van dak-en thuisloosheid](#) (Letter to parliament on the approach to reducing homelessness)

⁴⁶ [Rapportage –Monitor dak-en thuisloosheid - Tweede Kamer](#) (Report - Homelessness Monitor - House of Representatives)

⁴⁷ Nov. 2021 [Aandeel jongere daklozen in 5 jaar tijd gehalveerd](#) (Percentage of homeless young people halved in five years)

⁴⁸ For instance, the city of The Hague:

https://denhaag.raadsinformatie.nl/modules/4/schriftelijke_vragen/582604?parent_event=724873

⁴⁹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/44/aandeel-jongere-daklozen-in-5-jaar-tijd-gehalveerd>.

Recommendation 47 on funding interpreter services in healthcare facilities and ensuring that all persons in the territory enjoy access to health services without discrimination

69. At the end of 2021, the House of Representatives passed a motion calling on the government to investigate the possibilities for funding interpreter services in healthcare.⁵⁰ This investigation should also evaluate the advantages, disadvantages and practicality of various scenarios. The Ministry of Health, Welfare and Sport will start an exploratory study to identify the bottlenecks currently faced in providing interpreter services in healthcare settings. After this, the various scenarios for structural funding will be examined, so that political decisions can be taken on funding in this area. In addition, the development of a publicly funded quality standard with regard to language barriers in care and the social domain is in progress.

Recommendation 49 on reviewing the practice of early surgery and medical interventions on intersex children

70. In July of 2019, the Netherlands provided financing for the establishment of a multi-disciplinary quality standard in order to facilitate care for persons with Differences/Disorders of Sex Development (DSD).⁵¹ The Minister of Health, Welfare and Sport has no medical responsibility for individual care and treatments. Healthcare professionals are responsible for determining whether intervention is necessary. In a broader sense, relevant medical professional groups (scientific associations) have set guidelines for the content of the care provided together with patient associations. Their assessments are made on the basis of practical experience and expertise.

71. The Netherlands finds it essential that the patient's perspective is included and considered when guidelines are drawn up for the quality of care. The goal should always be that patients and parents of children with DSD are supported to the fullest extent possible in the decisions made regarding care.

72. There are several DSD centres of expertise in the Netherlands to which people can turn for diagnosis, specialised medical care and guidance. Patients can always turn to the Healthcare and Youth Inspectorate (IGJ) of the Netherlands for complaints regarding the quality of care.

III. Curaçao

3.1 Introduction

73. Like the rest of the world, Curaçao was severely impacted by the COVID-19 pandemic, both economically and socially. This part of the report was prepared through interministerial consultation, coordinated by the Directorate of Foreign Relations in Curaçao. The following organisations provided significant input for this report: the Ministry of Health, Environment and Nature, the Ministry of Justice, the Ministry of General Affairs, the Ministry of Social Development, Labour and Welfare and the Public Prosecutor's Office.

Reply to follow up on Recommendation 8 on a National Human Rights Action Plan

74. At present Curaçao does not have a National Human Rights Action Plan but is currently working on formalising Curaçao's own Human Rights Institute. Furthermore, an updated version of the Human Trafficking Action Plan is being finalised for 2022.

⁵⁰ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/03/09/beantwoording-kamervragen-over-het-antwoord-op-eerdere-schriftelijke-vragen-en-de-uitzending-van-argos-spraakverwarring-in-de-sprekkamer>

⁵¹ <https://www.erasmusmc.nl/nl-nl/sophia/patientenzorg/centra/dsd-centrum>

75. The government of Curaçao launched an awareness campaign on human trafficking in persons, on the internet, television and radio (<https://www.humantraffickingpreventioncuracao.com/>).

76. Human trafficking is a punishable offence under Curaçao's Criminal Code. The immigration service pays special attention to children passing through the airport accompanied by adults. The Guardianship Protocol, which applies to the Kingdom, provides that strict conditions must be met when a child leaves the country. In recent years no incidents of human trafficking of children have been registered.

77. Since 2013 the police, border control authorities and NGOs concerned with human trafficking have been given training on recognising the signs of human trafficking.

78. Victims of trafficking who wish to cooperate with a criminal investigation may be eligible for temporary stay. Victims who do not wish to cooperate with the criminal investigation have the option of submitting an application under Article 3 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ECHR). In order to obtain a temporary residence permit, the person must have medical insurance. This is paid for by the Ministry of Social Development, Labour and Welfare.

79. Further training of detention centre staff will be needed in the coming year(s) and for that reason a request for assistance will be submitted to the US. A reflection period has been included in the Standard Operating Procedure approved by the Council of Ministers for the Kingdom in 2021.

80. An interministerial and interdisciplinary app group was established in July 2021 through which all stakeholders (Ministry of General Affairs, Ministry of Social Development, Labour and Welfare, Ministry of Justice, Ministry of Economic Development, Coastguard, Public Prosecutor's Office, Police, Victim Assistance Foundation, Immigration and Interpol) that deal with trafficking victims and anyone involved in anti-trafficking activities can share information in order to enact better policies that are based on what is happening in the field.

81. The Ministry of Justice has actively started engaging the LAC diplomatic community since January 2021 by voicing its views, stating the problems, asking for best practices and information to be shared, and calling for (further) training on human trafficking and the problems it causes. These efforts will continue throughout 2022.

82. Investigations are carried out with regard to unaccompanied children and these children are placed with family members with a verified address. The Guardianship Council is also included in this process. A notification obligation and the necessary guarantees are put in place. Curaçao has no general asylum procedure. In its place there is a general protection policy based on Article 3 of the ECHR. Unaccompanied children come under authority of the government.

83. Foreign prisoners have the same rights as local prisoners. Within the Curaçao Centre for Correction and Detention (SDKK) there is a complaints procedure which they can also use. The Supervisory Committee is accessible to all prisoners. Within SDKK, no distinction is made according to country of origin. All detainees are offered the same options and day programmes.

Recommendations 33 and 34 (a), (b), (c) on domestic violence and child abuse

84. The government of Curaçao, recognising the severity of the problems of domestic violence and child abuse, has continued to step up its efforts to strengthen its approach to tackling domestic violence, gender-based violence and child abuse.

85. In 2018 the government formalised an Interministerial Working Group to coordinate the implementation of the National Plan against Violence at governmental level and established a Permanent Committee to supervise the implementation of the National Plan against Domestic Violence and Child Abuse.

86. This National Plan against Violence is aimed at ensuring that the population receives sufficient information and appropriate protection, while ensuring full compliance with

relevant treaties and legislation in part by increasing or improving prevention, identifying and preventing violence, improving aid delivery and providing adequate aftercare.

87. A research project to determine what is needed to set up and operate a structured inter-island system of shelters for victims of violence was completed in July 2021. The topics covered included legislation, social security and the costs involved in protecting victims. The study also looked at uniform step-by-step plans (protocols), including a risk assessment tool, for sending victims to another (Dutch) island or the Netherlands.

88. The Procurator-General's Instructions on Relational Violence, containing guidance for the police and the justice system on how to deal with interpersonal (domestic) violence, were updated in 2020.

89. The ratification of the Istanbul Convention is an area of priority for the government. The University of Curaçao was given the task of researching what is needed for the country to be able to ratify and start implementing the Convention. This report is due in the first quarter of 2022.

90. In October 2020, the Ministry of Justice in collaboration with the Public Prosecutor's Office and the sex offences unit implemented a project to upgrade the sex offences unit with respect to the reporting of sexual offences against minors (but including adult female victims). The project included relocating the unit to a more private and suitable building, and equipping staff with up-to-date instruments. There is a child-friendly interview room with modern equipment to aid further investigation in the interests of the victim and a medical examination room and a doctor on call. This is necessary to conduct a proper investigation. There is also a room where victims can make a statement in private Detention cells and the interview room for suspected perpetrators are located elsewhere.

91. The project's aim was to equip the detectives with the necessary tools to upgrade the unit to provide better treatment for victims and enhance investigation methods in order to serve the interests of adult and minor victims of sexual abuse.

92. Detectives in Curaçao's police force are trained to receive, monitor and investigate complaints in a child-sensitive manner. When financially possible, detectives of the sex offences unit exchange knowledge with detectives on Bonaire.

93. Children's rights in juvenile criminal law are protected in accordance with the Procurator-General's Sexual Offences Instructions. These instructions provide a framework and rules for the criminal law approach to cases involving sexual offences as referred to in Book 2, Title XIII of the Criminal Code of Curaçao.

94. The government is working on mandatory registration of both parents of a child, which will provide a healthier living environment for children and give them the right to know both parents. Registration of both parents will be mandatory when this law is implemented. For now it is still in development.

95. The government has decided to merge three organisations: Judicial Youth Care Curaçao, the Family Guardianship Institution Curaçao, Victim Support Curaçao and the Guardianship Council, which operates a child abuse hotline, in order to provide better, faster and more effective services.

96. Parliament is currently considering the 2016 initiative to enact a national ordinance on temporary restraining orders, but finding the necessary funding is crucial in this process.

97. Public indecency offences are covered by article 2:193 of the Criminal Code.

98. Increase in domestic violence, abuse and neglect cases in relation to COVID-19 measures

The Victim Support Foundation:

<i>Year</i>	<i>Domestic Violence</i>	<i>Sex offences</i>
2018	1	6
2019	5	7
2020	3	2
2021	5	9

99. The Public Prosecutor's Office will continue to implement the Instructions on Relational Violence. Cases can be brought to court but it is also possible to impose a suspended sentence. Restorative mediation is also a settlement option if both parties agree. An appropriate intervention, which benefits both the offender and the victim, is essential for the victim's sense of security.

100. The Public Prosecutor, the Probation Service, the police and the Victim Support Foundation consult weekly to assess domestic violence cases and arrive at the best possible solution for the parties involved.

101. A specialist prosecutor has been designated to deal with the prosecution of child abuse cases. This prosecutor works together with the police's child abuse unit. Cases of child abuse are given priority. Some cases are also referred to the Reporting Centre for Child Abuse, which provides further specialised guidance for the child/family. In 2020, the Office of the Attorney General carried out an evaluation of the Sexual Abuse Instructions in which the cooperation with the relevant partners was assessed.

102. During the COVID-19 pandemic, the IOM, UNHCR, UNFPA and UNICEF supported and – continue to support – the Curaçao government and local NGOs in their efforts to assist Venezuelan refugees and victims of child abuse and domestic violence who need food and shelter.

103. In 2021 UNHCR provided operational support to a local shelter that houses migrants and victims of gender-based violence and child abuse.

104. UNFPA executed a 60-day project with emergency funding to sustain efforts by the government to help Venezuelan refugees who are victims of gender-based violence.

105. The government of Curaçao is grateful for the support and cooperation it is receiving from the international community for capacity training and the development and implementation of its national policies on the rights of the child and women's rights.

106. The government of Curaçao, in cooperation with UNICEF, has secured funds through the EU to develop a training and awareness toolkit about child protection as part of its focus on child protection. UNICEF has also secured funds from the 'Postcode Loterij' for technical support for the development and implementation of a child protection code.

107. Furthermore, local government and non-governmental organisations have been building organisational and personnel capacity with regard to victims of abuse and their rights, and training workers to deal with perpetrators of violence through offenders' assistance training.

108. The programmes provided by Young Offenders Outreach Service Curaçao (*Stichting Ambulante Justitiële Jeugdzorg* Curaçao, AJJC) are Aggression Regulation Training, Social Skills Training, Resilience Trainings, Self-Care Training and a Positive Parenting Programme which provides parents of children aged 0 to 16 years with the support they need.

109. The police deploy neighbourhood police officers/coordinators in central parts of Curaçao. These officers/coordinators serve as a point of contact on social and educational matters.

110. For several years, the approach to human trafficking has been a high priority of Curaçao's Public Prosecution Service. Prosecutors have been receiving more and more signals that sexual abuse is often connected with financial gain for facilitating third parties. In most cases, these signals come from care and support services, but they have also observed

this phenomenon in their work on criminal cases involving the prosecution and sentencing of child sexual abuse offenders.

111. It appears that underage girls are being subjected to commercial sexual exploitation in Curaçao. This is a form of child trafficking, which is punishable under article 2:240 of the Criminal Code.

112. In 2018 the Public Prosecution Service of Curaçao, in partnership with the relevant agencies and ministries, launched an initiative to develop a comprehensive approach to combating sexual exploitation of minors.

113. An integrated, multidisciplinary plan of action will be formulated on the basis of research findings. The approach will cover such matters as detecting and recognising signs, reporting, registration, monitoring, policy, legislation, shelter, care and support, criminal investigation and prosecution.

Recommendation 37 on poverty

114. To visualise the multidimensionality of poverty, the Central Bureau of Statistics Curaçao (CBS) uses a methodology referred to as the Multidimensional Poverty Index (MPI). In its MPI calculations, the CBS takes account of a number of different dimensions: health, education, social security and standard of living. The CBS has information about two types of poverty line: the subjective poverty line and the objective poverty line. The subjective poverty line is based on the results of the Budget Survey carried out by the CBS in 2016 (Annex: Poverty line and monthly income in Curaçao).

115. Employment contracts and further protection of workers' rights: at a time when the informal economy is growing and there are no efficient programmes for adequate poverty reduction, the various forms of employment contracts aimed at making the labour market more flexible often result in negative consequences for workers. After a worker has been given three consecutive fixed-term contracts, the contract is automatically deemed to be an open-ended contract with all legal benefits that entails.

116. The government, with Dutch financial aid, introduced a number of extraordinary financial assistance measures to cover the basic needs of vulnerable groups. In accordance with the relevant national ordinance, a worker who lost their job due to the pandemic could apply digitally for assistance and a food voucher.

117. The special measures taken in 2020 by the government to alleviate the most urgent needs of workers who lost their jobs and income were officially terminated on 31 December 2021. To date, the devastating effects of the pandemic have prevented a full economic restart and the government is going to great lengths to create new job opportunities for jobseekers, mainly in the service sector and the hotel sector. Major new initiatives are being undertaken, such as the construction of a new 500-room hotel in Santa Martha and the upcoming opening of the new resort developed by the Sandals hotel chain.

3.2 Updates from the Sixth Periodic Report

UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)

118. During a meeting of the Council of Ministers for the Kingdom, the Minister of Social Development, Labour and Welfare announced that Curaçao wishes to ratify the Convention on the Rights of Persons with Disabilities after the necessary implementation laws are enacted. Since 2021 tentative efforts have been made, in cooperation with the local reform package team, to examine the possibilities for implementing policies that comply with the CRPD.

Employment and social security

119. In 2020, the minimum wage in Curaçao for workers aged 21 years and older was ANG 9.62 gross per hour. This was an increase of 25 cents gross per hour in comparison to 2019. ANG 9.62 per hour is equivalent to ANG 384.80 per week or ANG 1,666.18 per month. This minimum wage applies to all workers, regardless of race, belief, sex or nationality.

Free judicial assistance

120. If necessary, under article 1633aa of the Civil Code, any worker can bring proceedings before the Court of Justice in the event of discrimination. Access to free legal assistance is also guaranteed by national ordinance.

Other human rights instruments and case law in Curaçao

121. Workers' rights are primarily guaranteed by national law, as stated above. However, judges of the Court of Justice do not hesitate to apply the full arsenal of international human rights provisions, such as Article 26 of the International Covenant on Civil and Political Rights of 1966⁵² and Article 14 of the European Convention on Human Rights.⁵³

Labour mediation and social mediation

122. The Bureau for Labour Mediation deals with collective disputes, conciliation and arbitration regarding union representation of workers within companies (employers). The Bureau for Complaints deals with individual labour complaints, using mediation and conciliation methods to settle conflicts between individual workers and employers.

123. In 2020 and 2021 553 workers lodged complaints with the Bureau for Complaints. In addition to collective dispute settlement assistance offered by the Bureau for Labour Mediation and assistance in individual labour complaints offered by the Bureau for Complaints, the Bureau for Social Mediation of the Ministry of Social Development offers mediation in divorces, alimony disputes and disputes between neighbours. Approximately 251 clients made use of this social mediation service in 2020 and 2021.

Committee on the revision of labour laws

124. This committee was asked to update a number of labour laws in order to grant workers greater legal protection in a balanced and generally accepted way, but not at any cost and not fully at the expense of employers or the government. The tripartite Platform *Kòrsou ta Avansá* had an advisory role, based on the principles of social dialogue as laid down in the ratified ILO Convention no. 144.

125. So far the committee has made some significant proposals to the government regarding the amendment of various laws, including the Labour Regulations 2000 (*Arbeidsregeling 2000*, PB 2000 nos 67 & 68), the National Ordinance on Temporary and the National Ordinance on the Employment of Foreign Nationals (*Landsverordening arbeid vreemdelingen*, PB 2001 no 82). The tripartite platform was asked to advise on the National Ordinance on the Employment of Foreign Nationals on 5 February 2021 and on the National Ordinance on Temporary Employment on 8 February 2021.

IV In addition:

Mental Health and Psychosocial Support (MHPSS) COVID-19 response plan

126. In accordance with local law on disaster preparedness, the Ministry of Health, Environment and Nature (GMN) is responsible for the Mental Health and Psychosocial Support sub-plan of the COVID-19 response plan. The MHPSS plan was developed with input from the Pan American Health Organization (PAHO), local stakeholders in the MHPSS field and the interministerial working group against relational violence.

⁵² In this respect, the law shall prohibit any discrimination and guarantee to all persons equal and effective protection against discrimination on any ground such as race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status.

⁵³ The enjoyment of the rights and freedoms set forth in the Convention shall be secured without discrimination any ground such as sex, race, colour, language, political or other opinion, national or social origin, association with a national minority, property, birth or other status.

127. The goal of sub-plan 24 of ESF-6 is to provide MHPSS to victims and relief workers during and after a disaster. The MHPSS portion of the COVID-19 response plan was agreed by the crisis team and the cabinet on 9 April 2020.

128. The sub-plan is based on a whole-of-government and whole-of-community approach, focusing on specific groups, including children and young people and the elderly. It includes extra services, such as a helpline during lockdowns staffed by the ambulatory mental healthcare outpatient service, mental health first aid for public employers and telemental healthcare.

@ COVID-19 Vaccination of undocumented migrants in Curaçao

129. Undocumented migrants were included in the vaccination programme. Like citizens and documented residents of Curaçao in at-risk groups, undocumented migrants in at-risk groups were the first to receive the COVID-19 vaccination.

130. ‘Fundashon Salú pa Tur’ (Health for All), a clinic that provides free first-line care to undocumented migrants, was closely involved throughout the vaccination process for undocumented migrants. Fundashon Salú pa Tur worked with the government to develop video messages in different languages, providing information about the vaccination programme and encouraging undocumented migrants to register with Salú pa Tur.

Number of vaccinated undocumented migrants assisted by the Salú pa Tur clinic

- First dose: 4,975
- Second dose: 4,106
- Booster: 745

131. Since it opened at the beginning of July 2019, the Salú pa Tur clinic has assisted a significant amount of people with irregular migratory status. Fundashon Salú pa Tur has received financial support from the Netherlands Refugee Foundation (Stichting Vluchteling) and the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR).

132. Fundashon Salú pa Tur is also assisted by volunteers and medical specialists who are available for consultation and provide free consults on urgent cases. The clinic also helps migrants who have chronic illnesses such as HIV/AIDS and diabetes. If necessary, patients are put in touch with a psychologist or referred to the hospital.

133. Many irregular migrants are reluctant to seek further treatment in hospital for fear of being identified by the police or the immigration authorities. For the same reason, migrant women who suffer abuse are reluctant to report abuse to the authorities. In addition, Venezuelans with irregular migratory status have little money to spend, which sometimes hinders the treatment process.

134. According to estimates, there are in excess of 26,000 Venezuelan migrants in Curaçao, which is more than 20% of the island’s population. It is not known how many Venezuelans with irregular migratory status have come to Curaçao in recent years. Many come illegally by boat and others arrived legally as tourists but stayed after they were supposed to leave the country. Venezuelans who live on the island. This includes, *inter alia*, DTap-IPV, measles, rubella and mumps immunisations and additional border control.

Crisis interventions by government during the COVID-19 pandemic for residents and migrants 2020 – 2021

135. During the COVID-19 pandemic various government and non-governmental organisations sprang into action to provide assistance to affected individuals, families, residents and migrants.

136. With the help of these local and international organisations, the government implemented support measures for vulnerable groups in 2020. These efforts continued in 2021, in part with the help of the Dutch government.

137. The following facilities were offered to families and individuals (residents including migrants): debit cards for food, food parcels, hot meals and extra financial support to welfare

recipients, employed persons who lost their income and (small) business owners affected by the pandemic.

138. The Dutch government has also provided support in the form of financing for debit cards for food to irregular migrant families (from May 2021 to September 2021), with the help of the Red Cross, the food bank and IOM. IOM coordinated this effort up to October 2021.

Basic health card

139. As the ILO Equality of Treatment (Social Security) Convention has been applicable to Curaçao since 3 July 1946 with recent amendments, all workers (including migrant workers) are entitled to all arrangements under the Basic Health Insurance, Sickness Insurance and Accident Insurance schemes. The Basic Health Insurance scheme includes visits to the general practitioner, primary psychological care, medical care, hospital care (including transportation of patients), specialist care, paramedic care, dental care, pharmaceutical care, medical aids, obstetrics, maternity care and medical care abroad.

Vaccination programme

140. The vaccination campaign is financed with Dutch funds. Every resident was entitled to receive the required doses of the Pfizer or Moderna vaccine free of charge and, after vaccination, was able to generate the QR code. To date, out of a total population of 150,000 inhabitants, 100,000 have been vaccinated against COVID-19.

Nederlands Instituut voor de Rechten van de Mens

Schriftelijke indiening

aan de 73e Pre-Sessionele Werkgroep van het Comité voor Economische, Sociale en Culturele Rechten (CESCR) namens de behandeling van het zevende Periodieke Rapport van Nederland

Augustus 2023

College voor *de Rechten van de Mens*

W: www.mensenrechten.nl

E: info@ensenrechten.nl (algemeen)

P: Postbus 16001, 3500 DA Utrecht, Nederland T:
+31 30 888 38 88

Inhoudsopgave

Inleiding	1
Artikel 2: algemene verplichting tot uitvoering van het Convenant	1
Grondwetsherziening en bekrachtiging van het facultatief protocol bij het convenant	1
Implementatie van (internationale) wetgeving in Caribisch Nederland	2
Artikel 3: gelijkheid van rechten tussen mannen en vrouwen	2 Economische
onafhankelijkheid van vrouwen	2
Geweld tegen vrouwen in de privésfeer	2
Artikelen 6 en 7: het recht op werk en het recht op rechtvaardige en gunstige arbeidsvoorwaarden	2
Discriminatie en racisme op de arbeidsmarkt	2
Het recht om te werken voor asielzoekers	3
Tewerkstelling van personen met een handicap	3
De loonkloof tussen mannen en vrouwen en vrouwen in leidinggevende posities	3
Seksuele intimidatie op het werk	4
Artikel 9: het recht op sociale zekerheid	4
Toereikendheid van en toegang tot het socialezekerheidsstelsel	4
Sociale zekerheid van personen met een handicap	4
Effecten van onvoldoende integratie op de bijstand	5
Discriminatie bij het opsporen van socialezekerheidsfraude	5
Artikel 11: het recht op een behoorlijke levensstandaard.....	6
Mate van armoede en anti-armoedebelid	6
Sociale zekerheid en armoede in Caribisch Nederland: Bonaire, Sint Eustatius en Saba.....	6
Huisvesting en dakloosheid	6
Toegang tot opvangfaciliteiten voor mensen zonder papieren	7
Toegang tot opvangfaciliteiten voor EU-migranten	8
Artikel 12: het recht op gezondheid	8
Toegang tot gezondheidszorg (in het algemeen)	8
Gezondheid van mensen die in armoede leven	8
Gezondheid van ouderen en personen met een handicap	8
Effecten van opvangvoorzieningen op de gezondheid van asielzoekers en vluchtelingen	9
Toegang tot gezondheidszorg voor mensen zonder papieren	9
Effecten van klimaatverandering en aantasting van het milieu op het niveau van gezondheid	10
Artikel 13: het recht op onderwijs.....	10
Discriminatie bij het verwerven van stageplaatsen.....	10
Kinderen en studenten met een handicap	10
Eindnoten	i

Invoering

Met deze schriftelijke bijdrage verschaft het College voor de Rechten van de Mens (hierna: het College) de Commissie Economische, Sociale en Culturele Rechten (hierna: de commissie) informatie voor de behandeling van het Zevende Periodieke Rapport van Nederland.

Het College is in 2012 opgericht als Nationaal Mensenrechteninstituut van Nederland en heeft sinds mei 2014 de A-status. Het College beschermt, bewaakt, legt uit en promoot mensenrechten in Nederland door middel van onderzoek, advies en bewustwording. Zijn mandaat omvat ook het aansporen van de regering om mensenrechtenverdragen te ratificeren, uit te voeren en na te leven. Bovendien is het Instituut de nationale onafhankelijke toezichhoudende instantie onder artikel 33(3) van het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (CRPD). Het College is tevens het nationale orgaan voor gelijke behandeling van Nederland. Zo kan zij (niet-bindende) beslissingen nemen over klachten over discriminatie.

De rode draad in deze schriftelijke bijdrage is de minimale vooruitgang – en in sommige gevallen zelfs achteruitgang – bij het versterken van de positie van specifieke groepen die zich in een bijzonder kwetsbare positie bevinden, zoals migranten, personen met een handicap en personen die in armoede leven. Deze groepen zijn (en waren) over het algemeen de eersten die onevenredig hard worden getroffen wanneer de omstandigheden veranderen (bijvoorbeeld tijdens de COVID-19-pandemie). Daarom moet speciale aandacht worden besteed aan de bescherming van de sociale en economische rechten van deze groepen. Uit een onderzoek van het College blijkt ook dat de Nederlandse bevolking zich specifiek zorgen maakt over actuele problemen op het gebied van armoede, huisvesting en ook klimaat. 1 Hieruit blijkt dat er behoefte bestaat – die wordt gevoeld door de samenleving – aan een sterkere bescherming van de rechten die vallen onder het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (hierna: het Verdrag). Over het algemeen is de regering zich ervan bewust dat verbetering nodig is en heeft zij al plannen in gang om dit te behalen. Veel van die plannen gaan echter niet expliciet in op mensenrechten, missen concrete maatregelen en/of behoeven versterking. Bovendien maakt het College zich vooral zorgen over het gebrek aan bevordering en bescherming van de rechten van het Convenant in Caribisch Nederland, vanwege de extreme armoede en het verschil in implementatie van relevante (internationale) wetgeving ter bescherming van mensenrechten.

Gezien het beperkte aantal pagina's zal het College zich richten op de artikelen 2, 3, 6, 7, 9, 11, 12 en 13 van het Convenant. De omissies in de onderwerpen die in deze schriftelijke bijdrage aan de orde komen, betekenen niet dat het College van mening is dat de commissie ze niet in overweging zou moeten nemen.

Artikel 2: algemene verplichting tot uitvoering van het convenant

Grondwettelijke toetsing en ratificatie van het Facultatief Protocol bij het Convenant (*Slotopmerkingen par. 5-6, Regeringsrapport par. 9 en 18*)

1. De regering stelt voor om grondwettelijke toetsing door de rechterlijke macht in te voeren,² maar alleen voor burgerrechten en politieke rechten. De regering betoogt dat, in tegenstelling tot burgerrechten en politieke rechten die gewoonlijk vereisen dat een staat zich onthoudt van inmenging, economische en sociale rechten overheidsingrijpen vereisen, wat moeilijker te beoordelen zou zijn door rechtbanken omdat de verdeling van middelen over het algemeen een politieke beslissing vereist. ³ Het College meent echter dat de regering door sociale en economische rechten uit te sluiten van grondwettelijke toetsing geen recht doet aan het feit dat alle mensenrechten universeel, ondeelbaar en onderling afhankelijk zijn, en dat sociale en economische rechten ook zijn verankerd in juridisch bindende instrumenten en recht hebben op hetzelfde niveau van bescherming als burgerrechten en politieke rechten. Bovendien vereisen alle mensenrechten zowel verplichtingen voor de overheid om zich te onthouden van inmenging als verplichtingen om actie te ondernemen. Het zijn niet alleen de sociale en economische rechten die de inzet van financiële middelen vereisen. Bovendien heeft de regering het facultatieve protocol bij het convenant nog niet geratificeerd en heeft zij evenmin een concreet tijdschema voor ratificatie gepresenteerd. Eerder besloot het kabinet de ratificatie uit te stellen, omdat het eerst de mogelijke financiële en juridische gevolgen van ratificatie van het Facultatief Protocol wilde beoordelen. Onlangs heeft de regering besloten om niet te ratificeren.⁴ De motivering van dit besluit moet nog worden gepubliceerd.

Suggesties voor vragen:

Welke stappen zal de regering ondernemen om ervoor te zorgen dat de grondwettelijke toetsing van wetten van het parlement op de rechten van het verdrag wordt gewaarborgd?

Welke stappen zal de regering ondernemen om de eerder geuite zorgen over de ratificatie van het Facultatief Protocol bij het Verdrag weg te nemen? Kunt u mij een tijdschema geven voor de stappen die moeten worden gezet op weg naar ratificatie?

Implementatie van (internationale) wetgeving in Caribisch Nederland (Slotopmerkingen par. 14-15, Regeringsrapport par. 10-12)

2. Het kabinet gaat voorbij aan het verschil in implementatie van relevante (internationale) wetgeving in Caribisch en Europees Nederland en het daaruit voortvloeiende verschil in rechtsbescherming. Zo zijn internationale mensenrechtenverdragen, zoals het CRPD of het Verdrag van Istanbul, (nog) niet geratificeerd voor Caribisch Nederland. Bovendien is de nationale wetgeving inzake gelijke behandeling, die een essentieel onderdeel is van de bescherming van de mensenrechten in Nederland, nog niet geïmplementeerd, hoewel er recente positieve ontwikkelingen zijn: in januari 2023 heeft de regering aangekondigd voornemens te zijn de nationale wetgeving inzake gelijke behandeling in te voeren in Caribisch Nederland. Het College juicht deze ontwikkeling toe, maar benadrukt het belang om ook de internationale mensenrechtenverdragen zo snel mogelijk te ratificeren, aangezien deze nauw verbonden zijn met de bescherming van de rechten van het Verdrag.

Suggestie voor een vraag:

Welke stappen zal de regering ondernemen om de ratificatie van alle relevante mensenrechtenwetgeving in Caribisch Nederland te bespoedigen?

Artikel 3: gelijkheid van rechten tussen mannen en vrouwen

Economische onafhankelijkheid van vrouwen (Slotopmerkingen par. 22-23, Regeringsrapport par. 35-42)

3. Sinds de laatste rapportagecyclus is de economische zelfstandigheid van vrouwen nauwelijks toegenomen. In 2021 was slechts tweederde van alle vrouwen economisch zelfstandig, tegen 81 procent van de mannen.⁵ Dit komt doordat in vergelijking met mannen meer vrouwen in deeltijd werken en onbetaald werk verrichten, zoals zorgtaken. Het College herinnert bovendien aan zijn eerdere rapporten, waarin het stelde dat bestaande stereotiepe opvattingen over de zorgtaken, ambities en competentie van vrouwen ertoe leiden dat vrouwen worden gepasseerd als geschikte kandidaten. Bijna 45 procent van de vrouwen gaat minder uren werken of stopt met werken nadat ze kinderen hebben gekregen, terwijl mannen dat zelden doen.⁶ Het Instituut verwelkomt het door de regering ingestelde verhoogde betaalde ouderschapsverlof, maar onderstreept dat er meer moet gebeuren om te streven naar gendergelijkheid in relatie tot zorgtaken en economische zelfstandigheid, rekening houdend met verschillen tussen groepen vrouwen, zoals vrouwen met een handicap, vrouwen met een migratieachtergrond en vrouwen in Caribisch Nederland.

Suggestie voor een vraag:

Welke concrete maatregelen is de regering van plan te nemen om genderstereotypen tegen te gaan en de economische onafhankelijkheid van vrouwen te verbeteren?

Geweld tegen vrouwen in de privésfeer (Slotopmerkingen par. 33-34, Regeringsrapport par. 55-57)

4. De economische afhankelijkheid van vrouwen hangt ook sterk samen met de prevalentie van geweld in de privésfeer. Uit recent onderzoek blijkt dat geweld tegen vrouwen in de privésfeer een ernstig en omvangrijk probleem is in Nederland.⁷ Sommige vrouwen verlaten een gewelddadige relatie misschien niet omdat ze economisch afhankelijk zijn van hun partner. De regering heeft een groot aantal campagnes en maatregelen aangekondigd, wat lovenswaardig is. Desalniettemin moet er meer worden gedaan om het recht van vrouwen om vrij van geweld te zijn te waarborgen, zoals een betere coördinatie tussen en binnen lokale en centrale overheden en een intersectionele, gendersensitieve aanpak. Bovendien zou het onderwerp geweld tegen vrouwen een integraal onderdeel moeten zijn van het beleid voor economische onafhankelijkheid.

Suggestie voor een vraag:

Hoe denkt de regering ervoor te zorgen dat het doel van economische onafhankelijkheid een integraal onderdeel wordt van het regeringsbeleid ter bestrijding van geweld tegen vrouwen?

Artikelen 6 en 7: het recht op werk en het recht op rechtvaardige en gunstige arbeidsvoorwaarden

Discriminatie en racisme op de arbeidsmarkt (Slotopmerkingen par. 18-19 25-26, Regeringsrapport par. 31-34, 44-47)

5. Discriminatie op de Nederlandse arbeidsmarkt blijft een probleem. Twee tot drie procent van alle werknemers voelde zich anno 2022 gediscrimineerd, waarbij huidskleur, afkomst of nationaliteit de meest genoemde reden is.⁸ Dit komt overeen met klachten die het College heeft ontvangen.⁹ Ook zijn er aanwijzingen dat discriminatie van werknemers met een migratieachtergrond in Nederland staat hoger en stijgt sneller in vergelijking met andere West-Europese landen zoals Duitsland en Spanje.¹⁰ In 2022 publiceerde het kabinet het Actieplan arbeidsdiscriminatie 2022-2025

2022-2023). 11 Het College waardeert de erkenning van de problematiek door de overheid door deze te presenteren alomvattend en meerlagig actieplan. Hoewel het actieplan de intentie bevat om meetbare resultaten aan het plan toe te voegen, is het plan een jaar na publicatie nog niet geactualiseerd met meetbare resultaten.

Suggestie voor een vraag:

Welke meetbare resultaten voorziet het kabinet en wanneer worden deze toegevoegd aan het actieplan?

Het recht om te werken voor asielzoekers

6. Vooral asielzoekers ondervinden moeilijkheden bij het uitoefenen van hun recht op werk. Asielzoekers mogen alleen werken binnen zeer strikte grenzen: vanaf zes maanden na aankomst mogen ze dat gedurende een jaar maximaal 24 weken werken. Het College is van mening dat deze beperking een onterechte beperking van het recht op arbeid is. Onlangs oordeelde een Nederlandse rechtbank dat de 24-wekenregel in strijd is met het EU-recht.¹² De regering besloot in beroep te gaan tegen de beslissing, waardoor de zaak nog steeds aanhangig is.

Suggestie voor een vraag: Hoe

gaat de regering ervoor zorgen dat haar verplichtingen uit het Convenant worden nagekomen met betrekking tot het recht op werk voor asielzoekers?

Tewerkstelling van personen met een handicap (slotopmerkingen par. 27-28, regeringsrapport par. 48-50)

7. Personen met een handicap hebben nog steeds minder kans op werk dan personen zonder handicap. Uit een recente studie van het Instituut blijkt dat met name personen met een verstandelijke beperking, personen met een ernstige lichamelijke handicap en personen met een verstandelijke handicap aanzienlijke moeilijkheden ondervinden.¹³ De voorbije jaren heeft de regering plannen ontwikkeld om het vinden van werk te vergroten. de arbeidsparticipatie van personen met een handicap.¹⁴ Het College vreest dat hiermee de problemen die personen met een handicap op de arbeidsmarkt ervaren niet worden opgelost. De huidige wetgeving is vrij ingewikkeld. Sommige personen met een handicap worden er van kinds af aan zelfs negatief door beïnvloed. Maatregelen die kunnen worden toegesneden op de situatie van een specifiek persoon blijken in de praktijk niet altijd te werken. 15 Zo maakt het College zich zorgen dat de doelstelling om begin 2026 125.000 extra arbeidsplaatsen voor personen met een handicap te creëren, niet wordt gehaald. Opgemerkt moet worden dat de regering zelf een doel had gesteld van 20.000 extra banen in de publieke sector tegen 2021, maar er slechts 11.842 heeft gerealiseerd.¹⁶

Suggestie voor een vraag:

Welke stappen zal de regering ondernemen om de positie van personen met een handicap op de arbeidsmarkt te verbeteren, rekening houdend met de zorgen van het College?

De loonkloof tussen mannen en vrouwen en vrouwen in leidinggevende posities (slotopmerkingen par. 22-23, regeringsverslag par. 35-42)

8. De regering erkent het bestaan en de noodzaak om de loonkloof tussen mannen en vrouwen en loondiscriminatie aan te pakken. In het Actieplan arbeidsmarktdiscriminatie 2018-2021 kondigde het kabinet verschillende maatregelen aan om loondiscriminatie tegen te gaan en kondigde het aan te zoeken naar maatregelen om meer transparantie te creëren over de beloning van werkgevers.¹⁷ Toch verdienen vrouwen op gemiddeld 13 procent minder per uur dan mannen met hetzelfde werk.¹⁸ Voor 2022-2025 is een nieuw Actieplan arbeidsmarktdiscriminatie opgesteld.¹⁹
9. Het Instituut constateerde dat de loonkloof tussen mannen en vrouwen toeneemt in leidinggevende posities. Leidinggevende functies worden vaak bekleed door mannen²⁰ en hoewel er de afgelopen jaren meer vrouwen zijn doorgestroomd naar leidinggevende functies in bedrijven en bij de overheid, blijft hun vertegenwoordiging in het lager en middenkader nog steeds achter.²¹

Suggestie voor een vraag:

Welke vooruitgang heeft de regering geboekt bij de uitvoering van haar actieplan met betrekking tot het stimuleren van bedrijven om te zorgen voor gelijke beloning en om de doorstroom van vrouwen naar hogere functies te bevorderen?

Seksuele intimidatie op het werk

10. Vrouwen worden significant vaker het slachtoffer van seksuele intimidatie op het werk dan mannen. In de afgelopen 10 jaar heeft 21 procent van de vrouwen te maken gehad met seksuele intimidatie op de werkvloer. Al met al 65 procent van de slachtoffers identificeerde iemand van de organisatie als de dader.²² Het bestaande wettelijke kader pakt en voorkomt seksuele intimidatie niet adequaat. Het College verwelkomt de benoeming van een regeringscommissaris seksueel *grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld* en de herziene *Wet seksuele misdrijven*.

²³ Toch is een integrale, gecoördineerde en gendersensitieve aanpak van de bestrijding van seksuele intimidatie op de werkvloer nodig, met aandacht voor onderliggende oorzaken. Bovendien zou de overheid werkgevers moeten stimuleren om meer (concrete) maatregelen te nemen om seksuele intimidatie op de werkvloer aan te pakken en te voorkomen.

Suggestie voor een vraag:

Welke concrete stappen gaat het kabinet, naast de aanstelling van een commissaris en het Wetsvoorstel seksuele misdrijven, ondernemen om seksuele intimidatie op de werkvloer tegen te gaan?

Artikel 9: het recht op sociale zekerheid

Toereikendheid van en toegang tot het socialezekerheidsstelsel (Slotopmerkingen par. 16-17, 31-32, Regeringsrapport par. 13-15, 54)

11. De regering verzocht een onafhankelijke commissie (*Commissie sociaal minimum*) om de armoedegrens (*sociaal minimum*) te herzien. In juli 2023 bracht de commissie haar eerste rapport uit en concludeerde dat de armoedegrens aanpassing behoeft.
- ²⁴ De commissie beveelt een armoedegrens aan die de kosten van basisbehoeften dekt en het mogelijk maakt een financiële buffer op te bouwen. Het kabinet is voornemens te reageren op de bevindingen van de commissie na de publicatie van haar tweede en laatste rapport in het najaar van 2023. In de tussentijd nemen gemeenten maatregelen om ervoor te zorgen dat hun burgers het gat kunnen overbruggen tussen de sociale uitkeringen die zij ontvangen en de werkelijke kosten wonen, maar elke gemeente kan zelf kiezen hoe en in welke mate ze dat doen. Dit leidt tot verschillende niveaus van sociale zekerheid tussen verschillende gemeenten.
12. Het socialezekerheidsstelsel is ook zeer complex gebleken en daardoor moeilijk te begrijpen voor rechthebbenden, hun verzorgers en zelfs professionals.²⁵ In de meeste gevallen moeten rechthebbenden zelf socialezekerheidsvoorzieningen aanvragen. Door de complexiteit van het socialezekerheidsstelsel zijn rechthebbenden niet altijd op de hoogte van hun recht op (een deel van) de beschikbare voorzieningen. Wie op de hoogte is, krijgt te maken met ingewikkelde aanvraagprocedures. Hierdoor maken zij geen gebruik van deze voorzieningen. Sommige rechthebbenden zien er vanwege een toenemend wantrouwen jegens de overheid van af om doelbewust gebruik te maken van sociale zekerheidsvoorzieningen.²⁶
13. Het kabinet onderkent de complexiteit van het stelsel van sociale zekerheid en de noodzaak van vereenvoudiging.²⁷ Het kabinet onderneemt op dit moment enkele stappen om dit te bereiken, bijvoorbeeld door herziening van relevante wetgeving zoals de Participatiewet. Het Instituut verwelkomt deze stappen, maar dringt er bij de regering op aan voortdurend speciale aandacht te besteden aan de adequaatheid en toegankelijkheid van het socialezekerheidsstelsel.

Suggestie voor een vraag:

Welke concrete stappen gaat het kabinet ondernemen om te zorgen voor een adequaat en toegankelijk stelsel van sociale zekerheid dat volledig in overeenstemming is met het Convenant?

Sociale zekerheid van personen met een handicap (Slotopmerkingen par. 18-19 en 31-32, Regeringsrapport par. 31-34, 54)

14. Sociale zekerheid is van groot belang voor personen met een handicap, aangezien zij moeilijkheden ondervinden bij hun deelname aan de arbeidsmarkt. Ondanks het belang ervan is het huidige socialezekerheidsstelsel niet helemaal geschikt voor personen met een handicap. In sommige gevallen voorziet het alleen in een toeslag onder het minimum ²⁸. Dit roept vragen op (ligt iets hoger dan de armoedegrens). in relatie tot het loon (het minimumloon ook bij het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (CRPD), vgl. het Comité voor de Rechten van Personen met een Handicap in zijn Algemeen Commentaar nr. 6, waarin het Comité stelt dat personen met een handicap "niet minder betaald krijgen dan het minimumloon en het voordeel van invaliditeitsuitkeringen niet verliezen wanneer ze aan het werk gaan".²⁹

15. Daarnaast wordt de financiële onafhankelijkheid van personen met een handicap sterk beïnvloed door de kostendelingsnorm (*kostendelersnorm*) die van toepassing is op personen die een bijstandsuitkering ontvangen. De kostendelende norm is van invloed op de hoogte van de ontvangen uitkeringen: als iemand samenwoont met andere personen, ontvangt hij een lagere uitkering (omdat hij kosten kan delen met degene(n) met wie hij samenwoont). In het rapport geeft het kabinet aan dat gemeenten enige ruimte hebben om maatwerk te realiseren op het gebied van sociale zekerheid, zoals de regels voor het delen van de woonlasten. Het College vreest dat dit zal leiden tot verschillende niveaus van sociale zekerheid, met name onder personen met een handicap.³⁰

Suggestie voor een vraag:

Hoe gaat de regering voorkomen dat personen met een handicap negatief worden beïnvloed door sociale zekerheidsregels?

Effecten van onvoldoende integratie op de bijstand

16. In 2022 is de *Wet inburgering 2021* in werking getreden. De wet stelt gemeenten grotendeels verantwoordelijk voor de coördinatie en aansturing van individuele *inburgeringstrajecten*. Waar de oude wet ook het opleggen van boetes mogelijk maakte, introduceert de nieuwe wet verschillende nieuwe mogelijkheden voor het opleggen van boetes.³¹ In plaats van het opleggen van een van deze nieuw ingevoerde boetes, kunnen gemeenten ervoor kiezen om de bijstandsuitkering te verlagen. In plaats van een boete te krijgen, kan iemands bijstand voor de duur van zes maanden met 20 procent worden verminderd. Als het gedrag onvoldoende is verbeterd, kan er nog een half jaar lang nog eens 20 procent worden afgebouwd. Na deze twaalf maanden (in totaal) kan de sociale zekerheid met 100 procent worden verlaagd.

Sommige gemeenten hebben beleid ontwikkeld dat verlaging van de sociale zekerheid voorschrijft in plaats van het opleggen van een boete als beide wettelijk mogelijk zijn. ³²

Suggestie voor een vraag:

Hoe rechtvaardigt de regering het aannemen van degressieve wetgeving in het licht van haar verplichtingen op grond van het recht op sociale zekerheid en welke maatregelen neemt de regering om ervoor te zorgen en te controleren dat het recht op sociale zekerheid van nieuwkomers met inburgeringsplichten wordt gehandhaafd?

Discriminatie bij het opsporen van sociale zekerheidsfraude (Slotopmerkingen par. 18-19, Regeringsrapport par. 23-24)

17. Uitvoerende autoriteiten maken steeds vaker gebruik van geautomatiseerde risicoprofilering om fraude met uitkeringen op te sporen. In de afgelopen jaren is gebleken dat sommige van deze methoden discriminerende effecten hebben. Het meest in het oog springende voorbeeld was het beruchte Toeslagenaffaire, waarbij 26.000 ouders er ten onrechte van werden beschuldigd op frauduleuze wijze kinderopvangtoeslag te hebben aangevraagd bij de overheid. Het College Bescherming Persoonsgegevens (AP) concludeerde in 2020 dat een deel van de methoden die werden gebruikt om gevallen van fraude op te sporen door middel van geautomatiseerde risicoprofilering onrechtmatig en discriminerend was.³³ Aanvragers werden speciaal gecontroleerd op basis van hun (dubbele) nationaliteit.
18. Soortgelijke praktijken zijn opgedoken. Vijf gemeenten zijn vermoedelijk doorgegaan met het hanteren van een methode van risicoprofilering (*fraudescorekaart*), terwijl de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) alle gemeenten had aangespoord om hiermee te stoppen. Deze methode maakte gebruik van selectoren als beroep, opleidingsniveau, woonsituatie (eigenaar, dakloos, bij ouders wonen etc.) of woongebied. Het CBP heeft deze vijf gemeenten nu om opheldering gevraagd.³⁴ Ook de gemeente Rotterdam gebruikte tot 2021 een algoritme dat haar frauderisico-inschatting baseerde op subjectieve selectoren als persoonlijke hygiëne en (Nederlandse) taalvaardigheid.³⁵ De gemeente werkt momenteel aan op een verbeterde versie van het algoritme.
19. Het kabinet heeft de afgelopen jaren ook enkele richtlijnen ontwikkeld die zich richten op het gebruik van kunstmatige intelligentie en mensenrechten.³⁶ In 2022 stemde de Tweede Kamer voor een motie voor een verplichte mensenrechteneffectrapportage bij het gebruik van kunstmatige intelligentie (en treft burgers).³⁷ Het College heeft signalen ontvangen dat de Staat worstelt met het volledig uitvoeren van de motie om tot een bindend mensenrechteninstrument te komen. Het College begrijpt dat het een ingewikkelde opdracht is, maar benadrukt het belang van een dergelijk instrument om ervoor te zorgen dat mensen niet worden gediscrimineerd bij het uitoefenen van hun recht op sociale bescherming.

Suggesties voor vragen:

Welke concrete stappen gaat het kabinet ondernemen om de bekendheid van de (potentiële) discriminerende effecten van geautomatiseerde risicoprofilering bij uitvoerende organisaties?

Is het kabinet voornemens een bindend instrument te ontwikkelen dat tot doel heeft (potentiële) discriminerende effecten die voortvloeien uit het gebruik van geautomatiseerde risicoprofilering ten behoeve van fraudeopsporing uit te bannen en hoe zou dit instrument eruit moeten zien?

Artikel 11: het recht op een behoorlijke levensstandaard

Armoedeniveau en armoedebestrijdingsbeleid (*Slotopmerkingen deel 37-38, Regeringsrapport par. 65*)

20. De armoede is de afgelopen jaren nauwelijks afgenomen en blijft een serieus probleem. 38
Het *Centraal Planbureau* voorspelt in de toekomst een toename van de armoede door de gestegen kosten van levensonderhoud.³⁹ Zowel het Rijk als gemeenten hebben maatregelen genomen om een deel van die kosten te verlichten, zoals een eenmalige energietoeslag af.
Het College juicht deze maatregelen toe, maar benadrukt dat dergelijke maatregelen slechts op korte termijn effect zullen hebben. Ze pakken de onderliggende (en versterkende) oorzaken van armoede niet aan, noch verbeteren ze structureel het levensonderhoud van de betrokkenen.
21. In juli 2022 presenteerde het Rijk een plan Financiële Zorgen, Armoede en Schulden (*Aanpak geldzorgen, armoede en schulden*).⁴⁰ Sindsdien heeft het Rijk een uitvoeringsplan gepubliceerd (november 2022)⁴¹ en ook zijn eerste monitorrapport gepubliceerd (juni 2023).⁴² Het Instituut waardeert deze inspanningen en de genomen maatregelen. De plannen richten zich echter vooral op schuldhelpverlening en kinderarmoede. Dit zijn slechts twee van de vele aspecten waarmee rekening moet worden gehouden om armoede duurzaam te bestrijden. Andere relevante aspecten, zoals huisvesting of zorg(zorg), maken geen deel uit van dit plan, maar worden door andere ministeries opgepakt. Er is behoefte aan een meer holistische benadering van armoedebestrijding, waarbij rekening wordt gehouden met de effecten van armoede op meerdere Conventantrechten (en *vice versa*) en met de behoeften van verschillende groepen in kwetsbare posities in de samenleving.

Suggestie voor een vraag:

Hoe integreert de regering een (holistisch) mensenrechtenperspectief in haar armoedebestrijdingsbeleid?

Sociale zekerheid en armoede in Caribisch Nederland: Bonaire, Sint Eustatius en Saba (*Slotopmerkingen par. 37-38, Regeringsrapport par. 65*)

22. Het College maakt zich zorgen over de aanhoudende hoge armoede in Caribisch Nederland. Bovendien is er een gebrek aan betaalbare woningen, beschikbaar openbaar vervoer en kwalitatief speciaal onderwijs. Deze omstandigheden zijn tijdens de COVID-19-pandemie alleen maar verslechterd. Per januari 2023 heeft de regering het wettelijk minimumloon, de minimumuitkeringen en de kinderbijslag verhoogd.⁴³ Op de lange termijn is alleen inkomensverhoging geen oplossing voor het algehele armoedeprobleem in Caribisch Nederland. Door de hoge kosten van levensonderhoud, zoals de kosten van drinkwater, levensonderhoud en energie, is hun recht op een behoorlijke levensstandaard nog steeds niet gegarandeerd.
23. Het College beveelt de instelling van een onafhankelijke commissie aan, die onderzoek gaat doen naar de mogelijkheden voor een armoedegrens voor Caribisch Nederland. Het College ziet reikhalzend uit naar de resultaten, die naar verwachting in het najaar van 2023 worden gepubliceerd.⁴⁴ Gezien de urgentie van het gebrek aan bescherming van economische en sociale rechten in Caribisch Nederland, dringt het College er bij de regering op aan om versneld werk te maken van het vaststellen van een armoedegrens.

Suggesties voor vragen:

Wanneer voert het kabinet een armoedegrens in Caribisch Nederland in en hoe bewaakt het de uitvoering en toereikendheid daarvan?

Welke maatregelen gaat het kabinet nemen om de hoge kosten van levensonderhoud in Caribisch Nederland terug te dringen?

Huisvesting en thuisloosheid (*Slotopmerkingen par. 7-8, 16-17 en 42-43, Regeringsrapport par. 13-20, 66-68*)

24. Het recht op adequate huisvesting staat in Nederland onder druk. Er is een ernstig tekort aan alle soorten woningen in Nederland, waaronder sociale woningen, betaalbare woningen voor midden- en lagere inkomensgroepen en huisvesting voor arbeidsmigranten.⁴⁵ De bewuste afbouw van overheidsinterventies op huisvesting in het afgelopen decennium heeft de situatie en druiste in tegen de geleidelijke verwezenlijking van het mensenrecht op adequate huisvesting. De regering heeft dat nu echter erkend

het moet de controle over de vervulling van dit recht hernemen en er zijn stappen gezet zoals de voorgestelde *Wet Betaalbare Huur*.
46

25. De regering heeft zich gecommitteerd aan het uitbannen van dakloosheid tegen 2030 door de Lissabonverklaring te ondertekenen.⁴⁷ Om dit doel te bereiken is een nieuw Nationaal Actieplan aangenomen op basis van de centrale principes van de 'huisvesting eerst'-benadering (*Nationaal Actieplan Dakloosheid*).⁴⁸ Het College verwelkomt het nieuwe plan, inclusief het voornemen om een uitgebreidere statistische definitie van thuisloosheid vast te stellen waar het College al lang voor pleit.⁴⁹ Het College maakt zich echter nog steeds zorgen over de uitvoering van het plan: gemeenten hebben een belangrijke rol te spelen maar er is geen duidelijk systeem van centraal toezicht en ondersteuning aanwezig om actie op lokaal niveau te waarborgen.
26. Ook heeft het kabinet nieuwe wetgeving aangenomen om discriminatie op de huurwoningmarkt tegen te gaan.⁵⁰ Uit onderzoek blijkt dat deze vorm van discriminatie een wijdverbreid probleem is.⁵¹ Het College heeft signalen van gemeenten ontvangen dat er nog veel vragen zijn over hoe de nieuwe regels adequaat kunnen worden gehandhaafd. wet. Aanvullende sturing door de Rijksoverheid is daarom noodzakelijk.

Suggesties voor vragen:

Welke stappen worden ondernomen om meer begeleiding te geven aan en te zorgen voor activiteiten van gemeenten om dakloosheid tegen 2030 uit te bannen?

Hoe worden gemeenten ondersteund bij het handhaven van nieuwe wetgeving ter bestrijding van discriminatie op de (huur)woningmarkt?

Toegang tot opvangfaciliteiten voor mensen zonder papieren

27. Migranten zonder papieren zijn een groep rechthebbenden in een uiterst kwetsbare positie. Het Instituut maakt zich grote zorgen over hun toegang tot opvangvoorzieningen, waardoor hun recht op een behoorlijke levensstandaard onder druk komt te staan. De overheid biedt tijdelijke en voorwaardelijke opvang aan ongedocumenteerden voor een periode van maximaal twaalf weken. Migranten moeten bereid zijn mee te werken aan terugkeer naar hun land van herkomst om toegang te krijgen tot deze voorzieningen. Daar moeten ze zich vijf dagen per week melden bij de Vreemdelingenpolitie en mogen ze de gemeentegrenzen niet overschrijden. Terugkeer is in de meeste gevallen niet haalbaar binnen twaalf weken en niet alle ongedocumenteerden zijn bereid en in staat om aan de voorwaarden te voldoen. Daarom bieden veel gemeenten alternatieve opvangvormen aan, soms met financiële steun van de overheid.
28. Eind 2016 kondigde de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie aan gemeenten geen financiële steun meer te geven voor enige vorm van opvang van ongedocumenteerden. Ook sprak hij de intentie uit om beleid te ontwikkelen om te voorkomen dat gemeenten op eigen kosten opvang gaan bieden.⁵² In 2017 sloten Rijk en gemeenten echter een convenant.⁵³ Er werden vijf opvanglocaties geopend - voor een periode van bijna vier jaar - waar migranten zonder papieren kunnen blijven als ze bereid zijn te werken aan het vinden van toekomstperspectieven, zoals regularisatie, doormigratie en terugkeermigratie. De pilot is geëvalueerd en vormt de basis voor verdere beleidsontwikkelingen. Echter, in strijd met de bestuursafpraak en zonder de pilotevaluatie af te wachten, heeft het kabinet besloten dat de toegang tot deze (en toekomstige aanvullende voorzieningen) afhankelijk moet worden gesteld van de bereidheid tot en medewerking aan terugkeer.
29. Het College maakt zich zorgen over deze ontwikkelingen, met name omdat uit de evaluatie bleek dat een verblijf in deze opvangcentra het welzijn en de weerbaarheid van migranten verbeterde.⁵⁴ Verder werd voor 60 procent van de migranten een semi-duurzame of duurzame oplossing gevonden. In de evaluatie zijn zorgen geuit over groepen die geen toegang hebben tot deze vijf opvangvoorzieningen, omdat er zeer weinig alternatieven zijn. Het College is bezorgd dat de plannen van de regering de geboekte vooruitgang ongedaan zullen maken en de toegang tot opvangvoorzieningen voor (bijzonder) kwetsbare mensen zonder papieren verder zullen belemmeren.

Suggesties voor vragen:

Hoe denkt de regering de kennis die is opgedaan tijdens de pilot te gebruiken voor de ontwikkeling van toekomstig beleid in het licht van haar verplichting tot voortschrijdende wetgeving?

Is de regering van plan gemeenten te blijven toestaan om onderdak te bieden aan migranten zonder papieren?

Toegang tot opvangfaciliteiten voor EU-migranten

30. Het Instituut maakt zich zorgen over het feit dat EU-arbeidsmigranten moeilijkheden ondervinden bij het uitoefenen van hun recht op passende huisvesting. Naar schatting zijn ongeveer 2.500 tot 3.000 EU-(arbeids)migranten die in Nederland verblijven dakloos.⁵⁵ EU-(arbeids)migranten lopen een bijzonder risico om dakloos te worden en te blijven vanwege verschillende factoren, zoals het verband tussen werk- en huisvestingscontracten en prevalentie van alcohol- en drugsgebruik.⁵⁶ Deze migranten wordt om uiteenlopende redenen vaak de toegang tot opvangvoorzieningen ontzegd, bijvoorbeeld omdat ze vijf jaar niet legaal in Nederland hebben verbleven.

Suggestie voor een vraag:

Welke maatregelen is de regering van plan te nemen om ervoor te zorgen dat EU-migranten hun recht op passende huisvesting kunnen uitoefenen?

Artikel 12: het recht op gezondheid

Toegang tot gezondheidszorg (in het algemeen)

31. Verschillende aspecten van het recht op gezondheid, met name toegang tot gezondheidszorg, staan steeds meer onder druk. De Nederlandse Zorgautoriteit *concludeerde* in 2022 dat Nederlanders niet altijd meer de zorg krijgen die ze nodig hebben.⁵⁷ Dit is vooral het gevolg van een stijgende zorgvraag door vergrijzing en personeelstekort binnen alle zorggebieden. De Raad voor Volksgezondheid en Samenleving *concludeerde* in 2023 dat de toegang tot en beschikbaarheid van zorg enorm onder druk staat, dat de grens is bereikt en dat de inzet van de overheid niet toereikend is. Zo is het niet meer vanzelfsprekend dat mensen toegang hebben tot basiszorg van een huisarts en zijn EHBO-diensten soms tijdelijk gesloten. Personen met psychische problemen hebben moeite met toegang tot geestelijke gezondheidszorg.

De wachtlijsten voor de GGZ zijn de afgelopen jaren toegenomen: in mei 2021 stonden er ongeveer 77.500 mensen te wachten op zorg, in december 2022 was dat aantal opgelopen tot ongeveer 84.000.⁵⁸

32. In september 2022 heeft het kabinet een Integraal Zorgakkoord en een Gezond en Actief Leven Akkoord *gepresenteerd* om bovengenoemde knelpunten te ondervangen. Het hoofddoel van deze afspraken is om te focussen op behoud van passende zorg bij het aangaan van bovengenoemde uitdagingen en op preventie.⁵⁹ Omdat de plannen zich richten op arbeidsbesparing in plaats van het uitvoeren van arbeidsintensieve interventies, maakt het College zich zorgen over de gevolgen hiervan voor de kwaliteit van de zorg van de gezondheidszorg.

Suggestie voor een vraag:

Welke concrete maatregelen neemt de regering om de beschikbaarheid en toegankelijkheid van kwaliteitszorg in het algemeen te garanderen?

Gezondheid van mensen die in armoede leven

33. Het behouden en verbeteren van de toegang tot gezondheidszorg is bijzonder belangrijk voor mensen die in armoede leven. Het aantal personen dat in Nederland leeft met een laag inkomen of onder de armoedegrens blijft een probleem. Als gevolg van hun financiële situatie ervaren deze personen meer gezondheidsklachten, zoals stressgerelateerde klachten. Daarnaast stijgen de zorgkosten, zoals de zorgpremie en het verplicht eigen risico, waardoor de zorg onbetaalbaar wordt voor mensen die in armoede leven.

60 Hierdoor ontlopen mensen de zorg die ze nodig hebben, omdat ze de verplichte eigen bijdrage niet kunnen betalen. De Raad voor de Volksgezondheid en Samenleving *concludeerde* in 2023 dat de overheid onvoldoende oog heeft voor de financiële problemen die mensen in de zorg ervaren, wat leidt tot zorgmijding.⁶¹

Suggestie voor een vraag:

Welke maatregelen neemt de overheid om de economische toegankelijkheid (betaalbaarheid) van de gezondheidszorg te garanderen, specifiek voor personen die het financieel moeilijk hebben?

Gezondheid van ouderen en personen met een handicap

34. Personen met een handicap en ouderen hebben moeite met toegang tot gezondheidszorg. Ouderen personen ervaren bijvoorbeeld een gebrek aan beschikbaarheid in woonzorgvoorzieningen. Hetzelfde geldt voor personen met een handicap, hoe ernstiger (de impact van) hun handicap is, hoe moeilijker het is om een geschikte woonzorgvoorziening te vinden. Door de jaren heen heeft de overheid mensen vooral gestimuleerd om zoveel mogelijk thuis te blijven wonen. Het College benadrukt dat, hoewel deze strategie voldoet

het recht op autonomie hebben ouderen en personen met een handicap moeite met zelfredzaamheid en moeten toegang hebben tot passende zorg.

62

Suggestie voor een vraag:

Welke maatregelen neemt de regering om het recht op gezondheid te beschermen en toegankelijke gezondheidszorg te garanderen specifiek voor ouderen en personen met een handicap (voor zowel, degenen die in residentiële zorginstellingen verblijven en degenen die thuiszorg ontvangen)?

Effecten van opvangvoorzieningen op de gezondheid van asielzoekers en vluchtelingen

35. De (mogelijke) negatieve effecten van het leven in opvangvoorzieningen op de gezondheid van asielzoekers en vluchtelingen zijn zorgwekkend. Ongeveer vijftig procent van de asielzoekers (zowel in behandeling als afgewezen) en vluchtelingen (ook met een bepaalde status) wordt gehuisvest op 'nood-' en 'crisis'-locaties. Deze locaties zijn vaak grootschalig, zoals tentenkampen, sport- of evenementenhallen, cruiseschepen of kazernes. Het gebrek aan beschikbare reguliere opvangvoorzieningen wordt onder meer veroorzaakt door woningnood en lange doorlooptijden van asielaanvragen. De omstandigheden van deze locaties vallen structureel onder de minimale wettelijke vereisten die zijn vastgelegd in de EU-richtlijn Opvangvoorzieningen. Adequate sanitaire voorzieningen en privacy ontbreken bijvoorbeeld vaak.⁶³ Hoewel alleen bedoeld voor kort verblijf, moeten velen in deze voorzieningen maandenlang verblijven. Soms al meer dan een jaar. Daarnaast ervaren veel personen die in crisisopvang verblijven meerdere overplaatsingen tussen opvanglocaties. Dit brengt de toegang tot (en de continuïteit van) de gezondheidszorg en de toegang tot (en de continuïteit van) het onderwijs voor minderjarigen in gevaar en kan leiden tot vertragingen in de asielpprocedure.
36. Verschillende instellingen, waaronder het Rode Kruis, hebben hun zorgen geuit over de fysieke en psychische gezondheid van bewoners.⁶⁴ Met name de bescherming van kwetsbare groepen zoals kinderen, zwangere vrouwen en LHBTQIA+-personen schiet tekort. Een ontwerp-wetsvoorstel (*Spreadingwet*) beoogt gemeentelijke verplichtingen te creëren om asielzoekers op te vangen.⁶⁵ Dit wetsontwerp bevat echter geen minimumnormen voor opvangvoorzieningen in overeenstemming met de EU-richtlijn Opvangvoorzieningen. Als die er niet zijn, vreest het Instituut dat de ondermaatse opvangfaciliteiten zullen blijven bestaan. Opgemerkt moet worden dat de regering op 7 juli 2023 instortte vanwege verschillende opvattingen over het migratiebeleid. Dit betekent ook dat de toekomst van het conceptwetsvoorstel onzeker is geworden. Het College vreest dat bij het uitblijven van een volledig functionerende overheid onvoldoende actie en wetgevende stappen zullen worden ondernomen om duurzame oplossingen te creëren voor het structurele tekort aan kwalitatieve en niet-tijdelijke opvangvoorzieningen.
37. Daarnaast sluiten bepaalde gemeenten alleenstaande mannen en personen uit veilige landen uit van hun opvangcentra. ⁶⁶ Hoewel de regering deze praktijk heeft bekritiseerd, heeft ze deze niet verboden. Bovendien vinden Oekraïense vluchtelingen structureel onderdak in voorzieningen van betere kwaliteit dan andere asielzoekers.⁶⁷

Suggesties voor vragen:

Welke maatregelen zal de regering nemen om gelijke toegang tot asielopvang te garanderen voor personen van alle geslachten, nationaliteiten, religies en leeftijdsgroepen?

Welke maatregelen gaat het kabinet nemen om de materiële en immateriële kwaliteit van opvangvoorzieningen te regelen om te voldoen aan de minimumverplichtingen uit het convenant?

Toegang tot gezondheidszorg voor mensen zonder papieren (Slotopmerkingen par. 46-47, Regeringsrapport par. 58-61)

38. Onderzoek heeft aangetoond dat de toegang tot gezondheidszorg voor migranten zonder papieren wordt belemmerd door diverse formele en informele barrières.⁶⁸ Dit geldt in het bijzonder voor kwetsbare groepen met specifieke zorgbehoeften, zoals vrouwen, kinderen en personen met geestelijke gezondheidsproblemen. Toegang tot tandheelkundige zorg, seksuele en reproductieve gezondheidszorg en geestelijke gezondheidszorg worden als bijzonder problematisch aangemerkt.⁶⁹ Het ontbreken van toegang tot vertaaldiensten belemmert autonome en goed geïnformeerde besluitvorming over gezondheidsaangelegenheden. Er zijn geen monitoringssystemen aanwezig. Er zijn bijvoorbeeld geen gegevens beschikbaar over de weigering van gezondheidszorg aan mensen zonder papieren.

Suggestie voor een vraag: Welke

maatregelen zal de regering nemen om de geïdentificeerde belemmeringen voor de toegang tot gezondheidszorg weg te nemen en om de verwezenlijking van het recht op gezondheid voor migranten zonder papieren te verzekeren?

Effecten van klimaatverandering en aantasting van het milieu op het gezondheidsniveau (slotopmerkingen par. 11-12, regeringsrapport par. 26-29)

39. Het College spreekt zijn zorg uit over het onevenredige effect dat klimaatverandering en aantasting van het milieu hebben op inwoners van zowel Europees als Caribisch Nederland, in het bijzonder op gemarginaliseerde en kwetsbare groepen en individuen die zich vaak minder goed kunnen beschermen tegen de schadelijke effecten veroorzaakt door aantasting van het milieu en klimaatverandering. Het College vraagt bijzondere aandacht voor die personen en groepen waarvan de gezondheid is aangetast en die in industriële of getroffen gebieden wonen, zoals de omgeving van de Tata Steel-fabriek in IJmuiden (hoge niveaus van PAK's en lood in stof gestort in het gebied)⁷⁰, de voormalige gaswinningsinstallaties in Groningen (onveilige woningen door aardbevingen en daarmee stress veroorzakende gezondheidsproblemen)⁷¹ en de bewoners van het eiland Bonaire die extra risico lopen door de effecten van klimaatverandering.⁷²
40. In het Regeerakkoord is de ambitie opgenomen om te zorgen voor een schoon en gezond milieu door een robuustere aanpak van milieucriminaliteit en milieurisico's. Ondanks deze inspanningen blijkt uit rapporten dat het milieu in Nederland er slecht aan toe is en dat de geregistreerde milieucriminaliteit sterk geconcentreerd is bij een beperkt aantal bedrijfsvestigingen en nog steeds voortduurt.⁷³ Het College dringt er dan ook bij de regering op aan bedrijven tot actie te verplichten. in overeenstemming met hun mensenrechtenverantwoordelijkheden met betrekking tot het milieu.

Suggestie voor een vraag:

Hoe beoordeelt de regering de effecten van klimaatverandering en aantasting van het milieu op de rechten die in het convenant zijn vastgelegd, met name voor gemarginaliseerde en kansarme individuen en groepen?

Artikel 13: het recht op onderwijs

Discriminatie bij het verwerven van stages (Slotopmerkingen par. 18-19, Regeringsrapport par. 31-34)

41. Studenten ervaren nog steeds discriminatie bij het verwerven van verplichte stages in het mbo. Om deze vorm van discriminatie tegen te gaan heeft de overheid ⁷⁴ Met deze maatregel zijn het niet de werkgevers die (stagematching). maatregelen nemen zoals stagematching beslissen welke stagiaires ze inhuren, maar de onderwijsinstellingen matchen de studenten die het best passen bij de eisen van de organisaties. Hoewel deze praktijk van matching heeft geleid tot minder signalen van stagediscriminatie in vergelijking met situaties waarin de werkgever zijn stagiairs selecteert, is de discriminatie niet substantieel afgenomen.⁷⁵

Suggestie voor een vraag:

Zal het kabinet blijven rapporteren over de effecten van stagematching en tegelijkertijd blijven zoeken naar andere maatregelen om discriminatie bij het verwerven van (verplichte) stages tegen te gaan?

Kinderen en studenten met een handicap (slotopmerkingen, par. 52-53)

42. Het aantal leerlingen met een handicap dat niet naar school kan, is toegenomen sinds de laatste rapportagecyclus.⁷⁶ Het aantal kinderen met een handicap dat moeilijkheden ondervindt bij het deelnemen aan school is alarmerend.⁷⁷ Deze moeilijkheden zijn te wijten aan een gebrek aan steun van leerkrachten, onder andere redenen. Het College juicht de maatregelen toe die de regering heeft genomen om bovengenoemde problemen te verminderen. ⁷⁹ Desalniettemin zijn sommige van de voorgestelde maatregelen in de werkagenda nog onnauwkeurig en moeten er op een later moment meer concrete stappen worden geformuleerd of besloten. ⁸⁰

Suggestie voor een vraag:

Welke specifieke acties onderneemt de regering om nu en in de toekomst het aantal kinderen met een handicap dat moeilijkheden ondervindt bij het deelnemen aan school te verminderen?

Eindnoten

1 College voor de Rechten van de Mens, [Opinieonderzoek 2022: De perceptie van mensenrechten in Nederland \(in het Engels\)](#), december 2022, p. 33.

2 Grondwettelijke toetsing van wetten van het parlement door de rechterlijke macht is momenteel verboden op grond van artikel 120 van de grondwet.

3 Brief van de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de ministers voor Rechtsbescherming [Hoofdlijnen constitutionele toetsing](#) (Algemeen standpunt grondwettelijke toetsing), 1 juli 2022.

4 Brief van de minister voor Langdurige Zorg en Sport en de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, [Besluit kabinet rond facultatieve protocollen VN-verdrag handicap, IVRK en IVESCR](#), 26 mei 2023.

5 CBS, [CBS Emancipatiemonitor 2022](#) (Emancipatiemonitor 2022).

6 CBS, [CBS Emancipatiemonitor 2022](#) (Emancipatiemonitor 2022).

7 M. Akkermans ea, *Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Geweld 2020* Monitor Huiselijk Geweld en Seksueel Geweld), Den Haag: CBS en WODC, 2020.

8 CBS, [1 op de 10 werknemers voelden zich in 2022 gediscrimineerd op werk](#) (Een op de tien werknemers voelde zich gediscrimineerd op de werkvloer in 2022), 18 april 2023.

9 College voor de Rechten van de Mens, [Monitor discriminatiezaken 2022](#) (Monitor discriminatiezaken 2022), april 2023.

10 L. Thijssen, B. Lancee, S. Veit, R. Yemane, [Discriminatie tegen Turkse minderheden in Duitsland en Nederland: veldexperimenteel bewijs over het effect van diagnostische informatie op arbeidsmarktuitskomsten](#) en M. Ramos, L. Thijssen, M. Coenders, [Arbeidsmarktdiscriminatie tegen Marokkaanse minderheden in Nederland en Spanje: een cross-nationale en cross-regionale vergelijking](#), Journal of Ethnic and Migration Studies 2021 (Vol. 46, No. 6). M. Fernández-Reino, V. Di Stasio, S. Veit, [Discriminatie onthuld: een veldexperiment over de belemmeringen waarmee moslimvrouwen in Duitsland, Nederland en Spanje worden geconfronteerd](#), European Sociological Review (deel 39, nummer 3).

11 Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, [Actieplan Arbeidsmarktdiscriminatie 2022-2025](#) (Actie plan Arbeidsmarktdiscriminatie 2022-2025), 14 juli 2022.

12 NOS (nationaal nieuws), [Asielzoeker mag van rechter langer werken dan 24 weken](#) (Asielzoeker heeft door rechter de limiet van 24 weken op zijn werkvisum verwijderd), 18 april 2023.

13 College voor de Rechten van de Mens, [Inzicht in inclusie III | College voor de Rechten van de Mens](#) (Inzicht in inclusie III), februari 2022.

14 Rijksoverheid.nl, [Een rasovertreding, werken met arbeidsbeperking](#) (Een brede campagne, werken met een beperking).

15 College voor de Rechten van de Mens, [Advies over de positie van mensen met een beperking van jongs af aan in het licht van het VN-verdrag handicap](#), leeftijd), maart 2020.

16 Brief van de heer Armoedebelid, Participatie en Pensioenen, [Uitskomsten onderzoek banenafpraak bij overheidswerkgevers](#), 23 februari 2023 .

---

17 Brief Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, [Kamerbrief voortgang actieplan Arbeidsmarktdiscriminatie 2018-2021](#) (2021), juli 2020.

18 CBS, [Loonverschil tussen mannen en vrouwen verder onderdeel](#) (Genderloonkloof verder verkleind), 29 april 2022.

¹⁹ Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, [Actieplan Arbeidsmarktdiscriminatie 2022-2025](#) (Actieplan Arbeidsmarktdiscriminatie 2022-2025), 14 juli 2022.

SCP 20, [Een lange weg. De ondervertegenwoordiging van vrouwen in management en top nader beschreven](#) (Een lange weg. De ondervertegenwoordiging van vrouwen in management- en topfuncties nader toegelicht), september 2022.

21 College voor de Rechten van de Mens, [Hoe gender\(on\)gelijk is Nederland? Vrouwen in leidinggevende functies](#) (Hoe gender(on)gelijk is Nederland? Vrouwen in leidinggevende posities), 11 mei 2022. Gendergelijkheid is een van de strategische programma's binnen het instellingsplan 2020-2023 van het College. Het strategisch programma gendergelijkheid richt zich met name op arbeidsparticipatie en economische onafhankelijkheid en op geweld tegen vrouwen.

22 College voor de Rechten van de Mens, [Seksuele intimidatie op de Werkvloer: een onderzoek onder werknemers en werkgevers](#) naar meldingen en schriftelijke klachten, juni 2021.

23 [Natte Seksuele Misdrijven](#) (wetsvoorstel seksuele delicten).

24 Comité Sociaal Minimum, [Een zeker bestaan - Naar een toekomstbestendig stelsel van het sociaal minimum](#) (Een veilig bestaan – op weg naar een toekomstbestendige armoedegrens), juni 2023.

²⁵ Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, [IBO Vereenvoudiging Sociale Zekerheid - Moeilijk makkelijker maken](#), maart 2023; Nationale ombudsman, [Sociale minima in de kniel](#) (Strijd van personen die in of nabij de armoedegrens leven), oktober 2022.

26 Nationale ombudsman, [Sociale minima in de kniel](#) (Strijd van personen die in of nabij de armoedegrens leven), oktober 2022.

27 Brief van de ministers van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de ministers voor Armoedebestrijding, Participatie en Pensioenen, [Kamerbrief met Kabinetsreactie op het IBO Vereenvoudiging](#), 9 juni 2023.

²⁸ Afhankelijk van de geboortedatum krijgen personen met (relatief) gelijkaardige handicaps verschillende toeslagen en voorzieningen op basis van hetzij de Participatiewet, hetzij de Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten. Dit heeft invloed op de hoogte van het inkomen dat deze personen ontvangen. Met name personen die toeslagen ontvangen op grond van de Participatiewet, *riskeren* een lager inkomen (zelfs onder de armoedegrens). In gevallen waarin personen vanwege hun handicap slechts in deeltijd kunnen werken en een inkomen hebben dat lager is dan het minimumloon, verhoogt de Wajong hun inkomen tot het minimumloon en de Participatiewet niet.

29 VN-Comité voor de rechten van personen met een handicap, [algemeen commentaar nr. 6 over gelijkheid en non-discriminatie](#), april 2018, blz. 16.

30 College voor de Rechten van de Mens, [Advies over de positie van mensen met een beperking van jongs af aan in het licht van het VN-verdrag handicap. leeftijd](#), maart 2020.

---

31 De nieuwe boetes moeten worden opgelegd wanneer de inburgeringsplichtige niet komt opdagen bij het intakegesprek, niet (voldoende) meewerkt aan de (verschillende onderdelen van) de intake, geen taalcursussen volgt of participatieactiviteiten met de gewenste intensiteit onderneemt of onvoldoende meewerkt tijdens zijn of haar inburgeringstraject. De boetes die moeten worden opgelegd als inburgeringsverplichtingen niet binnen de wettelijke termijn worden nagekomen, blijven bestaan.

32 Bijvoorbeeld [Beleidsregels Wet inburgering 2021 gemeente Altena](#) (Beleidsregels Inburgeringswet 2021 van de gemeente Altena), art. 14.

33 Gegevensbeschermingsautoriteit, [De verwerking van de nationaliteit van aanvragers van kinderopvangtoeslag](#) (Behandeling van de nationaliteit van aanvragers van kinderopvangtoeslag), juli 2020.

34 Autoriteit Persoonsgegevens, [AP gaat opheldering over fraude-algoritme gemeenten](#) (AP wil opheldering over gebruik fraudedetectie-algoritme gemeenten), 16 mei 2023.

35 Follow the Money (onderzoeksjournalisten), [Zo ontwikkeld een Rotterdams fraudealgoritme individuele groepen te denken](#), 6 maart 2023 .

36 Bijvoorbeeld [Impact Assessment Mensenrechten en Algoritmes](#) (Effectbeoordelingen Mensenrechten en algoritmen), juli 2021 en [Handreiking non-discriminatie by design](#) (Richtsnoeren over non-discriminatie by design), juni 2021.

37 [Kamermotie van de leden Bouchallikht en Dekker-Abdulaziz over verplichte effectbeoordelingen vooraf aan het inzetten van algoritmen voor evaluaties van beslissingen over mensen over of zal besluiten nemen over personen](#)), 29 maart 2022.

38 CBS, [1 op de 4 mensen met armoederisico is een soort](#) (Een op de vier mensen die armoede riskeren is een kind), 2 december 2022; CBS, [Armoede en sociale uitsluiting 2021](#) , december 2021.

39 CPB, [Centraal Economisch Plan \(CEP\) 2023, raming maart 2023](#) (Centraal Economisch Plan 2023, Raming maart 2023) (Engelstalig), 9 maart 2023.

40 Brief van de minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen, [Aanpak geldzorgen armoede en schulden](#) (Plan Financiële Zorgen, Armoede en Schulden), 12 juli 2022.

⁴¹ Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, [Uitvoeringsplan Aanpak geldzorgen en armoede schulden](#) , 18 november 2022.

42 Brief van de minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen, [Eerste voortgangsrapportage aanpak geldzorgen, armoede en schulden](#), 8 juni 2023 .

⁴³ Rijksoverheid.nl, [Een grote financiële stap voor inwoners Caribisch Nederland](#) (Een grote financiële sprong voor inwoners van Caribisch Nederland), 20 mei 2022.

44 Brief van de minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen, [Instellingsbesluit en benoemings- en vergoedingsbesluit Commissie sociaal minimum Caribisch Nederland](#) , 17 februari 2023.

45 NOS, [Sociale huurwoning? In zeker een kwart van de gemeenten wacht je meer dan 7 jaar](#) (Sociale huurwoningen? In een kwart van de gemeenten moet je langer dan 7 jaar wachten), 24 april 2021; Trouw (nationaal nieuws), Segregatie op de woningmarkt : [veel starters kunnen geen huis kopen zonder eigen geld](#)

---

eigen geld), 4 februari 2020; NOS, [Overheid schiet tekort bij huisvesting statushouders](#), zegt [Adviesraad](#), 20 oktober 2022.

46 Brief van de minister van VROM, [Algemene beleidsbrief portefeuille Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening](#), 14 februari 2022; Rijksoverheid.nl, [Wet betaalbare huur maakt einde aan te hoge schulden](#), 27 februari 2023.

---

47 [Verklaring van Lissabon over het Europees platform ter bestrijding van dakloosheid](#), 21 juni 2021.

48 Brief van de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, de minister voor Armoedebestrijding, Participatie en Pensioenen en de minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, [Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een thuis](#) (Nationaal Actieplan Dakloosheid: Housing First), 1 december 2022.

49 College voor de Rechten van de Mens, [Huisvesting – Het recht op redelijke huisvesting in Nederland](#) (Huisvesting – Recht op adequate huisvesting in Nederland), juni 2018 p. 10.

50 [Wet goed verhuurderschap](#) (Wet Goed Verhuur).

51 Zie bijvoorbeeld RIGO, [Discriminatie op de Haagse woningmarkt](#) (Discriminatie op de woningmarkt in Den Haag), februari 2021; RIGO, [Discriminatie in de Amsterdamse particuliere huursector](#) (Discriminatie op de huurmarkt in Amsterdam), april 2020.

52 Brief van de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, [Stand van zaken bestuursakkoord tussen Rijk en gemeenten over uitgeprocedeerde vreemdelingen](#), 21 november 2016 .

53 VNG, [Samenwerkingsafspraken Landelijke Vreemdelingen Voorziening \(LVV\)](#) (Samenwerkingsafspraken Landelijke Vreemdelingenvoorziening (LVV)), 29 november 2018.

54 Regioplan, [Eindevaluatie Landelijke Immigratie Voorzieningen](#) (in het Engels), oktober 2022.

55 IVO, [Midden en Oost-Europese werknemers in individuele posities – Handvatten voor preventie en terugdringen van dakloosheid en verslaving](#), juni 2022.

56 IVO, [Midden en Oost-Europese werknemers in individuele posities – Handvatten voor preventie en terugdringen van dakloosheid en verslaving](#) (Midden- en Oost-Europese werknemers in kwetsbare posities – Hulpmiddelen voor preventie en vermindering van dakloosheid en verslaving), juni 2022, p.1 & pp. 60-64

57 NZA, [De stand van de zorg in Nederland 2022](#) (De huidige staat van de gezondheidszorg in Nederland 2022), september 2022.

58 NZA, [Wachttijden GGZ 2022](#) (Wachttijden binnen de GGZ 2022), februari 2023.

59 [Integraal Zorgakkoord: 'Samen werken aan gezonde zorg'](#) (Integrale Zorgovereenkomst: samenwerken over gezonde gezondheidszorg), september 2022.

60 NZA, [De stand van de zorg in Nederland 2022](#) (De huidige staat van de gezondheidszorg in Nederland 2022), september 2022.

61 RVS, [Met de stroom mee](#) (Go with the flow), juni 2023.

62 College voor de Rechten van de Mens, [Mensenrechten in Nederland 2017 - Jaarlijkse Rapportage](#) (Jaarrapportage mensenrechtensituatie in Nederland 2017), juni 2018.

---

63 AIDA, [Omstandigheden in opvangvoorzieningen in Nederland](#) (in het Engels), 22 mei 2023.

64 Nederlandse Rode Kruis, Pharos en Nederlandse Médecins du Monde, [Zorgen in tijden van crisis](#) (Zorgen in tijden van crisis), juni 2023.

65 [Wetsvoorstel Spreidingswet](#) (Gemeentelijke Taak mogelijk maken Asielopvangvoorzieningen).

66 NRC (nationaal nieuws), [Gemeenten stellen steeds vaker eisen aan de opvang van asielzoekers](#) (Gemeenten steeds selectiever in opvang asielzoekers), 18 april 2023.

67 [Arrest Gerechtshof Den Haag over de opvangvoorzieningen van asielzoekers vergeleken met de opvangvoorzieningen van Oekraïense vluchtelingen](#) (ECLI:NL:GHDHA:2022:2429), 20 december 2022.

68 VL Derckx, [Het recht op zorg voor de gezondheid van onrechtmatig verblijvende vreemdelingen in Nederland](#) (Het recht op gezondheidszorg van onrechtmatig in Nederland verblijvende vreemdelingen) (met samenvatting in het Engels), 2021.

69 Pharos, [Toegang tot zorg voor migranten zonder papieren. Wat helpt om zorg te krijgen?](#) (Toegang gezondheidszorg voor mensen zonder papieren. Hoe kunnen zij zorg krijgen?), mei 2019, p. 10-11.

70 RIVM, [Depositie onderzoek IJmond najaar 2022. Monsternamen en analyse van PAK en metalen in neergedaald stof in de IJmond regio](#) (Depositietellingen en in de IJmond regio, najaar 2022. Bemonstering en analyse van PAK's en metalen in stof afgezet in de IJmond regio), maart 2023 (met samenvatting in het Engels); RIVM, [RIVM-onderzoek bevestigt: Tata Steel-locatie is belangrijkste bron van PAK's en metalen in de regio IJmond](#) (in het Engels), januari 2022.

71 Parlementaire Enquêtecommissie Aardgaswinning Groningen, [Groningers voor gas – Conclusies en aanbevelingen](#) (in het Engels), februari 2023.

72 VU Amsterdam, [Klimaatverandering kan grote gevolgen hebben voor Bonaire](#) (in het Engels), september 2022. In dit onderzoek van de VU Amsterdam is gekeken naar de mogelijke impact van klimaatverandering op de economie, infrastructuur en cultureel erfgoed van Bonaire, en op de gezondheid van de bevolking. In elk van de door de onderzoekers overwogen scenario's loopt het zuidelijke deel van het eiland in 2050 het risico van gedeeltelijke overstromingen. Bovendien zouden wegen, andere belangrijke infrastructuur en cultureel erfgoed beschadigd raken. Ook uit interviews met medische experts blijkt dat klimaatverandering kan leiden tot meer doden en ziektes, bijvoorbeeld als gevolg van een toenemend aantal hittegolven.

73 RIVM, [Overzicht wetenschappelijke kennis: kwaliteit milieu en leefomgeving staat sterk onder druk in Nederland](#) (Overzicht wetenschappelijke kennis: kwaliteit leefomgeving in Nederland onder druk), 5 juli 2022; Algemene Rekenkamer, [Handhaven in het duister: de aanpak van milieucriminaliteit en -overtredingen, deel 2](#), juni 2021.

---

74 Overheid en anderen, [Stagepact MBO 2023-2027](#) (Stagepact postsecundair beroepsonderwijs), mei 2023.

75 Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, [Het proces van stagematching in het mbo](#) (Het proces van stagematching in het postsecundair beroepsonderwijs), februari 2023.

76 College voor de Rechten van de Mens, [Het recht op onderwijs in het VN-verdrag handicap](#) (Het recht op onderwijs zoals vermeld in het CRPD), november 2020.

77 College voor de Rechten van de Mens, [Monitor discriminatiezaken 2022](#) (Monitor discriminatiezaken 2022), april 2023.

---

78 College voor de Rechten van de Mens, [Recht op onderwijs voor blind en slechthorende leerlingen](#)
(Het recht op onderwijs van dove studenten en studenten met een auditieve beperking), september 2022.

⁷⁹ Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, [Contouren werkagenda naar inclusief onderwijs](#) (Contouren voor de werkagenda voor inclusief onderwijs), maart 2023.

80 College voor de Rechten van de Mens, [Advies over de Werkagenda naar inclusief onderwijs](#)
(Aanbeveling voor de werkagenda voor inclusief onderwijs), maart 2023.

Netherlands Institute for Human Rights

Written submission

to the 73rd Pre-Sessional Working Group of the Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR) on behalf of the consideration of the seventh periodic report of the Netherlands

August 2023

Netherlands Institute for Human Rights (*College voor de Rechten van de Mens*)

W: www.mensenrechten.nl

E: info@menserenrechten.nl (general)

P: PO Box 16001, 3500 DA Utrecht, the Netherlands

T: +31 30 888 38 88

Table of contents

Introduction.....	1
Article 2: general obligation to implement the Covenant	1
Constitutional review and ratification of the Optional Protocol to the Covenant	1
Implementation of (international) legislation in the Caribbean Netherlands	2
Article 3: equality of rights between men and women.....	2
Economic independence of women	2
Violence against women in the private sphere.....	2
Articles 6 and 7: the right to work and the right to just and favourable conditions of work.....	2
Discrimination and racism on the labour market	2
The right to work for asylum seekers	3
Employment of persons with disabilities	3
Gender pay gap and women in leadership positions	3
Sexual intimidation at work.....	4
Article 9: the right to social security.....	4
Adequacy of and access to the social security system.....	4
Social security of persons with disabilities	4
Effects of insufficient integration on social assistance	5
Discrimination in social security fraud detection	5
Article 11: the right to an adequate standard of living	6
Level of poverty and anti-poverty policy	6
Social security and poverty in Caribbean Netherlands: Bonaire, St Eustatius and Saba.....	6
Housing and homelessness	6
Access to shelter facilities for undocumented migrants	7
Access to shelter facilities for EU migrants	8
Article 12: the right to health.....	8
Access to healthcare (in general).....	8
Health of persons living in poverty	8
Health of elderly and persons with disabilities	8
Effects of shelter facilities on the health of asylum seekers and refugees	9
Access to healthcare for undocumented migrants	9
Effects of climate change and environmental degradation on level of health.....	10
Article 13: the right to education.....	10
Discrimination during the process of acquiring internships.....	10
Children and students with disabilities	10
Endnotes	i

Introduction

With this written submission, the Netherlands Institute for Human Rights (hereinafter: the Institute) provides the Committee on Economic, Social and Cultural Rights (hereinafter: the Committee) with information for its consideration of the seventh periodic report of the Netherlands.

The Institute was established as the National Human Rights Institution of the Netherlands in 2012 and has been accredited with A-status since May 2014. The Institute protects, monitors, explains and promotes human rights in the Netherlands through research, advice and awareness raising. Its mandate also covers urging the Government to ratify, implement and observe human rights treaties. Furthermore, the Institute is the national independent monitoring body under article 33(3) of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD). The Institute is also the national equal treatment body of the Netherlands. As such, it can make (non-binding) decisions on complaints of discrimination.

The common thread in this written submission is the minimal progress – and in some cases even regress – in strengthening the position of specific groups who are in particularly vulnerable positions, such as migrants, persons with disabilities and persons who live in poverty. These groups are (and have been) generally the first ones to be affected disproportionately when circumstances change (e.g. during the COVID-19 pandemic). Therefore, special attention has to be paid to the protection of the social and economic rights of these groups. A study by the Institute also shows that the Dutch population is specifically concerned about current problems related to poverty, housing and also climate.¹ This demonstrates that there is a need – that is felt by society – for stronger protection of the rights that are covered by the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (hereinafter: the Covenant). Generally, the Government is aware that improvement is needed and already initiated plans to achieve this. However, many of those plans do not explicitly address human rights, lack concrete measures and/or require amplification. Moreover, the Institute is especially worried about the lack of promotion and protection of the Covenant's rights in Caribbean Netherlands, because of the extreme levels of poverty and the difference in implementation of relevant (international) legislation that protect human rights.

Considering the limited number of pages, the Institute will focus on articles 2, 3, 6, 7, 9, 11, 12 and 13 of the Covenant. The omissions in the topics that are discussed in this written submission do not imply that the Institute believes that the Committee should not consider them.

Article 2: general obligation to implement the Covenant

Constitutional review and ratification of the Optional Protocol to the Covenant (*Concluding observations par. 5-6, Government report par. 9 and 18*)

1. The Government proposes to introduce constitutional review by the judiciary,² but only for civil and political rights. The Government argues that, unlike civil and political rights that usually require a state to refrain from interference, economic and social rights require government intervention, which would be more difficult to judge by courts because the distribution of resources generally requires a political decision.³ However, the Institute holds that by excluding social and economic rights from constitutional review, the Government does not do justice to the fact that all human rights are universal, indivisible and interdependent, and that social and economic rights are also enshrined in legally binding instruments and entitled to the same level of protection as civil and political rights. In addition, all human rights require both obligations for the Government to refrain from interference and obligations to take action. It is not just the social and economic rights that require the commitment of financial resources. Furthermore, the Government has not yet ratified the Optional Protocol to the Covenant, nor has it presented a concrete timeframe for ratification. Previously, the Government decided to hold off on ratification, because it first wanted to assess the potential financial and legal consequences of ratifying the Optional Protocol. Recently, the Government decided against ratification.⁴ The reasoning for this decision is yet to be published.

Suggestions for questions:

What steps will the Government take to ensure judicial constitutional review of Acts of Parliament for the Covenant's rights?

What steps will the Government take to overcome the concerns it previously expressed on ratification of the Optional Protocol to the Covenant? Please present a timeline for the steps to be taken towards ratification?

Implementation of (international) legislation in the Caribbean Netherlands (*Concluding observations par. 14-15, Government report par. 10-12*)

2. The Government fails to address the difference in implementation of relevant (international) legislation in the Caribbean and European Netherlands as well as the difference in legal protection resulting from this difference. For example, international human rights treaties, such as the CRPD or the Istanbul Convention, are not (yet) ratified for the Caribbean Netherlands. Moreover, the national equal treatment legislation, which is an essential part of human rights protection in the Netherlands, is not yet implemented, although there are recent positive developments: in January 2023, the Government has announced its intention to introduce the national equal treatment legislation in the Caribbean Netherlands. The Institute welcomes this development but emphasises the importance of also ratifying the international human rights treaties as soon as possible, as they are closely linked to the protection of the Covenant's rights.

Suggestion for a question:

What steps will the Government take to expedite the ratification of all relevant human rights legislation in the Caribbean Netherlands?

Article 3: equality of rights between men and women

Economic independence of women (*Concluding observations par. 22-23, Government report par. 35-42*)

3. Since the last reporting cycle, the economic independence of women has hardly increased. In 2021, only two thirds of all women were economically independent, compared to 81 percent of men.⁵ This is due to the fact that, compared to men, more women work part-time and carry out unpaid work, such as care duties. Moreover, the Institute recalls its previous reports, in which it stated that existing stereotypical views on the care duties, ambitions and competence of women result in women being passed over as suitable candidates. Almost 45 percent of women start working fewer hours or stop working, after they have children, while men rarely do so.⁶ The Institute welcomes the increased paid parental leave instituted by the Government but underlines that more needs to happen to strive for gender equality in relation to care duties and economic independence, while taking into account the differences between groups of women, such as women with disabilities, women with a migration background and women in the Caribbean Netherlands.

Suggestion for a question:

What concrete measures is the Government planning to take in order to counter gender stereotyping and improve the economic independence of women?

Violence against women in the private sphere (*Concluding observations par. 33-34, Government report par. 55-57*)

4. Economic dependence of women is also strongly linked to the prevalence of violence in the private sphere. Recent research shows that violence against women in the private sphere is a serious and extensive problem in the Netherlands.⁷ Some women may not leave an abusive relationship because they are economically dependent on their partner. The Government has announced a large number of campaigns and measures, which is commendable. Nonetheless more needs to be done to guarantee women's right to be free from violence, such as an improved coordination between and within local and central governments and an intersectional, gender-sensitive approach. Furthermore, the topic of violence against women should be an integral part of the policy for economic independence.

Suggestion for a question:

How does the Government plan to ensure that the goal of economic independence is an integral part of Government's policy to combat violence against women?

Articles 6 and 7: the right to work and the right to just and favourable conditions of work

Discrimination and racism on the labour market (*Concluding observations par. 18-19 25-26, Government report par. 31-34, 44-47*)

5. Discrimination on the Dutch labour market continues to be a problem. Two to three percent of all employees felt discriminated in the year 2022, with colour, origin or nationality being the most cited reason.⁸ This corresponds with complaints received by the Institute.⁹ There is also evidence that discrimination of workers with a migration background in the Netherlands is higher and increasing faster compared to other Western European countries like Germany and Spain.¹⁰ In 2022, the Government published its Action plan on labour market discrimination 2022-2025 (*Actieplan arbeidsdiscriminatie*

2022-2023).¹¹ The Institute appreciates the Government's recognition of the problem, by presenting this comprehensive and multi-layered Action plan. However, even though the Action plan sets out the intention to add measurable outcomes to the plan, the plan has not yet been updated with measurable outcomes one year after its publication.

Suggestion for a question:

Which measurable outcomes does the Government foresee and when will they be added to the Action plan?

The right to work for asylum seekers

6. Asylum seekers in particular are facing difficulties exercising their right to work. Asylum seekers are only allowed to work within very strict limits: starting only six months after their arrival, they are allowed to work for a maximum of 24 weeks during a year. The Institute is of the opinion that this limitation is an undue restriction of the right to work. Recently, a Dutch district court ruled that the 24-weeks rule is in breach of EU law.¹² The Government decided to appeal the decision, which means the case is still pending.

Suggestion for a question:

How will the Government ensure compliance with its obligations under the Covenant with regard to the right to work for asylum seekers?

Employment of persons with disabilities (Concluding observations par. 27-28, Government report par. 48-50)

7. Persons with disabilities are still less likely to be employed compared to persons without disabilities. A recent study of the Institute demonstrates that in particular persons with an intellectual disability, persons with a severe physical disability and persons with a mental disability experience substantial difficulties in finding employment.¹³ Over the last years, the Government has developed plans that aim to increase the labour participation rate for persons with disabilities.¹⁴ The Institute is concerned that they may not resolve the problems persons with disabilities experience on the labour market. The present laws are quite complex. Some persons with disabilities from childhood on are even negatively affected by them. Measures that can be tailored to the situation of a specific person do not always seem to work in practice.¹⁵ The Institute is, for instance, concerned that the target to create 125,000 extra jobs for persons with disabilities by the beginning of 2026, will not be met. It should be noted that the Government itself had set a target of 20,000 extra jobs within the public sector by 2021, but it only realised 11,842.¹⁶

Suggestion for a question:

Which steps will the Government take to improve the position of persons with disabilities on the labour market, considering the Institute's concerns?

Gender pay gap and women in leadership positions (Concluding observations par. 22-23, Government report par. 35-42)

8. The Government acknowledges the existence of and the need to address the gender pay gap and wage discrimination. In its Action plan on labour market discrimination 2018-2021 (*Actieplan arbeidsmarktdiscriminatie 2018-2021*), the Government announced various measures to combat wage discrimination and it announced its search for measures creating more transparency on remuneration by employers.¹⁷ Yet women still earn, on average, 13 percent less per hour than men doing the same job.¹⁸ A new Action plan on labour market discrimination was formulated for 2022-2025.¹⁹
9. The Institute found that the gender pay gap increases in leadership positions. Leadership positions are often held by men,²⁰ and although, in recent years, more women advanced to leadership positions of companies and in Government, their representation in lower and middle management still lags behind.²¹

Suggestion for a question:

What progress has the Government made implementing its Action plan in relation to encouraging companies to ensure equal pay and to promote the advancement of women to advance to higher positions?

Sexual intimidation at work

10. Women are significantly more often affected by sexual intimidation at work than men. In the last 10 years, 21 percent of women have experienced sexual intimidation in the workplace. Overall, 65 percent of victims identified someone from the organisation as the perpetrator.²² The existing legal framework does not adequately address and prevent sexual harassment. The Institute welcomes the appointment of a government commissioner on sexual misconduct and sexual violence (*Regeringscommissaris seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld*) and the revised Bill on sexual crimes (*Wet seksuele misdrijven*).²³ Nevertheless, an integral, coordinated and gender-sensitive approach to combatting sexual harassment in the workplace is needed, with attention for underlying causes. Moreover, the Government should encourage employers to take more (concrete) measures to address and prevent sexual harassment in the workplace.

Suggestion for a question:

Which concrete steps will the Government take, beyond the appointment of a commissioner and the Bill on sexual crimes, to counter sexual harassment in the workplace?

Article 9: the right to social security

Adequacy of and access to the social security system (*Concluding observations par. 16-17, 31-32, Government report par. 13-15, 54*)

11. The Government requested an independent committee (*Commissie sociaal minimum*) to review the poverty threshold (*sociaal minimum*). In July 2023 the committee published its first report and concluded that the poverty threshold requires adjusting.²⁴ The committee recommends a poverty threshold that covers the costs of basic needs and enables the creation of a financial buffer. The Government plans on reacting to the committee's findings after it published its second and last report in autumn 2023. In the meantime, municipalities are taking measures in order to make sure their citizens can bridge the gap between the social benefits they receive and the actual cost of living, but each municipality can choose how and to what extent they do this. This leads to differing levels of social security between different municipalities.
12. The social security system has also proven to be very complex and therefore difficult to comprehend for rightsholders, their caregivers and even professionals.²⁵ In most cases, rightsholders have to apply for social security provisions themselves. Due to the complexity of the social security system, rightsholders are not always aware of their eligibility for (some of) the available provisions. Those who are aware, are faced with complex application procedures. This results in them not using these provisions. Some rightsholders refrain from using social security provisions purposefully, because of an increasing distrust of the government.²⁶
13. The Government recognises the complexity of the social security system and the need for simplification.²⁷ Currently, the Government is taking some steps to achieve this, for example by revising relevant legislation such as the Participation Act (*Participatiewet*). The Institute welcomes these steps, but urges the Government to continuously pay special attention to the adequacy and accessibility of the social security system.

Suggestion for a question:

What concrete steps will the Government take in order to ensure a social security system that is adequate, accessible and fully complies with the Covenant?

Social security of persons with disabilities (*Concluding observations par. 18-19 and 31-32, Government report par. 31-34, 54*)

14. Social security is of great importance to persons with disabilities, as they experience difficulties with participation in the labour market. Despite its importance, the present social security system is not entirely fit for persons with disabilities. In some cases it only provides for an allowance below minimum wage (the minimum wage is slightly higher than the poverty threshold).²⁸ This raises questions in relation to the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD) too, cf. the Committee on the Rights of Persons with Disabilities in its General Comment no. 6, in which the Committee holds that persons with disabilities "are paid no less than the minimum wage and do not lose the benefit of disability allowances when they start work".²⁹

15. Additionally, the financial independence of persons with disabilities is greatly affected by the cost-sharing standard (*kostendelersnorm*) that applies to persons who receive social assistance benefits. The cost-sharing standard influences the level of benefits received: if a person lives together with other persons, they receive lower benefits (because they can share costs with the person(s) they live with). In its report, the Government mentions that municipalities have some scope to implement tailored solutions regarding social security, such as the rules on shared living costs. The Institute is concerned that this will lead to differing levels of social security specifically among persons with a disability.³⁰

Suggestion for a question:

How will the Government prevent that persons with disabilities are negatively affected by social security rules?

Effects of insufficient integration on social assistance

16. In 2022, the Civic Integration Act 2021 (*Wet inburgering 2021*) entered into force. The Act makes municipalities largely responsible for the coordination and management of individual integration (*inburgering*) trajectories. While the old Act also made it possible for fines to be imposed, the new Act introduces various new possibilities for the imposition of fines.³¹ Instead of imposing one of these newly introduced fines, municipalities can choose to lower social assistance (*bijstandsuitkering*). Rather than being fined, one's social assistance can be reduced by 20 percent for the duration of six months. If the behaviour has insufficiently improved, there can be an additional reduction of another 20 percent for another six months. After these twelve months (in total), social security can be reduced by 100 percent. Some municipalities have developed policies that order for social security to be lowered instead of the imposition of a fine if both are options under the law.³²

Suggestion for a question:

How does the Government justify enacting degressive legislation in light of its obligations under the right to social security and what steps does the Government take in order to ensure and monitor that the right to social security of newcomers with integration obligations is upheld?

Discrimination in social security fraud detection (*Concluding observations par. 18-19, Government report par. 23-24*)

17. Executive authorities are increasingly using automated risk profiling in order to detect fraud with social benefits. In the past few years, some of these methods were found to have discriminatory effects. The most marked example was the infamous 'childcare benefits scandal' (*Toeslagenaffaire*), where 26,000 parents were wrongly accused of having fraudulently claimed childcare benefits from the government. The Dutch Data Protection Authority (DPA) concluded in 2020 that some of the methods used to detect cases of fraud through automated risk profiling were unlawful and discriminatory.³³ Applicants were singled out for special scrutiny on the basis of their (dual) nationality.
18. Similar practices have surfaced. Five municipalities presumably continued using a risk profiling method (*fraudscorekaart*), even though the Association of Netherlands Municipalities (VNG) had urged all municipalities to stop using the method. This method used selectors such as profession, education level, living situation (home owner, homeless, living with parents etc.) or residential area. The DPA has now asked these five municipalities for clarification.³⁴ Similarly, up until 2021 the municipality of Rotterdam used an algorithm that based its fraud risk assessment on subjective selectors such as personal hygiene and (Dutch) language skills.³⁵ The municipality is currently working on an improved version of the algorithm.
19. In the past years, the Government has also developed several guidelines that focus on the use of artificial intelligence and human rights.³⁶ In 2022, Parliament voted in favour of a motion for a compulsory human rights impact assessment when artificial intelligence is used (and affects citizens).³⁷ The Institute has received signals that the State is struggling with giving full effect to the motion of creating a binding human rights instrument. The Institute understands that it is a complicated assignment, but stresses the importance of such an instrument to ensure that people are not discriminated against when exercising their right to social protection.

Suggestions for questions:

Which concrete steps will the Government take to increase the awareness of the (potential) discriminatory impacts of automated risk profiling among executive organisations?

Does the Government intend to develop a binding instrument that aims to eradicate (potential) discriminatory effects arising from the use of automated risk profiling for the purpose of fraud detection and what would this instrument look like?

Article 11: the right to an adequate standard of living

Level of poverty and anti-poverty policy (*Concluding observations par. 37-38, Government report par. 65*)

20. The level of poverty has barely decreased in the past years and continues to be a serious problem.³⁸ The Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis (*Centraal Planbureau*) predicts a rise in poverty in the future due to the increased costs of living.³⁹ Both the Government and municipalities have taken measures in order to alleviate some of those costs, such as a one-off energy allowance (*energietoeslag*). The Institute welcomes these measures, but emphasises that such measures will only have a short-term effect. They do not tackle the underlying (and amplifying) causes of poverty, nor do they structurally improve the livelihood of the persons concerned.
21. In July 2022 the Government presented a plan on financial worries, poverty and debts (*Aanpak geldzorgen, armoede en schulden*).⁴⁰ Since then the State published an implementation plan (November 2022)⁴¹ and also published its first monitor report (June 2023)⁴². The Institute appreciates these efforts and the measures that have been taken. However, the plans mainly focus on debt counselling and child poverty. These are only two of many aspects that need to be considered in order to combat poverty sustainably. Other relevant aspects, such as housing or health(care), are not part of this plan, but are tackled by other ministries. A more holistic approach to combatting poverty, which takes the effects of poverty on multiple Covenant-rights (and *vice versa*) and the needs of different groups in vulnerable positions within society into account, is needed.

Suggestion for a question:

How will the Government integrate a (holistic) human rights perspective into its anti-poverty policy?

Social security and poverty in Caribbean Netherlands: Bonaire, St Eustatius and Saba (*Concluding observations par. 37-38, Government report par. 65*)

22. The Institute is concerned about the high levels of poverty that persist in the Caribbean Netherlands. Moreover, there is a lack of affordable housing, available public transport and qualitative special education. These circumstances have only deteriorated during the COVID-19 pandemic. As of January 2023, the Government has increased the legal minimum wage, minimum benefits and child benefits.⁴³ In the long run, merely increasing incomes is not a solution to the overall poverty problem in the Caribbean Netherlands. As a result of high costs of living, such as the costs of drinking water, living and energy, their right to a decent standard of living is still not guaranteed.
23. The Institute commends the establishment of an independent committee, which will research the possibilities for a poverty threshold for the Caribbean Netherlands. The Institute eagerly awaits its results, which are expected to be published in the autumn of 2023.⁴⁴ Given the urgency of the lack of protection of economic and social rights in the Caribbean Netherlands, the Institute urges the Government to accelerate efforts to establish a poverty threshold.

Suggestions for questions:

When will the Government implement a poverty threshold in the Caribbean Netherlands and how will it monitor its implementation and adequacy?

What actions will the Government take to reduce the high costs of living in the Caribbean Netherlands?

Housing and homelessness (*Concluding observations par. 7-8, 16-17, and 42-43, Government report par. 13-20, 66-68*)

24. The right to adequate housing is under pressure in the Netherlands. There is a serious shortage of all types of housing in the Netherlands, including social housing, affordable housing for middle- and lower-income groups, and housing for migrant workers.⁴⁵ The deliberate phasing out of government interventions on housing in the last decade worsened the situation and was counter to the progressive realisation of the human right to adequate housing. However, the Government has now recognised that

it needs to retake control on the fulfilment of this right and steps have been taken such as the proposed Affordable Rents Act (*Wet Betaalbare Huur*).⁴⁶

25. The Government has committed itself to eradicating homelessness by 2030 by signing the Lisbon Declaration.⁴⁷ To achieve this goal, a new National Action Plan has been adopted based on the central principles of the housing first approach (*Nationaal Actieplan Dakloosheid*).⁴⁸ The Institute welcomes the new plan, including the intention to adopt a more comprehensive statistical definition of homelessness that the Institute has long advocated for.⁴⁹ However, the Institute is still concerned about the implementation of the plan: municipalities have an important role to play but there is no clear system of central oversight and support in place to ensure action on the local level.
26. The Government has also enacted new legislation to combat discrimination on the rental housing market.⁵⁰ Research shows that this kind of discrimination is a widespread problem.⁵¹ The Institute has received signals from municipalities that many questions remain on how to adequately enforce the new law. Additional guidance by the central government is therefore necessary.

Suggestions for questions:

What steps are taken to provide more guidance to and ensure activities by municipalities to eradicate homelessness by 2030?

How are municipalities supported to enforce new legislation to combat discrimination on the (rental) housing market?

Access to shelter facilities for undocumented migrants

27. Undocumented migrants are a group of rightsholders in an extremely vulnerable position. The Institute is very worried about their level of access to shelter facilities, which puts their right to an adequate standard of living under pressure. The Government offers temporary and conditional shelter to undocumented migrants for a maximum period of twelve weeks. Migrants have to show themselves willing to cooperate with their return to their country of origin in order to gain access to these facilities. Once there, they have to report to the Alien's Police five days a week and they are not allowed to go beyond the boundaries of the municipalities. In most cases, return is not feasible within twelve weeks and not all undocumented migrants are willing and able to meet the conditions. For this reason, many municipalities offer(ed) alternative forms of shelter, at times with financial support from the Government.
28. At the end of 2016, the State Secretary for Security and Justice announced it would no longer provide municipalities with financial support for any form of shelter for undocumented migrants. He also expressed his intention to develop policies in order to prevent municipalities from offering shelter at their own expenses.⁵² However, in 2017 the Government and municipalities closed an agreement.⁵³ Five shelter locations were opened - for a period of almost four years - where undocumented migrants can stay if they are willing to work on finding future prospects, such as regularisation, onward migration and return migration. The pilot has been evaluated which was to form the basis for further policy developments. However, contrary to the administrative agreement and without waiting for the pilot evaluation, the Government has decided that access to these (and future additional facilities) ought to be made conditional upon willingness to, and cooperation with, return.
29. The Institute is concerned about these developments, particularly because the evaluation showed that a stay at these shelters improved the wellbeing and resilience of migrants.⁵⁴ Furthermore, for 60 percent of the migrants either a semi-durable or durable solution was found. In the evaluation, concerns were expressed about groups who do not have access to these five shelter facilities as very few alternatives are available. The Institute is concerned that the plans of the Government will undo the progress made and will further impede access to shelter facilities for (particularly) vulnerable undocumented migrants.

Suggestions for questions:

How does the Government intend to use the knowledge that was gained during the pilot for the development of future policies in light of its obligation to enact progressive legislation?

Does to Government intend to continue allowing municipalities to provide shelter facilities to undocumented migrants?

Access to shelter facilities for EU migrants

30. The Institute is worried by the fact that EU labour migrants are facing difficulties exercising their right to adequate housing. It is estimated that about 2,500 to 3,000 EU (labour) migrants staying in the Netherlands are homeless.⁵⁵ EU (labour) migrants are particularly at risk of becoming and remaining homeless due to several factors such as the connection between work and housing contracts and prevalence of alcohol and drug use.⁵⁶ These migrants are often denied access to shelter facilities due to various reasons, for example, because they have not legally resided in the Netherlands for a period of five years.

Suggestion for a question:

What measures does the Government intend to take in order to make sure EU migrants can exercise their right to adequate housing?

Article 12: the right to health

Access to healthcare (in general)

31. Different aspects of the right to health, especially access to healthcare, are increasingly under pressure. The Dutch Healthcare Authority (*Nederlandse Zorgautoriteit*) concluded in 2022 that Dutch citizens no longer always receive the care they need.⁵⁷ This is mainly the result of a rising care demand, because of an ageing population, and a shortage of staff within all fields of healthcare. The Dutch Council of Public Health and Society (*Raad voor Volksgezondheid en Samenleving*) concluded in 2023 that access to and availability of healthcare is under huge pressure, that the limit has been reached and that the efforts of the Government are not adequate. For example, it is no longer self-evident that people have access to basic healthcare from a general practitioner and first aid services are sometimes temporarily closed. Persons with mental health problems are facing difficulties with accessing mental healthcare. The waiting lists for mental healthcare have increased over the last few years: in May 2021 about 77,500 people were waiting for care, by December 2022 the number increased to approximately 84,000.⁵⁸
32. In September 2022 the Government presented an Integral Healthcare Agreement (*Integraal Zorgakkoord*) and a Healthy and Active Life Agreement (*Gezond en Actief Leven Akkoord*) to overcome the aforementioned problems. The main goal of these agreements is to focus on maintaining appropriate care while facing the aforementioned challenges and to focus on prevention.⁵⁹ As the plans focus on labour saving instead of carrying out labour-intensive interventions, the Institute worries how this might affect the quality of healthcare.

Suggestion for a question:

What concrete measures does the Government take to guarantee availability of and accessibility to quality care in general?

Health of persons living in poverty

33. Maintaining and improving access to healthcare is particularly important for persons living in poverty. The number of persons living in the Netherlands at a low income or below the poverty line continues to be a problem. As a consequence of their financial situation, these persons are experiencing more health complaints, such as stress-related complaints. Additionally, healthcare costs – such as health insurance premiums and compulsory deductibles – are increasing, therefore healthcare becomes unaffordable for persons who live in poverty.⁶⁰ This results in people avoiding the care they need, because they are unable to pay for the compulsory personal contribution (*eigen bijdrage*). The Dutch Council of Public Health and Society concluded in 2023 that the Government does not adequately consider the financial problems people are experiencing in relation to healthcare, which leads to healthcare avoidance.⁶¹

Suggestion for a question:

What measures does the Government take to guarantee the economic accessibility (affordability) of healthcare, specifically for persons who face financial difficulties?

Health of elderly and persons with disabilities

34. Persons with disabilities and the elderly are experiencing difficulties accessing healthcare. Elderly persons, for example, experience a lack of availability in residential care facilities. The same goes for persons with disabilities, the more severe (the impact of) their disability is, the harder it is to find a suitable residential care facility. Over the years, the Government mainly encouraged people to continue living at home as much as possible. The Institute emphasises that, although this strategy complies with

the right of autonomy, elderly and persons with disabilities do face difficulties with self-reliance and should have access to suitable care.⁶²

Suggestion for a question:

What measures does the Government take to protect the right to health and to guarantee accessible healthcare specifically for elderly persons and persons with disabilities (for both, those residing in residential care facilities and those receiving care at home)?

Effects of shelter facilities on the health of asylum seekers and refugees

35. The (possible) negative effects of life in shelter facilities on the health of asylum seekers and refugees are worrisome. About fifty percent of asylum seekers (both in process and rejected) and refugees (including those with a determined status) are housed in 'emergency' and 'crisis' locations. These locations are often large-scale, such as tent camps, sports or event halls, cruise ships or barracks. The lack of available regular shelter facilities is caused by factors such as the housing shortage and long processing times of asylum applications. Conditions of these locations structurally fall below the minimum legal requirements that are set out in the EU Reception Conditions Directive. Adequate sanitation facilities and privacy, for example, are often lacking.⁶³ Although only intended for short-term stays, many have to stay in these facilities for months. Sometimes for over a year. In addition, many persons who stay in crisis facilities experience multiple transfers between reception locations. This jeopardises access to (and continuity of) healthcare and access to (and continuity of) schooling for minors and may cause delays in the asylum procedure.
36. Several institutions, including the Red Cross, have expressed their concerns regarding the physical and psychological health of residents.⁶⁴ In particular the protection of vulnerable groups such as children, pregnant women, and LGBTQIA+ persons falls short. A draft Bill (*Spreidingswet*) aims to create municipal obligations to provide shelter for asylum seekers.⁶⁵ However, this Bill does not contain minimum standards for reception facilities in accordance with the EU Reception Conditions Directive. In absence thereof, the Institute is concerned that substandard reception facilities will persist. It should be noted that on 7 July 2023, the Government collapsed over differing views on migration policy. This also means that the future of the draft Bill has become uncertain. The Institute is concerned that in absence of a fully functioning government, insufficient action and legislative steps will be undertaken to create durable solutions for the structural shortage of quality and non-temporary shelter facilities.
37. Additionally, certain municipalities exclude single men and persons from safe countries from their reception centres.⁶⁶ While the Government has criticised this practice, it has not prohibited it. Furthermore, Ukrainian refugees are structurally finding shelter in facilities of better quality than other asylum seekers.⁶⁷

Suggestions for questions:

What measures will the Government take to guarantee equal access to asylum reception for persons of all genders, nationalities, religions and age groups?

What measures will the Government take to regulate the material and immaterial quality of reception conditions to meet minimum obligations under the Covenant?

Access to healthcare for undocumented migrants (Concluding observations par. 46-47, Government report par. 58-61)

38. Research has shown that access to healthcare for undocumented migrants is impeded by various formal and informal barriers.⁶⁸ This holds particularly true for vulnerable groups with specific healthcare needs such as women, children and persons with mental health problems. Access to dental care, sexual and reproductive healthcare and mental healthcare are identified as especially problematic.⁶⁹ The absence of access to translating services hampers autonomous and well-informed decision-making on healthcare matters. No monitoring systems are in place. For example, there is no available data on the refusal of health care to undocumented migrants.

Suggestion for a question:

What measures will the Government take to remove the identified barriers to healthcare access and to ensure the realisation of the right to health for undocumented migrants?

Effects of climate change and environmental degradation on level of health (*Concluding observations par. 11-12, Government report par. 26-29*)

39. The Institute expresses concern about the disproportionate effect climate change and environmental degradation has on inhabitants of both the European and Caribbean part of the Netherlands, in particular on marginalised and vulnerable groups and individuals who are often less able to protect themselves from the harmful effects caused by environmental degradation and climate change. The Institute would like to draw particular attention to those individuals and groups whose level of health has been affected and who live in industrial or affected areas, such as the surrounding areas of the Tata Steel factory in IJmuiden (high levels of PAHs and lead in dust deposited in the area)⁷⁰, the former gas extraction plants in Groningen (unsafe housing due to earthquakes and subsequent stress causing health issues)⁷¹ and the inhabitants of the island of Bonaire who are at particular risk due to the effects of climate change.⁷²
40. The Government's Coalition Agreement states the ambition to ensure a clean and healthy environment by taking a more robust approach towards tackling environmental crime and environmental hazards. Despite these efforts, reports have found that the Netherlands' environment is in bad shape and that recorded environmental crime is highly concentrated at a limited number of business establishments and is still ongoing.⁷³ As such, the Institute urges the Government to require businesses to act in compliance with their human rights responsibilities related to the environment.

Suggestion for a question:

How will the Government assess the effects of climate change and environmental degradation on the rights stipulated in the Covenant, particularly for marginalised and disadvantaged individuals and groups?

Article 13: the right to education

Discrimination during the process of acquiring internships (*Concluding observations par. 18-19, Government report par. 31-34*)

41. Students still experience discrimination during the process of acquiring mandatory internships in post-secondary vocational education (*mbo*). To counter this form of discrimination, the Government has taken measures like internship matching (*stagematching*).⁷⁴ With this measure it is not the employers who decide which interns they hire, but the educational institutions match the students most fitted to the organisations' requirements. Although this practice of matching has led to a fewer signals of internship discrimination compared to situations in which the employer selects its interns, discrimination has not diminished substantially.⁷⁵

Suggestion for a question:

Will the Government continue reporting on the effects of internship matching, whilst also continuing to look for other measures to combat discrimination during the process of acquiring (mandatory) internships?

Children and students with disabilities (*Concluding observations, par. 52-53*)

42. The number of students with disabilities who cannot go to school has increased since the last reporting cycle.⁷⁶ The number of children with disabilities who experience difficulties whilst participating in school is alarming.⁷⁷ These difficulties are due to a lack of support from teachers, amongst other reasons.⁷⁸ The Institute welcomes the measures the Government has taken in order to decrease the aforementioned problems.⁷⁹ Nevertheless, some of the proposed measures in the working agenda (*werkagenda*) are still imprecise and do require more concrete steps to be formulated or decided upon at a later time.⁸⁰

Suggestion for a question:

Which specific actions does the Government undertake to decrease the number of children with disabilities who experience difficulties when participating in school, both now and in the future?

Endnotes

- ¹ Netherlands Institute for Human Rights, [Opinion survey 2022: The perception of human rights in the Netherlands](#) (in English), December 2022, p. 33.
- ² Constitutional review of Acts of Parliament by the judiciary is currently prohibited under Article 120 of the Constitution.
- ³ Letter of the Minister of the Interior and Kingdom Relations and the Minister for Legal Protection, [Hoofdlijnen constitutionele toetsing](#) (General position on constitutional review), 1 July 2022.
- ⁴ Letter of the Minister for Long-term Care and Sport and State Secretary for Health, Welfare and Sport, [Besluit kabinet rond facultatieve protocollen VN-verdrag handicap, IVRK en IVESCR](#) (Decision of the Government on the Optional Protocols to CRPD, CRC and ICESCR), 26 May 2023.
- ⁵ CBS, [CBS Emancipatiemonitor 2022](#) (Emancipation monitor 2022).
- ⁶ CBS, [CBS Emancipatiemonitor 2022](#) (Emancipation monitor 2022).
- ⁷ M. Akkermans e.a., *Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Geweld 2020* (Prevalence Monitor for Domestic Violence and Sexual Violence), Den Haag: CBS en WODC, 2020.
- ⁸ CBS, [1 op de 10 werknemers voelde zich in 2022 gediscrimineerd op werk](#) (One in ten employees felt discriminated in the workplace in 2022), 18 April 2023.
- ⁹ Netherlands Institute for Human Rights, [Monitor discriminatiezaken 2022](#) (Monitor discrimination cases 2022), April 2023.
- ¹⁰ L. Thijssen, B. Lancee, S. Veit, R. Yemane, [Discrimination against Turkish minorities in Germany and the Netherlands: field experimental evidence on the effect of diagnostic information on labour market outcomes](#) and M. Ramos, L. Thijssen, M. Coenders, [Labour market discrimination against Moroccan minorities in the Netherlands and Spain: a cross-national and cross-regional comparison](#), Journal of Ethnic and Migration Studies 2021 (Vol. 46, No. 6). M. Fernández-Reino, V. Di Stasio, S. Veit, [Discrimination unveiled : a field experiment on the barriers faced by muslim women in Germany, the Netherlands, and Spain](#), European Sociological Review (Vol. 39, Issue. 3).
- ¹¹ Ministry of Social Affairs and Employment, [Actieplan Arbeidsmarktdiscriminatie 2022-2025](#) (Action plan Labour Market Discrimination 2022-2025), 14 July 2022.
- ¹² NOS (national news), [Asielzoeker mag van rechter langer werken dan 24 weken](#) (Asylum seeker has 24-week limit removed on his work visa by judge), 18 April 2023.
- ¹³ Netherlands Institute for Human rights, [Inzicht in inclusie III | College voor de Rechten van de Mens](#) (Insight in inclusion III), February 2022.
- ¹⁴ Rijksoverheid.nl, [Een breed offensief, werken met arbeidsbeperking](#) (A broad campaign, working with a disability).
- ¹⁵ Netherlands Institute for Human Rights, [Advies over de positie van mensen met een beperking van jongs af aan in het licht van het VN-verdrag handicap](#) (Extensive advice to the Government about persons with a work-limiting disability that they have had from a young age), March 2020.
- ¹⁶ Letter of the Minister for Poverty Policy, Participation and Pensions, [Uitkomsten onderzoek banenafpraak bij overheidswerkgevers](#) (Results of a study on the execution of the 'job-agreement' at governmental employers), 23 February 2023.

---

¹⁷ Letter of State Secretary for Social Affairs and Employment, [Kamerbrief voortgang actieplan Arbeidsmarktdiscriminatie 2018 -2021](#) (Progress of the Action plan Labour Market Discrimination 2018-2021), July 2020.

¹⁸ CBS, [Loonverschil tussen mannen en vrouwen verder afgenomen](#) (Gender pay gap further reduced), 29 April 2022.

¹⁹ Ministry of Social Affairs and Employment, [Actieplan Arbeidsmarktdiscriminatie 2022-2025](#) (Action plan Labour Market Discrimination 2022-2025), 14 July 2022.

²⁰ SCP, [Een lange weg. De ondervertegenwoordiging van vrouwen in management en top nader verklaard](#) (A long way. The underrepresentation of women in management and top positions further explained), September 2022.

²¹ Netherlands Institute for Human Rights, [Hoe gender\(on\)gelijk is Nederland? Vrouwen in leidinggevende functies](#) (How gender(un)equal is the Netherlands? Women in leadership positions), 11 May 2022. Gender equality is one of the strategic programmes within the Institute's strategic plan of 2020-2023. The strategic programme on gender equality particularly focuses on labour participation and economic independency as well as violence against women.

²² Netherlands Institute for Human Rights, [Seksuele intimidatie op de Werkvloer: een onderzoek onder werknemers en werkgevers naar meldingen en schriftelijke klachten](#) (Sexual intimidation in the workplace: a study among employees and employers on reports and complaints), June 2021.

²³ [Wet Seksuele Misdrijven](#) (Sexual Offences Bill).

²⁴ Committee Social Minimum, [Een zeker bestaan - Naar een toekomstbestendig stelsel van het sociaal minimum](#) (A secure livelihood – towards a future-proof poverty threshold), June 2023.

²⁵ Ministry of Social Affairs and Employment, [IBO Vereenvoudiging Sociale Zekerheid - Moeilijk makkelijker maken](#) (Interdepartmental Policy Study on the Simplification of the Social Security System – Turning Difficult Into Easy), March 2023; Nationale ombudsman, [Sociale minima in de knel](#) (Struggles of persons who live in or near the poverty threshold), October 2022.

²⁶ Nationale ombudsman, [Sociale minima in de knel](#) (Struggles of persons who live in or near the poverty threshold), October 2022.

²⁷ Letter of the Minister for Social Affairs and Employment and the Minister for Poverty Policy, Participation and Pensions, [Kamerbrief met Kabinetsreactie op het IBO Vereenvoudiging](#) (Government reaction on the Interdepartmental Policy Study on the Simplification of Social Security System), 9 Juni 2023.

²⁸ Depending on the date of birth, persons with (relatively) similar disabilities receive different allowances and provisions based on either the Participation Act (*Participatiewet*) or the Wajong-legislation (*Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten*). This influences the level of income these persons receive. Specifically persons who receive allowances based on the Participation Act (*Participatiewet*) risk a lower income (even below the poverty threshold). In cases in which persons can only work part time due to their disabilities and receive an income below minimum wage, the Wajong-legislation increases their income up to minimum wage, while the Participation Act does not.

²⁹ UN Committee on the Rights of Persons With Disabilities, [General Comment No. 6 on equality and non-discrimination](#), April 2018, p. 16.

³⁰ Netherlands Institute for Human Rights, [Advies over de positie van mensen met een beperking van jongs af aan in het licht van het VN-verdrag handicap](#) (Extensive advice to the Government about persons with a work-limiting disability that they have had from a young age), March 2020.

---

³¹ The new fines must be imposed when the person who has an obligation to integrate does not show up for the intake meeting, does not (sufficiently) cooperate with the (different elements of) the intake, when the person does not follow language courses or undertake participation activities at the desired intensity or does not sufficiently cooperate during his or her integration trajectory. The fines that must be imposed when integration obligations are not met within the legal timeframe still exist.

³² For example [Beleidsregels Wet inburgering 2021 gemeente Altena](#) (Policy Rules Integration Act 2021 of the municipality of Altena), art. 14.

³³ Data Protection Authority, [De verwerking van de nationaliteit van aanvragers van kinderopvangtoeslag](#) (Processing the nationality of childcare benefits applicants), July 2020.

³⁴ Data Protection Authority, [AP wil opheldering over fraude-algoritme gemeenten](#) (DPA wants clarification on the use of fraud detection-algorithm used by municipalities), 16 mei 2023.

³⁵ Follow the Money (investigative journalists), [Zo leerde een Rotterdams fraudealgoritme kwetsbare groepen te verdenken](#) (This is how a Rotterdam fraud detection-algorithm learned to suspect vulnerable groups), 6 March 2023.

³⁶ For example, [Impact Assessment Mensenrechten en Algoritmes](#) (Impact Assessments Human Rights and Algorithms), July 2021 and [Handreiking non-discriminatie by design](#) (Guidelines on non-discrimination by design), June 2021.

³⁷ [Kamermotie van de leden Bouchallikht en Dekker-Abdulaziz over verplichte impactassessments voorafgaand aan het inzetten van algoritmen voor evaluaties van of beslissingen over mensen](#) (Motion by members of Parliament Bouchallikht and Dekker-Abdulaziz on compulsory impact assessments prior to the use of algorithms that will evaluate on or will make decisions about persons), 29 March 2022.

³⁸ CBS, [1 op de 4 mensen met armoederisico is een kind](#) (One in four persons that risk poverty is a child), 2 December 2022; CBS, [Armoede en sociale uitsluiting 2021](#) (Poverty and social exclusion 2021), December 2021.

³⁹ CPB, [Centraal Economisch Plan \(CEP\) 2023, raming maart 2023](#) (Central Economic Plan 2023, Projections March 2023) (in English), 9 March 2023.

⁴⁰ Letter of the Minister for Poverty Policy, Participation and Pensions, [Aanpak geldzorgen armoede en schulden](#) (Plan on financial worries, poverty and debts), 12 July 2022.

⁴¹ Ministry of Social Affairs and Employment, [Implementatieplan Aanpak geldzorgen armoede en schulden](#) (Implementation of the plan on financial worries, poverty and debts), 18 November 2022.

⁴² Letter of the Minister for Poverty Policy, Participation and Pensions, [Eerste voortgangsrapportage aanpak geldzorgen, armoede en schulden](#) (First progress report on the implementation of the plan on financial worries, poverty and debts), 8 June 2023.

⁴³ Rijksoverheid.nl, [Een grote financiële stap voor inwoners Caribisch Nederland](#) (A big financial leap for inhabitants of Caribbean Netherlands), 20 May 2022.

⁴⁴ Letter of the Minister for Poverty Policy, Participation and Pensions, [Instellingsbesluit en benoemings- en vergoedingsbesluit Commissie sociaal minimum Caribisch Nederland](#) (Mandate and mission of the Committee social minimum Caribbean Netherlands), 17 February 2023.

⁴⁵ NOS (national news), [Sociale huurwoning? In zeker een kwart van de gemeenten wacht je meer dan 7 jaar](#) (Social housing? In a quarter of the municipalities you will have to wait longer than 7 years), 24 April 2021; Trouw (national news), [Segregatie op de woningmarkt: veel starters kunnen geen huis kopen zonder eigen geld](#) (Segregation on the housing market: many starters can't buy a house without their

---

own money), 4 February 2020; NOS, [Overheid schiet tekort bij huisvesting statushouders, zegt Adviesraad](#) (Government is falling short with arranging housing for status holders), 20 October 2022.

⁴⁶ Letter of the Minister for Housing and Spatial Planning, [Algemene beleidsbrief portefeuille Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening](#) (Policy letter on the ministerial portfolios of Housing and Spatial Planning), 14 February 2022; Rijksoverheid.nl, [Wet betaalbare huur maakt einde aan te hoge schulden](#) (Draft Bill on affordable rent will put an end to high debts), 27 February 2023.

⁴⁷ [Lisbon Declaration on the European Platform on Combatting Homelessness](#), 21 June 2021.

⁴⁸ Letter of State Secretary for Health, Welfare and Sport, the Minister for Poverty Policy, Participation and Pensions and the Minister for Housing and Spatial Planning, [Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een thuis](#) (National Action Plan Homelessness: Housing First), 1 December 2022.

⁴⁹ Netherlands Institute for Human Rights, [Huisvesting – Het recht op behoorlijke huisvesting in Nederland](#) (Housing – The right to adequate housing in the Netherlands), June 2018 p. 10.

⁵⁰ [Wet goed verhuurderschap](#) (Good Landlordship Act).

⁵¹ See for example RIGO, [Discriminatie op de Haagse woningmarkt](#) (Discrimination on the housing market in the Hague), February 2021; RIGO, [Discriminatie in de Amsterdamse particuliere huursector](#) (Discrimination in the rental market in Amsterdam), April 2020.

⁵² Letter of the State Secretary for Security and Justice, [Stand van zaken bestuursakkoord tussen Rijk en gemeenten over uitgeprocedeerde vreemdelingen](#) (Current situation on the administrative agreement between the central government and municipalities on undocumented migrants), 21 November 2016.

⁵³ VNG, [Samenwerkingsafspraken Landelijke Vreemdelingen Voorziening \(LVV\)](#) (Cooperation Agreements on National Alien's Facility (LVV)), 29 November 2018.

⁵⁴ Regioplan, [Final Evaluation National Immigration Facilities](#) (in English), October 2022.

⁵⁵ IVO, [Midden en Oost-Europese werknemers in kwetsbare posities – Handvatten voor preventie en terugdringen van dakloosheid en verslaving](#) (Central and Eastern European workers in vulnerable positions – Tools for prevention and reduction of homelessness and addiction), June 2022.

⁵⁶ IVO, [Midden en Oost-Europese werknemers in kwetsbare posities – Handvatten voor preventie en terugdringen van dakloosheid en verslaving](#) (Central and Eastern European workers in vulnerable positions – Tools for prevention and reduction of homelessness and addiction), June 2022, p.1 & pp. 60-64

⁵⁷ NZA, [De stand van de zorg in Nederland 2022](#) (The current state of healthcare in the Netherlands 2022), September 2022.

⁵⁸ NZA, [Wachttijsten GGZ 2022](#) (Waiting lists within mental health care 2022), February 2023.

⁵⁹ [Integraal Zorgakkoord: 'Samen werken aan gezonde zorg'](#) (Integral Care Agreement: working together on healthy healthcare), September 2022.

⁶⁰ NZA, [De stand van de zorg in Nederland 2022](#) (The current state of healthcare in the Netherlands 2022), September 2022.

⁶¹ RVS, [Met de stroom mee](#) (Go with the flow), June 2023.

⁶² Netherlands Institute for Human rights, [Mensenrechten in Nederland 2017 - Jaarlijkse Rapportage](#) (Annual report on the situation of human rights in the Netherlands 2017), June 2018.

-
- ⁶³ AIDA, [Conditions in reception facilities in the Netherlands](#) (in English), 22 May 2023.
- ⁶⁴ Dutch Red Cross, Pharos and Dutch Médecins du Monde, [Zorgen in tijden van crisis](#) (Caring in times of crisis), June 2023.
- ⁶⁵ [Wetsvoorstel Spreidingswet](#) (Municipal Task Enabling Asylum Reception Facilities Act).
- ⁶⁶ NRC (national news), [Gemeenten stellen steeds vaker eisen aan de opvang van asielzoekers](#) (Municipalities increasingly selective in welcoming asylum seekers), 18 April 2023.
- ⁶⁷ [Judgment of the Court of Appeal in The Hague on the shelter facilities of asylumseekers compared to the shelter facilities of Ukrainian refugees](#) (ECLI:NL:GHDHA:2022:2429) (in Dutch), 20 December 2022.
- ⁶⁸ V.L. Derckx, [Het recht op zorg voor de gezondheid van onrechtmatig verblijvende vreemdelingen in Nederland](#) (The right to healthcare of unlawfully residing aliens in the Netherlands) (with a summary in English), 2021.
- ⁶⁹ Pharos, [Toegang tot zorg voor ongedocumenteerde migranten. Wat helpt om zorg te krijgen?](#) (Access to healthcare for undocumented migrants. How can they receive care?), May 2019, p. 10-11.
- ⁷⁰ RIVM, [Depositie onderzoek IJmond najaar 2022. Monsternamen en analyse van PAK en metalen in neergedaald stof in de IJmond regio](#) (Deposition measurements and in the IJmond region, autumn 2022. Sampling and analysis of PAHs and metals in dust deposited in the IJmond region), March 2023 (with a summary in English); RIVM, [RIVM study confirms: Tata Steel site is main source of PAHs and metals in the IJmond region](#) (in English), January 2022.
- ⁷¹ Parliamentary Committee of Inquiry into Natural Gas Extraction in Groningen, [Groningers before gas – Conclusions and Recommendations](#) (in English), February 2023.
- ⁷² VU Amsterdam, [Climate change may have major impact on Bonaire](#) (in English), September 2022. This study by VU Amsterdam examined the potential impact of climate change on Bonaire's economy, infrastructure and cultural heritage, and on the population's health. In each of the scenarios considered by the researchers, the southern part of the island would be at risk of partial flooding in 2050. Moreover, roads, other important infrastructure and cultural heritage would be damaged. Interviews with medical experts also suggest that climate change could lead to more deaths and illness, for example as a result of an increasing number of heatwaves.
- ⁷³ RIVM, [Overzicht wetenschappelijke kennis: kwaliteit milieu en leefomgeving staat sterk onder druk in Nederland](#) (Overview of scientific knowledge: quality of living environment in the Netherlands under pressure), 5 July 2022; Netherlands Court of Audit, [Handhaven in het duister: de aanpak van milieucriminaliteit en -overtredingen, deel 2](#) (Enforcement in the dark: the approach on combatting environmental crimes and offences, part 2), June 2021.
- ⁷⁴ The Government and others, [Stagepact MBO 2023-2027](#) (Internship pact post-secondary vocational education), May 2023.
- ⁷⁵ Ministry of Education, Culture and Science, [Het proces van stagematching in het mbo](#) (The process of internship-matching in post-secondary vocational education), February 2023.
- ⁷⁶ Netherlands Institute for Human Rights, [Het recht op onderwijs in het VN-verdrag handicap](#) (The right to education as mentioned in the CRPD), November 2020.
- ⁷⁷ Netherlands Institute for Human Rights, [Monitor discriminatiezaken 2022](#) (Monitor discrimination cases 2022), April 2023.

---

⁷⁸ Netherlands Institute for Human Rights, [Recht op onderwijs voor dove en slechthorende leerlingen](#) (The right to education of deaf students and students with a hearing impairment), September 2022.

⁷⁹ Ministry of Education, Culture and Science, [Contouren werkagenda naar inclusief onderwijs](#) (Outlines for the working agenda towards inclusive education), March 2023.

⁸⁰ Netherlands Institute for Human Rights, [Advies over de Werkagenda naar inclusief onderwijs](#) (Recommendation for the working agenda towards inclusive education), March 2023.